



Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και
Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Στη Διοίκηση
Επιχειρήσεων (M.B.A.)

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η Φορολογική Συμμόρφωση στην Ελλάδα, Φοροδιαφυγή και
Φοροαποφυγή, Αιτίες δημιουργίας και Τρόποι Αντιμετώπισης
τους.

Γεράσιμος Χασιάς

Επιβλέπων Καθηγητής
Νικόλαος Φίλιππας

Αθήνα Ιούνιος 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Στη Διοίκηση

Επιχειρήσεων(M.B.A)

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Φορολογική Συμμόρφωση στην Ελλάδα, Φοροδιαφυγή
και Φοροαποφυγή, Αιτίες δημιουργίας και Τρόποι
Αντιμετώπισης τους**

Γεράσιμος Χασιάς

**Επιβλέπων Καθηγητής
Νικόλαος Φίλιππας**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Διοίκηση επιχειρήσεων (M.B.A.) από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Περίληψη.....	6
Summary.....	7
Ευχαριστίες.....	8
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 1: Φορολογική Συμμόρφωση Έννοια και Σπουδαιότητα της....	12
1.1. Έννοια της Φορολογικής Συμμόρφωσης.....	12
1.2 Η σπουδαιότητα της φορολογικής συμμόρφωσης για την Κοινωνία και την Οικονομία.....	16
Κεφάλαιο 2 : Φοροδιαφυγή –Φοροαποφυγή Αποσαφήνιση Εννοιών- Επιπτώσεις . Η Σημασία της Αντιμετώπισης τους.	21
2.1 Αποσαφήνιση των εννοιών φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής ...,	21
2.1.1 Φοροδιαφυγή (tax evasion).....	22
2.1.2.Φοροαποφυγή (tax avoidance).....	23
2.1.3 Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή σύμφωνα με την ελληνική φορολογική νομοθεσία (Κ.Φ.Δ. ν.4174/2013).....	25
2.2. Επιπτώσεις Φοροδιαφυγής και Φοροαποφυγής και σημασία καταπολέμησης τους	28
2.2.1. Οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.....	29
2.2.2.Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα σε σχέση με τις υποχρεώσεις της χώρας.....	32
Κεφάλαιο 3: Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Φορολογική συμμόρφωση	39
3.1. Οι βασικές προσεγγίσεις.....	39
3.2. Ανάλυση των σημαντικότερων παραγόντων της φορολογικής Συμμόρφωσης.....	44
3.2.1. Οικονομικοί Παράγοντες	44

3.2.2 Μη οικονομικοί παράγοντες.....	52
--------------------------------------	----

**Κεφάλαιο 4 :Το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα και η Ελληνική Διοίκηση
Ιδιαιτερότητες και Αδυναμίες60**

4.1. Έλλειψη Προσωπικού (Υποστελέχωση).....	61
---------------------------------------------	----

4.2. Η βιαστική και χωρίς προετοιμασία ανάθεση λειτουργιών των

Φορολογικών Αρχών στον ιδιωτικό τομέα.....	64
--------------------------------------------	----

4.3. Επιμόρφωση και εξειδίκευση των Υπαλλήλων της Φορολογικής

Διοίκησης.....	66
----------------	----

4.4. Η διαδικασία επάνδρωσης της Φορολογικής Διοίκησης.....

4.5. Συνεχείς μεταβολές των φορολογικών νόμων, η πολυνομία και η

Υπερνομοθέτηση.....	70
---------------------	----

4.6 Η διαφθορά στη φορολογική διοίκηση και γενικά στη Δημόσια

Διοίκηση.....	73
---------------	----

4.7. Το μίγμα φορολογικής πολιτικής και ιδίως η κατανομή των

Φορολογικών εσόδων του Κράτους σε έμμεσους και άμεσους

Φόρους76

4.8 Οι συνεχείς αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών και

ιδίως των συντελεστών του Φ.Π.Α., φαίνεται να έχουν

εξαντλήσει τη φοροδοτική ικανότητα των φορολογικά

συνεπών Ελλήνων.78

4.9. Ανεπαρκής αριθμός φορολογικών ελέγχων και ελεγκτών.....82

**Κεφάλαιο 5: Προτάσεις για την Αντιμετώπιση της Φοροδιαφυγής και για
την Αύξηση της Φορολογικής Συμμόρφωσης - Συμπεράσματα.....85**

5.1. Προτάσεις που αφορούν τη διαμόρφωση της φορολογικής

Συνείδησης των πολιτών.....89

5.2 Προτάσεις που αφορούν τη φορολογική διοίκηση και το

Φορολογικό σύστημα.....92

5.2.1. Θέσπιση ενός σταθερού φορολογικού συστήματος.....92

5.2.2. Εξάλειψη της πολυνομίας, της πολυπλοκότητας και της συχνής

αλλαγής των φορολογικών νόμων.....	94
5.2.3 Βελτίωση της δικαιοσύνης και της κατανομής των φορολογικών Βαρών.....	95
5.2.4 Βελτίωση της στελέχωσης της Γ.Γ.Δ.Ε. , καλύτερη επιμόρφωση, Αξιολόγηση και Αξιοποίηση του προσωπικού.....	99
5.2.5. Βελτίωση και εντατικοποίηση των εσωτερικών ελέγχων.....	102
5.2.6. Δημιουργία ειδικής υπηρεσίας για τον Έλεγχο των κινήσεων λογαριασμών καταθέσεων ελλήνων πολιτών σε ξένες τράπεζες, σε συνεργασία με αυτές.....	104
5.3 Προτάσεις για το κράτος (την Κεντρική Διοίκηση) γενικά.....	105
5.4 Επίλογος-Συμπεράσματα.....	107
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	109

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι η μελέτη των παραγόντων που διαμορφώνουν τη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών. Επίσης γίνεται μια προσπάθεια εκτίμησης της κατάστασης που επικρατεί από πλευράς φορολογικής συμμόρφωσης στην Ελλάδα και ανάδειξης των μέτρων που μπορούν να συμβάλλουν σε αυτή.

Πρωτοτυπώντας, προσπαθούμε να αναδείξουμε το ρόλο της φορολογικής εκπαίδευσης και παιδείας στη φορολογική συμμόρφωση των Ελλήνων πολιτών, προτείνοντας παράλληλα την εισαγωγή φορολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, αλλά και την «δια βίου» φορολογική εκπαίδευση των πολιτών.

Διατυπώνοντας ακόμα μια πρωτότυπη ιδέα, προτείνουμε τη λειτουργία Σχολής Εκπαίδευσης των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης με πέντε βασικές λειτουργίες:

- Εκπαίδευση για τη βελτίωση των υπαλλήλων ύστερα από την Αξιολόγηση τους
- Εκπαίδευση για την επιμόρφωση και βελτίωση των υπαλλήλων γενικά
- Εκπαίδευση των νεοπροσλαμβανομένων υπαλλήλων
- Εκπαίδευση των υπαλλήλων ιδιωτικών φορέων στους οποίους έχουν ανατεθεί εργασίες της Φορολογικής Διοίκησης
- Εκπαίδευση των Λογιστών – φοροτεχνικών.

Ακόμα προτείνεται για πρώτη φορά, η στοχευμένη πρόσληψη υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης, για το συγκεκριμένο τμήμα στο οποίο πρόκειται να υπηρετήσουν, η εκπαίδευση τους, πριν την ανάληψη υπηρεσίας, στο αντικείμενο το οποίο θα υπηρετήσουν, καθώς και η πιστοποίηση αυτής της εκπαίδευσης, με έγκυρη γραπτή δοκιμασία, προκειμένου να αναλάβουν υπηρεσία.

Μέσα στις προτάσεις μας βρίσκεται ακόμα και το πολύ σημαντικό μέτρο της υποχρεωτικής χρήσης των πιστωτικών και χρεωστικών καρτών στο σύνολο των συναλλαγών των πολιτών, αλλά προτείνεται και ένα πρωτότυπο μέτρο, όπου με τη βοήθεια των πολιτών, μπορεί να μειώσει, ως και να εξαλείψει τη χρήση αδήλωτων Ταμειακών Μηχανών.

Η σύνταξη αυτής της μεταπτυχιακής διατριβής και η διατύπωση αυτών των προτάσεων, βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην αξιοποίηση της εμπειρίας μου από τα 17 έτη υπηρεσίας μου ως εφοριακός υπάλληλος, αλλά και σε μια πρωτότυπη έρευνα που πραγματοποίησα σε υπηρεσιακά έγγραφα που αφορούσαν φορολογικές παραβάσεις, κατά τη θητεία μου ως εφοριακός υπάλληλος στην πρώην Δ.Ο.Υ. Ιθάκης, Στοιχεία της οποίας (όσα μου επιτρέπονται) εμφανίζονται στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή.

SUMMARY

The purpose of this Master's Thesis is the study of the factors which shape the citizens' tax Abidance. There is also an attempt to estimate the, state, in terms of tax compliance, In Greece and also the promotion of measures which can contribute to that. Doing so in a radical way, there is an attempt to distinguish the role of tax education and culture in the tax compliance of

Greek citizens, alongside suggesting the introduction of tax courses both in Junior High School and High School, as well as lifelong tax learning for the citizens.

Formulating another original idea, we suggest the establishment of a School for Tax Administration employees with five main functions:

- Education for the improvement of the employees after their Evaluation
- Training for further education and amelioration of the officials in general
- Training of the newly- hired employees
- Training of the employees of private agents who have taken on Tax Administration tasks
- Training of Tax accountants.

Moreover, what is suggested for, the first time is the targeted recruitment of Tax Administration employees for the particular department in which they're going to serve, the training, before taking up work, the object with which they will occupy themselves, as well as the authentication of this training with a valid written test, in order for employees to take up work.

Among our suggestions is also the very important measure of obligatory use of credit and debit cards in the total of the citizens's transactions. There is also the suggestion of another original measure which, With the assistance of the citizens, can reduce, or even eliminate the use of undeclared Cash Registers.

The construction of this Master's Thesis and the formulation of these suggestions was largely based on the utilization of my experience and my 17-year service as a revenue officer, as well as on an original research which I conducted on official documents concerning tax interventions, during my service as a revenue officer in the former Public Tax Service Office of Ithaca, data of which (those I am allowed to) are shown in the present Master's Thesis.

Ευχαριστίες:

Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω

Τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Νικόλαο Φίλιππα για την πολύτιμη βοήθεια του.

Τη σύζυγό μου και τους γονείς μου για την ηθική συμπαράσταση τους.

Τους κυρίους Σ. Ακαλίδη από τη Δ/νση οργάνωσης και Παπαδάκη από την Δ/νση Προσωπικού του Υπουργείου Οικονομικών για την παροχή ορισμένων αριθμητικών στοιχείων πολύτιμων για τη σύνταξη της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από το 2009 η Ελλάδα βρίσκεται μέσα στη δίνη μιας πρωτοφανούς, για τα δεδομένα της, οικονομικής κρίσης, η οποία μας έχει οδηγήσει υπό την τριμερή επιτήρηση της Ε.Κ.Τ. του Δ.Ν.Τ. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (της γνωστής μας δηλαδή «τρίοικας»), η οποία απαιτεί, προκειμένου να εκταμιεύσει τα απαραίτητα για τη λειτουργία του Ελληνικού Κράτους, χρήματα, συμμόρφωση με τους όρους τους οποίους στην ουσία αυτή θέτει.

Μέσα σ' αυτή τη ζοφερή πραγματικότητα η απώλεια εσόδων του Ελληνικού κράτους από τη φοροδιαφυγή φαίνεται να κινείται σε αρκετά μεγάλα ύψη. Υπολογίζεται ότι μόνο από τον Φ.Π.Α. χάνονται κάθε χρόνο περίπου 8 δις ευρώ όπως φαίνεται από την ετήσια έκθεση της ομάδας δράσης (Task force),. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί (σύμφωνα με την ίδια πηγή) σε ποσοστό 4,7% του Α.Ε.Π. , όταν οι δανειστές μας ζητούν από την ελληνική οικονομία πρωτογενές πλεόνασμα 4,5% για το 2018 προκειμένου να εκταμιεύσουν τις δόσεις του προγράμματος στήριξης για την Ελλάδα,. Από αυτή και μόνο την παράθεση στοιχείων (η οποία σημειωτέον αφορά μόνο στα έσοδα που χάνονται για το ελληνικό κράτος ετησίως μόνο από τον Φ.Π.Α.) μπορεί κάποιος να καταλάβει τη σημαντικότητα τόσο της κατανόησης των παραγόντων που διαμορφώνουν το μέγεθος της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην Ελλάδα όσο και των μέτρων που μπορούν να οδηγήσουν στην καταπολέμηση τους, αυξάνοντας τη φορολογική συμμόρφωση στην Ελλάδα, η οποία για το 2013 κατέχει την 53^η θέση παγκοσμίως σύμφωνα με την μελέτη paying taxes η οποία εκπονείται από την Παγκόσμια Τράπεζα, σε συνεργασία με την PricewaterhouseCoopers., ενώ για το 2015, στην ίδια μελέτη κατέχει την 66η.

Η αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης των ελλήνων πολιτών αποτελεί επιτακτική ανάγκη προκειμένου, όχι μόνο για την εξασφάλιση από μέρους του κράτους των απαραίτητων για την λειτουργία του χρηματικών πόρων, αλλά και της κοινωνικής δικαιοσύνης, και της τήρησης του Συντάγματος, μιας και αποτελεί βασική συνταγματική επιταγή η πληρωμή από τον κάθε Έλληνα, φόρων ανάλογα με τις οικονομικές του δυνατότητες. (αρ.4 παρ.5 του Συντάγματος).

Ξετυλίγοντας λοιπόν το νήμα της παρούσας μελέτης, **στο πρώτο κεφάλαιο** επιχειρείται η αποσαφήνιση της έννοιας της φορολογικής συμμόρφωσης και η ανάδειξη

της σημασίας της τόσο σε οικονομικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται και μια πρωτότυπη σχηματοποίηση του ανατροφοδοτούμενου κύκλου της μη φορολογικής συμμόρφωσης βασισμένη σε τρεις άξονες και δύο επιπεδα. Στο **δεύτερο κεφάλαιο** γίνεται προσπάθεια αποσαφήνισης των εννοιών της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, επίσης επιχειρείται μια παράθεση των επιπτώσεων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, και η ανάδειξη της σημασίας που έχει η αντιμετώπιση τους. Στο **τρίτο κεφάλαιο** γίνεται καθορισμός των παραγόντων που επηρεάζουν τη φορολογική συμμόρφωση, με παράλληλο διαχωρισμό τους σε οικονομικούς και μη οικονομικούς. Πέρα από αυτόν τον καθορισμό, επιχειρείται και μια ανάλυση του τρόπου που κάθε ένας από αυτούς τους παράγοντες επηρεάζει τη φορολογική συμμόρφωση. Στο **τέταρτο κεφάλαιο** πραγματοποιείται ο εντοπισμός σημαντικών αδυναμιών του ελληνικού φορολογικού συστήματος και της ελληνικής φορολογικής διοίκησης, σε μια προσπάθεια σύνδεσης τους με τη φορολογική συμπεριφορά ή καλύτερα με τη φορολογική συμμόρφωση των ελλήνων. Τέλος το **πέμπτο κεφάλαιο** αφιερώνεται στην εξαγωγή συμπερασμάτων και σε προτάσεις τρόπων βελτίωσης του ελληνικού φορολογικού συστήματος και όχι μόνο, ώστε να επιτευχθεί ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης στην Ελλάδα.

Σημαντική βοήθεια στην διατύπωση προτάσεων προσέφερε και μια πρωτότυπη έρευνα που πραγματοποίησα στα πλαίσια των υπηρεσιακών μου καθηκόντων, στην πρώην Δ.Ο.Υ. Ιθάκης, κατά τη διάρκεια της θητείας μου σε αυτή ως υπάλληλος του Κ.Β.Σ. και για τα έτη 2006-2013. Συνολικά μελετήθηκαν 63 υποθέσεις παραβάσεων διατάξεων κυρίως του Κ.Β.Σ, οι οποίες διαπιστώθηκαν από ελέγχους που διενέργησε τόσο η υπηρεσία μας, όσο και το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.

Μέσα σε αυτές τις προτάσεις επιχειρείται για πρώτη φορά και μια σύνδεση της φορολογικής συμμόρφωσης με την βασική εκπαίδευση των Ελλήνων, με την πρόταση εισαγωγής μαθήματος για τη φορολογία στην υποχρεωτική και μέση εκπαίδευση.

Επίσης γίνεται λόγος για πρώτη φορά για φορολογική εκπαίδευση των ενηλίκων πολιτών μέσα από τα προγράμματα της «δια βίου μάθησης»

Ακόμα γίνεται για πρώτη φορά στα ελληνικά δεδομένα, μια προσπάθεια σύνδεσης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης με ένα σύστημα αξιολόγησης και αξιοποίησης του προσωπικού και με τη δημιουργία Σχολής της Γ.Γ.Δ.Ε. η οποία δεν θα έχει ως αντικείμενο μόνο την επιμόρφωση των υπαλλήλων της, αλλά καινοτομώντας, θα μπορεί να εκπαιδεύει και άλλους επαγγελματίες χρήστες

των συστημάτων της, όπως οι λογιστές-φοροτεχνικοί, αλλά και υπαλλήλους φορέων που τους έχουν ανατεθεί λειτουργίες της Γ.Γ.Δ.Ε, όπως οι τράπεζες. Επίσης θα πρέπει να συμμετέχει και στην κατάρτιση προγραμμάτων διδασκαλίας φορολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο και το Λύκειο , αλλά και στην κατάρτιση προγραμμάτων διδασκαλίας τέτοιων μαθημάτων για ενήλικες.

Επίσης όσον αφορά τη Φορολογική Διοίκηση, πρωτοτυπώντας, για τα Ελληνικά τουλάχιστον δεδομένα, προτείνεται, οι προσλήψεις των εφοριακών και τελωνειακών υπαλλήλων να γίνονται όχι γενικά για την επάνδρωση της Φορολογικής Διοίκησης, αλλά για την επάνδρωση των συγκεκριμένων αντικειμένων και τμημάτων τα οποία και θα κληθούν να υπηρετήσουν, αφού προηγουμένως τύχουν της κατάλληλης εκπαίδευσης στη Σχολή της Γ.Γ.Δ.Ε. . Για το λόγο αυτό και υποδεικνύεται ένα πρωτότυπο σύστημα προσλήψεων που θα συνδέει την ανάληψη καθηκόντων με την εκπαίδευση του υπαλλήλου.

Μέσα στο ίδιο πλαίσιο προτείνεται και η δημιουργία ενός σώματος για τη διερεύνηση αποκλειστικά των ροών χρήματος των λογαριασμών των τραπεζικών καταθέσεων ελλήνων σε ξένες χώρες, το οποίο θα αποτελείται από άτομα με εμπειρία και γνώσεις γύρω από τη λειτουργία των τραπεζικών συστημάτων και θα λειτουργεί σε συνεργασία με το Κέντρο Μεγάλων Επιχειρήσεων (ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ) και το Κέντρο Φορολογίας Μεγάλου Πλούτου (ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π.)

Επίσης, προτείνεται για πρώτη φορά η εισαγωγή τόσο στη διαδικασία πρόσληψης, όθσο και στη διαδικασία αξιολόγησης των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης, ψυχομετρικές δοκιμασίες που μπορούν να προλάβουν, τόσο τη διαφθορά, όσο και το κακό κλίμα λειτουργίας των υπηρεσιών.

Τέλος και σε μια προσπάθεια εμπλοκής των πολιτών στην υπόθεση της φορολογικής συμμόρφωσης, προτείνεται ένα πρωτότυπο σύστημα εντοπισμού των παράνομων φορολογικών μηχανισμών με τη βοήθεια των πολιτών.

Πιστεύουμε ότι με την σωστή διαμόρφωση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών, και με τη γνώση από μέρους τους των βασικών φορολογικών νόμων, αλλά και των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων τους απέναντι στη Φορολογική Διοίκηση, πράγμα στο οποίο θα βοηθήσουν τα φορολογικά μαθήματα, τόσο στα σχολεία (για τα παιδιά), όσο και στα κέντρα «δια βίου μάθησης» για τους ενήλικες, θα γίνει ένα σημαντικό βήμα, για την πάταξη της διαφθοράς των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης (μιας και ένα μεγάλο μέρος της διαφθοράς, οφείλεται στην άγνοια των

πολιτών) αλλά και στην αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης, αφού οι πολίτες θα είναι γνώστες της αναγκαιότητας της πληρωμής των φόρων, της χρησιμότητας της φορολογίας και θα αποκτήσουν καλύτερη επίγνωση της θέσης που κατέχουν στο φορολογικό τους περιβάλλον.

Παράλληλα, η σωστή επιμόρφωση των υπαλλήλων, που θα γίνεται πλέον και με βάση την αξιολόγηση τους, προκειμένου να γίνει σωστή κάλυψη των αδυναμιών τους, θα μπορέσει να δημιουργήσει υπαλλήλους με επίγνωση του ρόλου τους ως δημοσίου λειτουργού, και να μειώσει τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή, μέσω κυρίως της ορθής και αποτελεσματικής εκτέλεσης των καθηκόντων τους.

Γενικά μπορούμε να πούμε πρωτοτυπώντας, πως παράλληλα με τα μέτρα ελέγχου και καταστολής, η δύναμη της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης μπορεί να είναι αυτή που θα δώσει ώθηση στη φορολογική συμμόρφωση των Ελλήνων πολιτών.

Κεφάλαιο 1

Φορολογική Συμμόρφωση

Έννοια και Σπουδαιότητα της

1.1 Έννοια της Φορολογικής Συμμόρφωσης

Ξεκινώντας να αναδείξουμε τη σημασία της φορολογικής συμμόρφωσης στις σύγχρονες κοινωνίες και ιδίως στην ελληνική κοινωνία η οποία πρωτίστως μας ενδιαφέρει για την παρούσα μελέτη, κρίνεται σκόπιμο να επιχειρηθεί μια αποσαφήνιση της έννοιας της φορολογικής συμμόρφωσης και των διαστάσεων που

έχουν δοθεί σε αυτή την έννοια από διάφορους συγγραφείς. Ο κλασικός ορισμός λοιπόν της συμμόρφωσης είναι πολύ απλοϊκός και αναφέρει πως φορολογική συμμόρφωση είναι ο βαθμός που οι φορολογούμενοι συμμορφώνονται (εναρμονίζονται) με τους φορολογικούς κανόνες. (Simon James & Clinton Alley 1999). Στο σημείο αυτό, θέλοντας να εξειδικεύσουμε λίγο περισσότερο και να δώσουμε τις βασικές διαστάσεις της φορολογικής συμμόρφωσης, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον ορισμό του Franzoni, σύμφωνα με τον οποίο η φορολογική συμμόρφωση συντίθεται από τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά : α) την ειλικρινή δήλωση, από μέρους των φορολογουμένων, όλων των εισοδημάτων β) την ορθή και ακριβή συμπλήρωση των φορολογικών δηλώσεων γ) την έγκαιρη υποβολή των φορολογικών δηλώσεων και δ) την έγκαιρη (εμπρόθεσμη) καταβολή των φόρων που προκύπτουν από αυτές τις δηλώσεις. (Franzoni 1999). Έχοντας λοιπόν κατά νου αυτούς τους ορισμούς είναι τώρα θεμιτό να προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τις διαφορετικές προσεγγίσεις της έννοιας της φορολογικής συμμόρφωσης.

Σύμφωνα λοιπόν με τους (Simon James & Clinton Alley 1999) υπάρχουν δύο προσεγγίσεις της έννοιας της Φορολογικής Συμμόρφωσης. α) Η στενή οικονομική προσέγγιση και β) η διευρυμένη συμπεριφορική προσέγγιση. **Η πρώτη** προσέγγιση βασίζεται σε μια οπτική που λέει ότι, η οικονομική λογική είναι αυτή που οδηγεί τα άτομα στη λήψη απόφασης για τη συμμόρφωση τους ή μη με τους φορολογικούς κανόνες. Με άλλα λόγια ένα άτομο παίρνει απόφαση να συμμορφωθεί φορολογικά και πληρώσει τους φόρους του προς το κράτος, αν οι ζημιές που είναι πιθανό να υποστεί από τις ποινές που θα του επιβληθούν για τη μη συμμόρφωση του, περιμένει να είναι μεγαλύτερες από τα οφέλη που θα προκύψουν από τη μη συμμόρφωση του. Ο ορισμός αυτός δηλαδή, θεωρεί τη φορολογική συμμόρφωση σαν προϊόν μέτρων εξαναγκασμού και ελέγχου της φορολογικής διοίκησης προς τον πολίτη (Nicoleta Barbuta/Misu 2011). Σε αυτή την πρώτη προσέγγιση, και για την καλύτερη κατανόηση της εισάγεται και η έννοια του φορολογικού κενού, δηλαδή της ποσοστιαίας διαφοράς ανάμεσα στα προσδοκώμενα από τις φορολογικές αρχές φορολογικά έσοδα, και στα τελικώς επιτευχθέντα. (Simon et. al. 1999). **Η δεύτερη** προσέγγιση θεωρεί τη φορολογική συμμόρφωση σαν αποτέλεσμα της εθελοντικής εφαρμογής από τους φορολογουμένους, των φορολογικών νόμων.(Simon et. al. 1999). Η προσέγγιση αυτή έχει σαν βασική έννοια, την εθελοντική συμμόρφωση των φορολογουμένων με το πνεύμα αλλά και το γράμμα των φορολογικών νόμων. Σύμφωνα με αυτή τη δεύτερη προσέγγιση, υπάρχουν πάρα πολλοί μη οικονομικοί παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση του ατόμου για φορολογική συμμόρφωση, όπως **στάσεις και**

συμπεριφορές του ατόμου έναντι της φορολογίας, **ατομικά , κοινωνικά και εθνικά πρότυπα** σε σχέση με τη φορολογική συμμόρφωση, **η προσλαμβανόμενη από τους πολίτες αντίληψη** περί δικαιοσύνης ή όχι του φορολογικού συστήματος κ.ά. (Barbuta-Misu 2011), παράγοντες οι οποίοι θα γίνουν αντικείμενο εκτενέστερης μελέτης σε επόμενο κεφάλαιο.

Μια συνοπτική παρουσίαση των δύο πιο πάνω προσεγγίσεων γίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

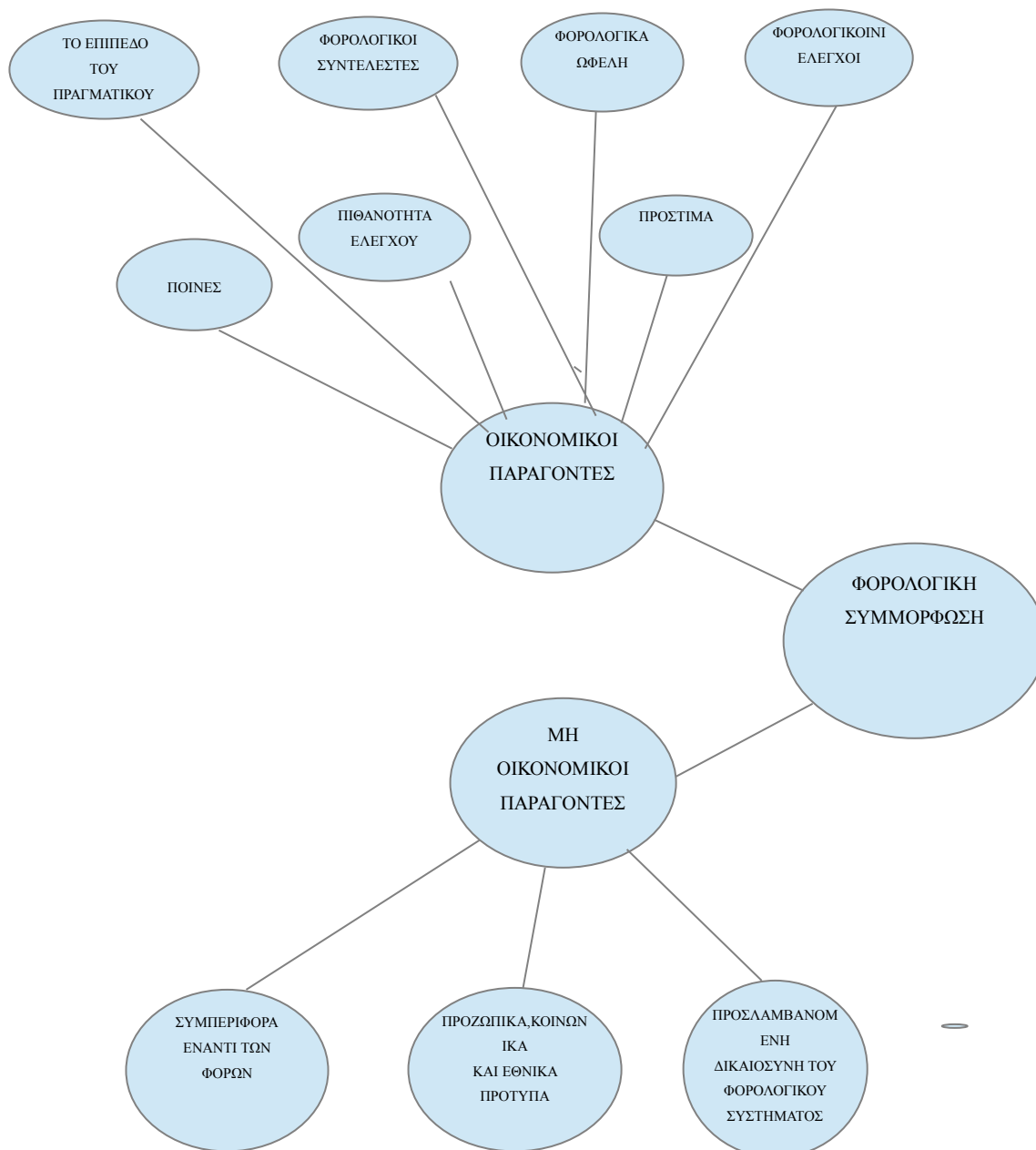
Φορολογική Συμμόρφωση	Πρώτη Προσέγγιση	Δεύτερη Προσέγγιση
Βασική ιδέα	Φορολογικό κενό % διαφορά αναμενομένων και επιτευχθέντων εσόδων	Εθελοντική επιθυμία για δράση σύμφωνα με το πνεύμα και το γράμμα των φορολογικών νόμων.
Εύρος Ορισμού	Στενότερος	Ευρύτερος
Φορολογική συμμόρφωση ως αποτέλεσμα	Οικονομικού Υπολογισμού	Συμπεριφορικής Συνεργασίας
Εξαρτάται από:	Τη σχέση μεταξύ: 1) Αναμενόμενων κερδών από τη φοροδιαφυγή 2)Κίνδυνου αποκάλυψης και επιβολής ποινών Προσπάθεια μεγιστοποίησης προσωπικού εισοδήματος και πλούτου.	Τα άτομα δεν είναι απλά απόλυτοι μεγιστοποιητές της ατομικής τους ωφέλειας, αλληλεπιδρούν σύμφωνα με διαφορετικές στάσεις, συμπεριφορές, πρότυπα και ρόλους. Η επιτυχία εξαρτάται από τη συνεργασία.
Πηγάζει από:	Αποτελεσματικότητα στην κατανομή των πόρων	Ισότητα, δικαιοσύνη και συνέπεια
Ο πολίτης θεωρείται ως:	Ατομιστής, υπολογιστής οικονομικών κερδών και απωλειών	«καλός πολίτης»
Μπορεί να οριστεί ως:	Οικονομική προσέγγιση	Συμπεριφορική προσέγγιση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Προσεγγίσεις της φορολογικής συμμόρφωσης

Πηγή: Simon James & Clinton Alley 2004 p.33

Βέβαια όπως φαίνεται, και οι δύο προσεγγίσεις προσθέτουν στην επεξήγηση της συμπεριφοράς των φορολογουμένων και θα πρέπει να αναμειχθούν προκειμένου να βρεθεί μια πολιτική για την φορολογική συμμόρφωση. Το ζήτημα είναι να βρεθεί το πώς και σε ποια έκταση από την κάθε μία. (Simon et. al. 1999)

Η αλληλεπίδραση αυτή μεταξύ οικονομικών και μη οικονομικών παραγόντων στη φορολογική συμμόρφωση φαίνεται στο παρακάτω σχήμα 1.



ΣΧΗΜΑ 1: Παράγοντες που αλληλεπιδρούν στη φορολογική συμμόρφωση

Πηγή: Barbuta Misu 2011 p.75

1.2 Η σπουδαιότητα της φορολογικής συμμόρφωσης για την κοινωνία και την οικονομία

Είναι προφανές πως ένα θέμα με τόσο μεγάλη οικονομική και κοινωνική σημασία, όπως αυτό της φορολογικής συμμόρφωσης, επηρεάζει περισσότερες από μία πτυχές του οικονομικοκοινωνικού γίγνεσθαι μιας χώρας. Προκειμένου λοιπόν να τονιστεί η σπουδαιότητα του, πρέπει να εξεταστούν πολύπλευρα οι επιδράσεις του στην κοινωνία και την οικονομία.

Η αναφορά μας λοιπόν αυτή στο πόσο σημαντική είναι η φορολογική συμμόρφωση, θα κινηθεί σε τρεις άξονες:

Πρώτος άξονας είναι οι ίδιοι οι πολίτες ενός κράτους, και η κατανομή των φορολογικών βαρών μεταξύ τους. Με τη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών εμπεδώνεται ένα αίσθημα φορολογικής δικαιοσύνης και ισότητας μεταξύ των φορολογουμένων (ατόμων και επιχειρήσεων), μιας και όλοι οι φορολογούμενοι πληρώνουν το φόρο που αναλογεί στον καθένα, χωρίς να υπάρχουν κάποιοι που να φοροφεύγουν δημιουργώντας φορολογική ανισότητα εις βάρος των συνεπών φορολογουμένων.

Δεύτερος άξονας είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Με την επίτευξη της φορολογικής συμμόρφωσης των επιχειρήσεων, αποφεύγονται φαινόμενα νόθευσης του ανταγωνισμού από κάποιες μη συνεπείς επιχειρήσεις, οι οποίες αποκτώντας συγκριτικό πλεονέκτημα από την ωφέλεια των φόρων που δεν πληρώνουν, θέτουν εκτός ανταγωνισμού τις συνεπείς φορολογικά επιχειρήσεις, οι οποίες είναι αδύνατον να ανταγωνιστούν τις μη συνεπείς, μιας και έχουν μεγαλύτερο κόστος από αυτές, λόγω των φόρων που οι δεύτερες (οι μη συνεπείς) δεν πληρώνουν.

Ας πάρουμε λοιπόν ένα απτό παράδειγμα για να κατανοήσουμε τη νόθευση του ανταγωνισμού που μπορεί να προκληθεί με τη φοροδιαφυγή. Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι δύο ομοειδείς επιχειρήσεις (Α και Β) πωλούν τα προϊόντα τους στους καταναλωτές τους και η Α αποφασίζει ξαφνικά να μην καταβάλλει στο κράτος τον Φ.Π.Α. των πωλήσεων της που είναι 23% επί της τιμής πώλησης, μη

εκδίδοντας (όπου μπορεί) το νόμιμο παραστατικό του Κ.Φ.Α.Σ.. Τότε, αν θεωρήσουμε ότι οι δύο επιχειρήσεις πωλούσαν τα προϊόντα τους περίπου στην ίδια τιμή με Φ.Π.Α. (έστω T), τότε η A δεν θα καταβάλλει στο κράτος τον Φ.Π.Α., δηλαδή $[1-(1:1,23)] \times T = 0,186T$ Οπότε θα μπορεί, διατηρώντας στο ίδιο επίπεδο τα κέρδη της, να πωλήσει το προϊόν της μέχρι και 18,6% φθηνότερα από την ανταγωνίστρια της η οποία είναι συνεπής ως προς την καταβολή του Φ.Π.Α., αποκτώντας έτσι συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι της B όσον αφορά την τιμή. Με τον τρόπο αυτό γίνεται μια νόθευση του ανταγωνισμού υπέρ της ασυνεπούς φορολογικά επιχείρησης.

Τρίτος άξονας είναι τα έσοδα του κράτους. Είναι προφανές ότι αν επιτυγχάνονταν φορολογική συμμόρφωση όλων των πολιτών, το κράτος θα κατάφερνε να συλλέξει όλα τα προγραμματισμένα από φόρους έσοδα του και θα μπορούσε να πραγματοποιήσει χωρίς εμπόδια και ανάγκη πέραν του προγραμματισμένου, δανεισμού, τις απαραίτητες δημόσιες δαπάνες όπως π.χ. για την παιδεία, την υγεία, την εθνική άμυνα κ.τ.λ. Η μη φορολογική συμμόρφωση λοιπόν, οδηγεί σε πτώση των εσόδων του κράτους, πράγμα που σημαίνει, περικοπή κοινωνικών δαπανών και γενικά περικοπή κρατικών δαπανών, αλλά και αύξηση του δημοσίου χρέους, λόγω του δανεισμού προκειμένου να ικανοποιηθούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους, ο οποίος με τη σειρά του οδηγεί σε περιορισμένη δυνατότητα ελέγχου του χρέους αυτού. Μια κατάσταση όμοια με την προπεριγραφόμενη, είναι και αυτή που βιώνει η Ελλάδα τα τελευταία έξι χρόνια, που όμως θα μπορούσε να είναι καλύτερη ή και να μην υπήρχε καθόλου αν επικρατούσε η λογική της συμμόρφωσης των φορολογουμένων προς τους φορολογικούς νόμους και η καταβολή από τον καθένα του αναλογούντος σε αυτόν φόρου. Με τον τρόπο αυτό ίσως ανακόπτονταν η μεγάλη απώλεια εσόδων του κράτους που οδήγησε σε αυτόν τον υπέρμετρο δανεισμό. (εξωτερικό χρέος =178% του Α.Ε.Π. της Ελλάδας.(Γεωργιάδης2006)(Ημερησία, www.imerisia.gr 02-07-2011).

Ρίχνοντας τώρα μια εποπτική ματιά σε αυτούς τους τρεις άξονες στους οποίους αναπτύσσουμε την ανάλυση της σπουδαιότητας της φορολογικής συμμόρφωσης, μπορούμε να καταλάβουμε ότι υπάρχει μια σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ τους, πράγμα αναμενόμενο, λόγω του ότι εξετάζουμε, συν τοις άλλοις, ένα κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο και σαν τέτοιο διαθέτει αλληλεπιδρούσες και αλληλεξαρτώμενες μεταβλητές.

Προκειμένου να κατανοήσουμε τη σχέση αλληλεπίδρασης που υπάρχει μεταξύ των τριών αυτών αξόνων, μπορούμε να παραθέσουμε το παρακάτω σχήμα 2 το οποίο εξετάζει τους τρεις αυτούς άξονες, υπό το πρίσμα της μη φορολογικής συμμόρφωσης.

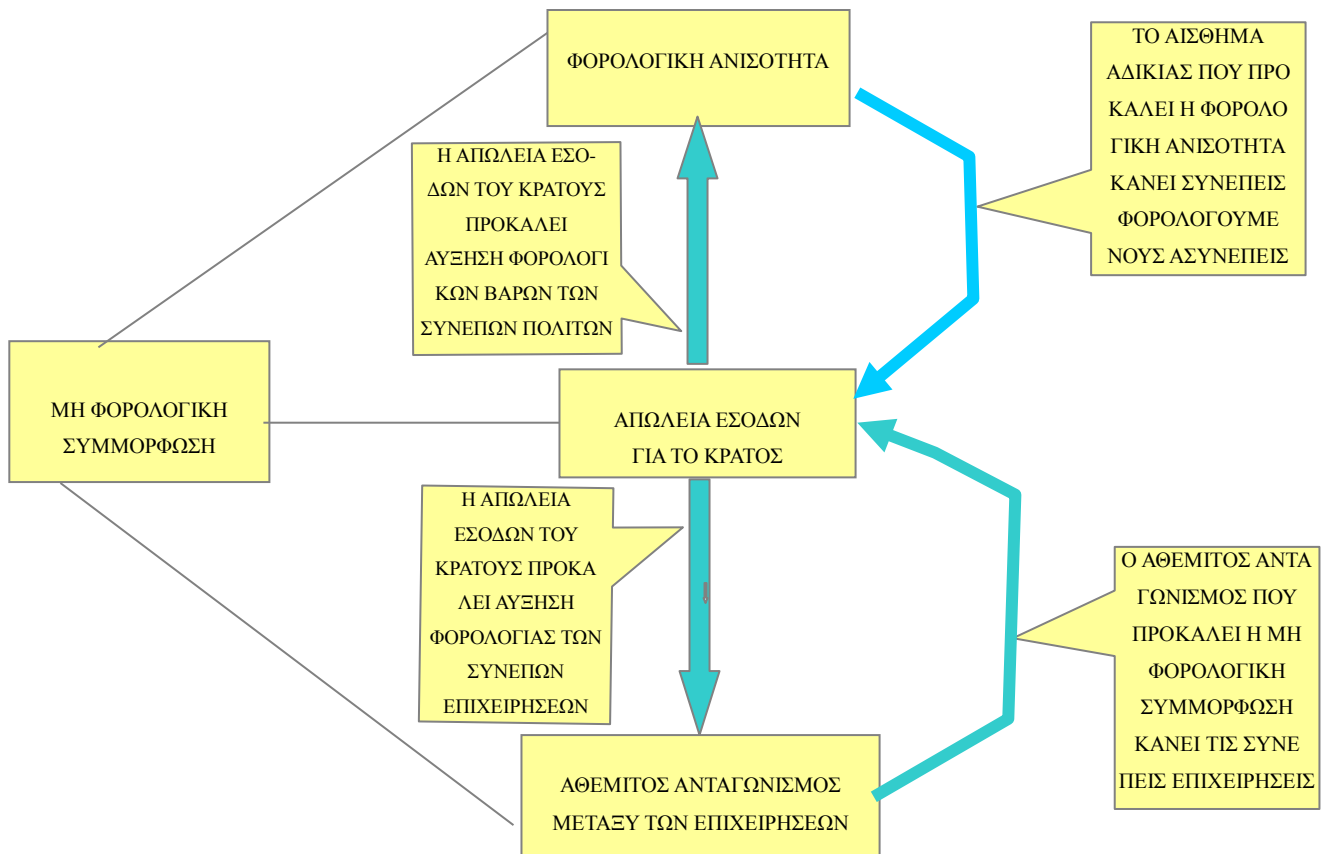
Στο σχήμα μας λοιπόν φαίνονται δύο κύκλοι οι οποίοι είναι επαναλαμβανόμενοι με κοινό σημείο αναφοράς την απώλεια εσόδων του κράτους που δημιουργεί η μη φορολογική συμμόρφωση.

Ο **πρώτος κύκλος** λοιπόν (ο πάνω κύκλος) μπορεί από μία άποψη να ερμηνευτεί ως εξής: Η φορολογική ανισότητα, που προκαλείται από τη μη φορολογική συμμόρφωση, αυξάνει την απώλεια εσόδων του κράτους, αφού ένα μέρος, τόσο πολιτών όσο και επιχειρήσεων, συνεπών έως εκείνη τη στιγμή, αποφασίζουν να φοροφύγουν, προκειμένου να διορθώσουν, σύμφωνα με την αντίληψη τους, ένα μέρος της αδικίας που συντελείται εις βάρος τους. Η απόφαση αυτή προκαλεί μεγαλύτερη απώλεια εσόδων για το κράτος, το οποίο, προκειμένου να την καλύψει, αυξάνει τη φορολογία, δημιουργώντας περισσότερα φορολογικά βάρη για τους συνεπείς (που εν τω μεταξύ έχουν μείνει και λιγότεροι) αυξάνοντας έτσι ακόμα περισσότερο, τη φορολογική ανισότητα μεταξύ συνεπών και ασυνεπών φορολογουμένων. Η αύξηση αυτή της φορολογικής ανισότητας, με τη σειρά της, προκαλεί αύξηση του αριθμού των φορολογικά ασυνεπών ατόμων, μιας και κάνει ακόμα περισσότερους συνεπείς φορολογουμένους να στρέφονται προς την ασυνέπεια. Δημιουργείται έτσι ένας ανατροφοδοτούμενος κύκλος, με πηγή τροφοδοσίας την φορολογική ανισότητα που προκαλείται από τη μη φορολογική συμμόρφωση.

Ο δεύτερος κύκλος τώρα, μια από τις ερμηνείες που μπορεί να λάβει είναι η εξής:

Η μη φορολογική συμμόρφωση, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, δημιουργεί αθέμιτο ανταγωνισμό ο οποίος ευνοεί τις μη συνεπείς φορολογικά επιχειρήσεις. Αυτό σημαίνει απώλεια εσόδων για το κράτος κυρίως από δύο πλευρές: Από τη μια ο αθέμιτος ανταγωνισμός μπορεί, δημιουργώντας συγκριτικό πλεονέκτημα για τις μη συνεπείς επιχειρήσεις (όπως εξηγήθηκε και πιο πάνω), να οδηγήσει τελικά σε ζημίες ή σε κλείσιμο τις φορολογικά συνεπείς, αποστερώντας έτσι από το κράτος τα φορολογικά έσοδα που προέρχονται από αυτές. Από την άλλη πλευρά μια μερίδα συνεπών επιχειρήσεων, βλέποντας μπροστά τους την απώλεια πελατών και κερδών, λόγω της

αδυναμίας τους να ανταγωνιστούν τους φορολογικά ασυνεπείς, αποφασίζουν να προβούν και αυτοί σε κάποιου είδους φορολογική ασυνέπεια, προκειμένου να αποφύγουν αυτή την απώλεια και να γίνουν ανταγωνιστικοί. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα πάλι, όπως είναι φανερό, απώλεια εσόδων για το κράτος. Η απώλεια εσόδων αυτή προκαλεί αύξηση της φορολογίας, προκειμένου να ανακτήσει το κράτος τα απολεσθέντα έσοδα, η οποία φυσικά πλήττει τις συνεπείς φορολογικά επιχειρήσεις, αυξάνοντας τη φορολογική τους επιβάρυνση και εντείνοντας τον αθέμιτο ανταγωνισμό υπέρ των μη συνεπών φορολογικά επιχειρήσεων, καθιστώντας έτσι και αυτόν τον δεύτερο κύκλο ανατροφοδοτούμενο και μετατρέποντας ακόμα περισσότερες συνεπείς επιχειρήσεις σε ασυνεπείς, προκειμένου να επιβιώσουν του αθέμιτου αυτού ανταγωνισμού.



ΣΧΗΜΑ 2 : Η σπουδαιότητα της φορολογικής συμμόρφωσης σε τρεις άξονες

Ρίχνοντας τώρα μια πιο προσεκτική ματιά στο σχήμα αυτό, βλέπουμε ότι τροφοδότης και των δύο κύκλων είναι μια αδικία που προκαλείται από τη μη φορολογική συμμόρφωση, η οποία παίρνει δύο όψεις. Η μία είναι αυτή της φορολογικής ανισότητας και η άλλη, αυτή του αθέμιτου ανταγωνισμού. Καταλύτης δε και για τους δύο κύκλους, είναι η απώλεια κρατικών εσόδων, η οποία προκαλεί αύξηση της φορολογίας, η οποία πλήττει βέβαια τους φορολογικά συνεπείς. Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε ότι η φορολογική συμμόρφωση είναι μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την καταπολέμηση της φορολογικής ανισότητας και την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και γενικότερα της οικονομίας. Αυτό εύκολα θα μπορούσαμε να το διαπιστώσουμε αντικαθιστώντας στο σχήμα 2, τη “μη φορολογική συμμόρφωση” με την “φορολογική συμμόρφωση”. Με αυτή την αντικατάσταση, το σχήμα 2 θα έχανε τη σημασία του, μιας και θα έπαυαν να υπάρχουν, υπό το πρίσμα αυτού του σχήματος, οι τρεις βασικοί άξονες του, δηλαδή η φορολογική ανισότητα, η απώλεια εσόδων από το κράτος και ο αθέμιτος ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων.

Προσπαθώντας λοιπόν να συνοψίσουμε τα μέχρι τώρα λεχθέντα, αλλά και να τονίσουμε λίγο περισσότερο τη σημασία της φορολογικής συμμόρφωσης, μπορούμε να πούμε ότι η επίτευξη της είναι ένα πολύπλευρο ζήτημα που αφορά πρωτίστως τα δημόσια οικονομικά και τη δημοσιονομική πολιτική, αλλά και με την ίδια σημασία, είναι και θέμα επιβολής της έννομης τάξης και πάταξης της φοροδιαφυγής. Επίσης άπτεται ζητημάτων οργάνωσης του κράτους (ευρύτερα και όχι μόνο του φοροελεγκτικού και φοροεισπρακτικού του μηχανισμού), δόμησης και οργάνωσης της αγοράς (π.χ. αθέμιτος ανταγωνισμός που προκαλείται από τη φοροδιαφυγή και πως η ίδια η αγορά οργανώνεται για να τον αντιμετωπίσει), όπως και της αγοράς εργασίας (μιας και η φοροδιαφυγή έχει κοινό τόπο πολλές φορές με την εισφοροδιαφυγή και την αδήλωτη εργασία), αλλά και θεμάτων που αφορούν την ηθική τάξη, θεμάτων δηλαδή ηθικού προβληματισμού (Andreoni et. al 1998). Μέσα λοιπόν σε αυτό το περίγραμμα, θα πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες ενός σύγχρονου κράτους, προκειμένου να επιτύχει τη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών του, μιας και η συλλογή φόρων (φορολογία) είναι καθώς φαίνεται και ο μόνος αποτελεσματικός και μακροχρόνια βιώσιμος τρόπος χρηματοδότησης του κράτους (Πέρδιος 2012), μιας και ο δανεισμός, όπως φαίνεται, αν δεν χρησιμοποιηθεί συνετά και με μέτρο,

καταλήγει σε αποτελέσματα ολέθρια, τα οποία βιώνουμε όλοι οι πολίτες αυτού του κράτους τα τελευταία χρόνια.

Βέβαια η φορολογία δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο από τη σκοπιά της υποχρέωσης του πολίτη προς το κράτος, να καταβάλλει τους φόρους που του αναλογούν, η φορολογία έχει διττή όψη, και συνίσταται και από ένα δεύτερο σκέλος που αφορά την εκπλήρωση από μέρους του κράτους, των υποχρεώσεων του προς τους πολίτες (James & Alley 1999), η οποία βέβαια αποτελεί όπως θα δούμε παρακάτω και ένα βασικό παράγοντα που συντελεί στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών.

Κεφάλαιο 2

Φοροδιαφυγή – Φοροαποφυγή

Αποσαφήνιση Εννοιών- Επιπτώσεις . Η Σημασία της Αντιμετώπισης τους.

2.1 Αποσαφήνιση των εννοιών φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής

Προκειμένου να ερευνήσουμε τρόπους με τους οποίους μπορούμε να βελτιώσουμε την εικόνα της φορολογικής συμμόρφωσης των Ελλήνων, δηλαδή τρόπους για τη μείωση ή, αν είναι δυνατόν και την εξάλειψη της **φοροδιαφυγής** και της **φοροαποφυγής** που είναι και οι δύο κυριότερες εκδηλώσεις της **μη**

φορολογικής συμμόρφωσης, είναι ανάγκη να αποσαφηνίσουμε τις δύο αυτές έννοιες

2.1.1 Φοροδιαφυγή (tax evasion)

Ξεκινώντας να δώσουμε λοιπόν έναν ορισμό της φοροδιαφυγής θα χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Oliver Wendell Holmes ο οποίος το 1916 έγραφε: «Όταν ο νόμος τραβάει μία γραμμή, μια υπόθεση μπορεί να είναι είτε από τη μια πλευρά αυτής, είτε από την άλλη. Και αν στην ασφαλή πλευρά, στην καλύτερη περίπτωση, είναι αυτός που νομίμως ωφελεί τον εαυτό του από όλα όσα ο νόμος επιτρέπει, όταν μία δράση καταδικάζεται (ορίζεται) ως διαφυγή, αυτό που σημαίνει είναι ότι βρίσκεται στη λάθος πλευρά της γραμμής». Έχοντας λοιπόν στο νου μας αυτή την παράγραφο, μπορούμε να καταλάβουμε ότι η χρήση της λέξης «διαφυγή» σε νομικά κείμενα σημαίνει κάτι παράνομο. (SLEMROD & YITZHAKI 2002)

Λέγοντας λοιπόν φοροδιαφυγή εννοούμε την, από μέρους του υποκειμένου στο φόρο, παράνομη δήλωση μικρότερης φοροδοτικής ικανότητας από την πραγματική. (Tax- Justice Network). Δηλαδή εννοείται με αυτόν τον ορισμό, η παράνομη πράξη του φορολογικού υποκειμένου, που σκοπό έχει τη μείωση της φορολογητέας του ύλης, οπότε και του φόρου που υποχρεούται να καταβάλει.

Μπορούμε λοιπόν να αντιληφθούμε ότι η φοροδιαφυγή μπορεί να αποκτήσει δύο όψεις:

- Η πρώτη όψη είναι αυτή της παράνομης απόκρυψης εισοδημάτων ή περιουσίας, προκειμένου να μειωθεί και ο φόρος ο οποίος θα καταβληθεί, και
- Η δεύτερη όψη είναι αυτή της παράνομης δήλωσης πλαστών και εικονικών δαπανών, προκειμένου να επιτευχθεί από τα υποκείμενα στο φόρο (φυσικά και νομικά) πρόσωπα, μεγαλύτερη έκπτωση.

Κοιτάζοντας τώρα μέσα από το πρίσμα των συναλλαγών, μπορούμε να πούμε ότι η φοροδιαφυγή μπορεί να αφορά στην απόκρυψη μιας συναλλαγής ή ακόμα και στην ελλειπή παρουσίαση (εμφάνιση, απεικόνιση) της. (Kay 1980).

Πάντως, υπό όποιο πρίσμα και να ειπωθεί, το βασικό χαρακτηριστικό της φοροδιαφυγής είναι η παρανομία (SLEMROD & YITZHAKI 2002).

Πατώντας όμως πάνω στα λόγια του Oliver Wendell Holmes και προχωρώντας λίγο πιο κάτω τη σκέψη μας, μπορούμε να πούμε ότι η γραμμή που χαράζει ο

νόμος δεν είναι όλες τις φορές τόσο ευκρινής, πράγμα που συμβαίνει και με τους φορολογικούς νόμους. Υπάρχουν δηλαδή ασάφειες και παράθυρα, που αν κάποιος μπορεί και ξέρει να τα εκμεταλλευτεί, δεν χρειάζεται να καταφύγει στη φοροδιαφυγή προκειμένου να μειώσει το φόρο που θα καταβάλλει, αυτό που χρειάζεται είναι ένα καλό επιτελείο λογιστών και νομικών. Έτσι μπορούμε να μπούμε στο θέμα της όχι παράνομης, ωστόσο πιο δαπανηρής και πιο απαιτητικής **φοροαποφυγής**.

2.1.2 Φοροαποφυγή (tax avoidance)

Φοροαποφυγή λοιπόν αποκαλείται η προσπάθεια αποφυγής της φορολογικής υποχρέωσης ή μείωσης της, με εκμετάλλευση των κενών, των ασαφειών και των ατελειών της φορολογικής νομοθεσίας, χωρίς ωστόσο να γίνεται άμεση παραβίαση των σχετικών διατάξεων. Δηλαδή πρόκειται για συμπεριφορά αντικείμενη στο πνεύμα και όχι στο γράμμα του νόμου. (Βουγιούκα 2014)

Προχωρώντας λίγο πιο κάτω και βλέποντας λίγο πιο αναλυτικά αυτόν τον ορισμό, θα μπορούσαμε να προσδιορίσουμε και τα χαρακτηριστικά μιας πράξης φοροαποφυγής, τα οποία είναι τα εξής:

Να διέπεται από ένα ή περισσότερα εκ των τριών στοιχείων: της ανειλικρίνειας, της εικονικότητας ή της πλαστότητας

Να έχει λάβει χώρα κάτω από το πρίσμα της εκμετάλλευσης των κενών, των ασαφειών και της κακής διατύπωσης των φορολογικών νόμων, δηλαδή με άλλα λόγια της εκμετάλλευσης «παραθύρων» των νόμων, δηλαδή δυνατοτήτων που ο νομοθέτης δεν είχε πρόθεση να παρέχει.

Να διακατέχεται από μυστικότητα, ώστε να μην υπάρξει αποκάλυψη του «κενού» του νόμου και δυνατότητα, από μέρους του νομοθέτη, λήψης μέτρων προκειμένου να καλυφθεί το κενό και να παταχθεί η φοροαποφυγή. (International Fiscal Association 1983)

Βλέποντας τώρα τα χαρακτηριστικά της φοροαποφυγής, θα μπορούσαμε να πούμε ότι, προκειμένου να βρεθούν και να γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης τα κενά και οι ασάφειες της φορολογικής νομοθεσίας, συχνά απαιτείται και ένα επιτελείο νομικών, οικονομολόγων και λογιστών, καθώς και ένας κατάλληλος λογιστικός ή αλλιώς φορολογικός, σχεδιασμός. Πράγμα που κάνει τη φοροαποφυγή, μέσο μείωσης ή αποφυγής της φορολογίας, κυρίως των μεγάλων επιχειρήσεων, που διαθέτουν και το κατάλληλο δυναμικό, για το σχεδιασμό και

την πραγματοποίηση της.

Συνεχίζοντας την προσπάθεια μας να ορίσουμε την έννοια της φοροαποφυγής, θα σταθούμε λίγο στις διαστάσεις της. Ο Στίνγκλιτς λοιπόν καθορίζει τρεις βασικές αρχές (διαστάσεις) της φοροαποφυγής, όσον αφορά τους φόρους εισοδήματος:

- 1)** Την αναβολή (μετάθεση στο χρόνο) των φόρων.
- 2)** Τη μεταφορά φόρων μεταξύ φορολογικών υποκειμένων που αντιμετωπίζουν διαφορετικές φορολογικές βάσεις (ή μεταξύ των ίδιων υποκειμένων, που αντιμετωπίζουν διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές σε διαφορετικές χρονικές περιόδους) και
- 3)** Τη μεταφορά φόρου μεταξύ τμημάτων εισοδήματος που τυγχάνουν διαφορετικής φορολογικής μεταχείρισης.

Βέβαια, κατά τον Στίνγκλιτς πολλές περιπτώσεις φοροαποφυγής ενέχουν συνδυασμό περισσότερων από μίας από αυτές τις βασικές αρχές (διαστάσεις).(Stiglitz 1985).

Η φοροαποφυγή βέβαια μπορεί να χρησιμοποιήσει ως όχημα εκδήλωσης της, δηλαδή να εκμεταλλευτεί προκειμένου να πραγματοποιηθεί, τόσο μεθόδους (μηχανισμούς) που ενεργοποιούνται με την κατάχρηση της εθνικής νομοθεσίας, όσο και μεθόδους που ενεργοποιούνται με την κατάχρηση της διεθνούς νομοθεσίας. Οι μορφές φοροαποφυγής που ανήκουν στο δεύτερο είδος, είναι εκείνες που απασχολούν σήμερα, πιο πολύ από ποτέ, τόσο τα σύγχρονα κράτη, όσο και τους διεθνείς οργανισμούς.. Αυτό γιατί τόσο σε έκταση , όσο και σε ποσό , είναι πάρα πολύ μεγάλες , και προκαλούν μεγάλη απώλεια φορολογικών εσόδων στα κράτη. Οπότε, αρκετά από τα κράτη, τα οποία μάλιστα αυτή την περίοδο ευρίσκονται και στη δίνη μιας πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης και δεν έχουν την πολυτέλεια απώλειας εσόδων, προσπαθούν να δημιουργήσουν μηχανισμούς προκειμένου να περιορίσουν τέτοιες μορφές φοροαποφυγής ή και να τις εξαλείψουν. Όμως μια τέτοια προσπάθεια απαιτεί καλή και έντιμη συνεργασία μεταξύ περισσότερων του ενός, κρατών και οργανισμών. Παρακάτω μπορούμε να αναφέρουμε μερικούς από τους μηχανισμούς που χρησιμοποιούνται από τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, προκειμένου να πραγματοποιήσουν τέτοιου είδους φοροαποφυγή με κατάχρηση του διεθνούς εταιρικού δικαίου:

- Η δημιουργία «εξωχώριων εταιριών» με έδρα κάποιον από τους λεγόμενους

«φορολογικούς παραδείσους»

- Η μεταφορά ζημιών μεταξύ εταιριών πολυεθνικών ομίλων
- Η μεταφορά κερδών των εταιριών ενός πολυεθνικού ομίλου, από χώρες με υψηλότερο φορολογικό συντελεστή, σε χώρες με χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή
- Η καταχρηστική χρησιμοποίηση εταιριών χαρτοφυλακίου (holding companies)
- Η καταχρηστική χρησιμοποίηση συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας
- Η μη δήλωση εισοδημάτων, που αποκτώνται στην αλλοδαπή, από φυσικά πρόσωπα, μέσω ίδρυσης «καταπιστευμάτων» ή «εταιριών βιτρινών». (Εύα Βουγιούκα 2014).

Η ενασχόληση με τις μορφές φοροαποφυγής, τους μηχανισμούς της, καθώς και τους προτεινόμενους τρόπους αντιμετώπισης της, θα είναι εκτενέστερη στή συνέχεια αυτής της εργασίας. Η προηγηθείσα αναφορά στις μορφές αυτές της φοροαποφυγής έγινε προκειμένου να γίνουν αντιληπτά το μέγεθος της και η σημαντικότητα της καταπολέμησης της για την εθνική και όχι μόνο, οικονομία

2.1.3 Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή σύμφωνα με την ελληνική φορολογική νομοθεσία (Κ.Φ.Δ. ν.4174/2013)

Στην παράγραφο αυτή θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε τους ισχύοντες κατά την ελληνική φορολογική νομοθεσία, ορισμούς της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, προκειμένου να αποκτήσουμε μια εικόνα του τι θεωρεί ως φοροδιαφυγή και τι ως φοροαποφυγή ο νομοθέτης.

Είναι σκόπιμο εδώ να σημειώσουμε ότι μέχρι προσφάτως δεν γίνονταν από το νομοθέτη σαφής διαχωρισμός μεταξύ των δύο εννοιών και οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνταν επάλληλα αφού ο όρος φοροαποφυγή δεν είχε οριστεί με κάποια διάταξη νόμου. Μια πρώτη μνεία μόνο της φοροαποφυγής γίνεται στη «Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας» με την Σουηδία το 1965 όπου αναφέρεται ως νόμιμη φοροδιαφυγή. (Σταυρόπουλος 2015).

Στον ισχύοντα λοιπόν «Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας» (ν 4174/2013 Φ.Ε.Κ. Α' 170 /26-07-2013) γίνεται προσπάθεια διαχωρισμού μεταξύ φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα **στο άρθρο 38** που επιγράφεται **«Γενική διάταξη κατά της φοροαποφυγής»** και στην **παράγραφο 1** ορίζει: «Κατά τον προσδιορισμό φόρου, η Φορολογική Διοίκηση

δύναται να αγνοεί κάθε τεχνητή διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων που αποβλέπει σε αποφυγή της φορολόγησης και οδηγεί σε φορολογικό πλεονέκτημα. Οι εν λόγω διευθετήσεις αντιμετωπίζονται, για φορολογικούς σκοπούς, με βάση τα χαρακτηριστικά της οικονομικής τους υπόστασης». Άρα για το νομοθέτη φοροαποφυγή είναι: « κάθε τεχνητή διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων που αποβλέπει σε αποφυγή της φορολόγησης και οδηγεί σε φορολογικό πλεονέκτημα». Βέβαια εδώ εγείρεται το ερώτημα για το τι σημαίνει ο όρος «**διευθέτηση**». Παρακάτω λοιπόν, στην **παράγραφο 2** αναφέρεται ότι : «Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, ως «**διευθέτηση**» νοείται κάθε συναλλαγή, (συναλλαγή, δράση, πράξη, συμφωνία, επιχορήγηση, συνεννόηση, υπόσχεση, δέσμευση ή γεγονός). Μια διευθέτηση μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από ένα στάδια ή μέρη». Στη συνέχεια, στην **παράγραφο 3** ορίζεται από το νομοθέτη η έννοια της «τεχνητής διευθέτησης ή σειράς διευθετήσεων» ως «η διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων» που «στερείται οικονομικής ή εμπορικής ουσίας» και αναφέρονται οι καταστάσεις που εξετάζονται από τη Φορολογική Διοίκηση για τον καθορισμό του «τεχνητού» χαρακτήρα της διευθέτησης. Προχωρώντας τώρα στις **παραγράφους 4 και 5** ορίζεται από το νομοθέτη τότε ο στόχος μιας διευθέτησης ή σειράς διευθετήσεων συνίσταται στην «αποφυγή της φορολόγησης», όταν δηλαδή «ανεξαρτήτως από τις υποκειμενικές προθέσεις του υποκείμενου στο φόρο, αντίκειται στο αντικείμενο, στο πνεύμα και στο σκοπό των φορολογικών διατάξεων που θα ίσχυαν σε άλλη περίπτωση». Επίσης ορίζεται τότε ο στόχος αυτός θεωρείται κρίσιμος,, όταν δηλαδή: «οιοσδήποτε άλλος στόχος που αποδίδεται ή θα μπορούσε να αποδοθεί στη διευθέτηση ή στη σειρά διευθετήσεων, φαίνεται αμελητέος, λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της υπόθεσης». Στην **έκτη** και τελευταία **παράγραφο** αυτού του άρθρου αναφέρεται στη σύγκριση που προβαίνει η Φορολογική Διοίκηση προκειμένου να καθορίσει αν η διευθέτηση ή η σειρά διευθετήσεων αυτή έχει οδηγήσει σε φορολογικό πλεονέκτημα. Λέγοντας ότι: «η Φορολογική Διοίκηση συγκρίνει το ύψος του οφειλόμενου φόρου από έναν υποκείμενο στο φόρο, λαμβάνοντας υπόψη την εν λόγω ρύθμιση, με το ποσό που θα όφειλε ο ίδιος υποκείμενος στο φόρο υπό τις ίδιες συνθήκες, εν απουσία της εν λόγω διευθέτησης».

Στο **άρθρο 55 και στην παράγραφο 1** τώρα, του ίδιου νόμου, επιχειρείται ο ορισμός της φοροδιαφυγής. Κατά το νομοθέτη λοιπόν του Κ.Φ.Δ. ως

φοροδιαφυγή ορίζεται:

- Η απόκρυψη καθαρών εισοδημάτων από οποιαδήποτε πηγή με μη υποβολή δήλωσης ή με υποβολή ανακριβούς δήλωσης και με σκοπό την μη πληρωμή φόρου εισοδήματος.
- Η μη απόδοση, ανακριβής απόδοση, συμψηφισμός, έκπτωση ή διακράτηση φόρου προστιθέμενης αξίας και παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών καθώς και η μη υποβολή δήλωσης ή η υποβολή ανακριβούς δήλωσης με σκοπό την μη πληρωμή των παραπάνω φόρων τελών ή εισφορών
- Η είσπραξη επιστροφής των παραπάνω φόρων από την Φορολογική Διοίκηση μετά από παραπλάνηση της Φορολογικής Διοίκησης.,
- Η έκδοση και αποδοχή πλαστών φορολογικών στοιχείων.
- Η έκδοση και αποδοχή εικονικών φορολογικών στοιχείων.
- Η μη έκδοση φορολογικών στοιχείων.
- Η απόκρυψη στοιχείων που είναι αντικείμενο του Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων.
- Η απόκρυψη στοιχείων που είναι αντικείμενο του Ειδικού Φόρου Ακινήτων (ν. 3091/2002) και
- Η απόκρυψη οποιασδήποτε φορολογητέας ύλης που έχει σαν σκοπό τη μη πληρωμή οποιουδήποτε άλλου φόρου που βρίσκεται στο πεδίο εφαρμογής του Κ.Φ.Δ.

Παρατηρώντας τους ορισμούς της **φοροαποφυγής** και της **φοροδιαφυγής** που δίνει ο ισχύων Κ.Φ.Δ (Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας) μπορούμε να αναφέρουμε ότι όσον αφορά τη **φοροδιαφυγή** , ο ορισμός που δίνεται είναι αρκετά σαφής και μάλιστα ο νομοθέτης προβαίνει και στην απαρίθμηση των πράξεων που συνιστούν το αδίκημα της φοροδιαφυγής.

Βλέποντας όμως τον ορισμό της **φοροαποφυγής**, που βρίσκεται στο άρθρο 38 του εν λόγω κώδικα, παρατηρούμε μια ευρύτητα στον ορισμό του τι θεωρεί ο νομοθέτης ως **φοροαποφυγή**. Η ευρύτητα αυτή μπορεί ως ένα μέρος να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι πρόκειται για τον πρώτο ουσιαστικά ορισμό που δίνεται για την **φοροαποφυγή** στο ελληνικό Δίκαιο. Επίσης θα μπορούσαμε να αναφέρουμε εδώ και ως δικαιολογία το ότι είναι δύσκολο να συγκεκριμενοποιηθεί το τι μπορεί να θεωρηθεί ως φοροαποφυγή, αφού αυτή κινείται, κατά κάποιο τρόπο, στα όρια μεταξύ νομίμου και παρανόμου. Πρέπει όμως εδώ να τονιστεί ότι η γενικότητα και η αοριστία που χαρακτηρίζουν αυτή τη διάταξη, θα πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα του ευρωπαϊκού Δικαίου ,

γιατί το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, απαγορεύει στον εθνικό νομοθέτη την αντιμετώπιση των διασυνοριακών συναλλαγών με δυσμενέστερους όρους από αυτούς των εγχωρίων εκτός αν υπάρχει ένας επαρκής δικαιολογητικός λόγος, από τη νομολογία όμως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ.Ε.Ε.) ως τέτοιος λόγος δεν κρίνεται, κατά κανόνα, ο κίνδυνος αποφυγής της φορολογικής υποχρέωσης, αρκεί τελικά η διασυνοριακή συναλλαγή να φορολογείται σε οποιοδήποτε κράτος μέλος. (Πουλάκος 2013). Οπότε σύμφωνα με αυτά φαίνεται να χρειάζεται μια παραπέρα επεξεργασία αυτής της διάταξης, προκειμένου να μην κριθεί παράνομη ύστερα από κάποια προσφυγή στο (Δ.Ε.Ε.). Επίσης λόγω της γενικότητας που υπάρχει στις παραγράφους 1 ως 5 αυτού του άρθρου δίνεται μεγάλη διακριτική ευχέρεια στη Φορολογική Διοίκηση, προκειμένου να αποφασίσει αν μία «διευθέτηση» ,όπως αποκαλείται, είναι ή όχι φοροαποφυγή, πράγμα που μπορεί να προκαλέσει μεγάλες αμφισβητήσεις. Οπότε καλύτερα θα ήταν για τον προσδιορισμό του επίπλαστου ή μη μιας «διευθέτησης», να χρησιμοποιηθεί το κριτήριο της «αμιγώς επίπλαστης κατάστασης» που έχει διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Διονυσοπούλου 2015), (Επιστημονική Επιτροπή Βουλής 2013), (Πουλάκος 2013). Εφόσον όμως στην παρούσα φάση, ο προσδιορισμός της φοροαποφυγής αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια των Φορολογικών Αρχών, το δέον είναι αυτές να περιορίζονται στην αντιμετώπιση (ως φοροαποφυγή) μόνο επίπλαστων καταστάσεων που κατατείνουν στην αποφυγή φορολόγησης, προκειμένου αυτή η διάταξη να μην μετατραπεί σε διάταξη που θίγει την αρχή της «Ελευθερίας των Συμβάσεων», όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 361 του αστικού Κώδικα (Διονυσοπούλου 2015)

2.2 Επιπτώσεις Φοροδιαφυγής και Φοροαποφυγής και σημασία καταπολέμησης της

Στην παράγραφο αυτή θα ασχοληθούμε με τις επιπτώσεις που έχει η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή, τόσο στα άτομα, τους πολίτες μιας χώρας όσο και στη χώρα αυτή.. Οι επιπτώσεις αυτές στο μεγαλύτερο βαθμό είναι αρνητικές, όμως, κατά μερικούς, υπάρχει και ένας μικρός αριθμός θετικών επιπτώσεων. Εδώ θα προσπαθήσουμε να πραγματοποιήσουμε μια συνοπτική αναφορά των συνεπειών της φοροδιαφυγής, και της φοροαποφυγής προκειμένου να καταστεί

ακόμα πιο κατανοητή η ανάγκη για την καταπολέμηση τους.

2.2.1. Οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής

Επειδή τόσο η φοροδιαφυγή, όσο και η φοροαποφυγή, έχουν περίπου το ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή τη μη καταβολή από μέρους του υποκείμενου στο φόρο, ενός μέρους ή ακόμα και του όλου, της φορολογικής του υποχρέωσης. Έτσι, για λόγους συντομίας θα χρησιμοποιούμε εδώ τον όρο φοροδιαφυγή, εννοώντας και την φοροδιαφυγή αλλά και την φοροαποφυγή.

Ξεκινώντας λοιπόν τη σύντομη αυτή ανάλυση των επιπτώσεων της φοροδιαφυγής θα αναφέρουμε την πιο σημαντική, η οποία είναι η **υστέρηση των κρατικών εσόδων**. Οπότε προκειμένου το κράτος να καλύψει τις αναγκαίες δαπάνες του και λόγω της μείωσης των εσόδων που προκαλείται από τη φοροδιαφυγή, έχει τέσσερις βασικές επιλογές:

- Να αυξήσει τον εξωτερικό δανεισμό. Αυτό, εκτός των άλλων, σημαίνει μεγάλη ή μικρή εξάρτηση του κράτους από τους δανειστές, πράγμα που συναντάμε, στο μέγιστο βαθμό του, σήμερα στην Ελλάδα. (Γκουμπανιτσάς 2014)
- Να μειώσει τις δαπάνες του. Αυτό βέβαια θα έχει ως συνέπεια τη μείωση ή υποβάθμιση των παρεχομένων προς τους πολίτες υπηρεσιών. (Γκουμπανιτσάς 2014)
- Να καταφύγει σε εσωτερικό δανεισμό. Πράγμα όμως που θα προκαλέσει αύξηση των επιτοκίων και κατά συνέπεια μείωση της κυκλοφορίας του χρήματος, μιας και θα εγκλωβιστούν ιδιωτικά κεφάλαια στο Κρατικό Θησαυροφυλάκιο. Γεγονός που με τη σειρά του θα έχει σαν επίπτωση τη μείωση των **ιδιωτικών επενδύσεων**, οι οποίες είναι τόσο απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Οπότε, η κατάληξη μιας αλόγιστης τέτοιας πολιτικής, μπορεί να είναι η οικονομική στασιμότητα. (Γκουμπανιτσάς 2014)
- Να αυξήσει τους φορολογικούς συντελεστές, προκειμένου με τα επιπρόσθετα έξοδα να καλύψει το δημοσιονομικό κενό. Όμως έτσι θα επιβαρυνθούν ακόμα περισσότερο οι συνεπείς φορολογούμενοι που θα κληθούν, ακόμα μία φορά να πληρώσουν το βάρος.

Μια **δεύτερη** συνέπεια της φοροδιαφυγής είναι η ανισότητα που δημιουργείται μεταξύ των πολιτών, μιας και άλλοι μπορούν να φοροδιαφύγουν ενώ άλλοι όχι. (Γκουμπανιτσάς 2014)

Σαν **τρύτη** βασική συνέπεια της φοροδιαφυγής μπορεί να αναφερθεί η νόθευση του υγιούς ανταγωνισμού, η οποία στην περίπτωση αυτή λαμβάνει μια διττή όψη. Από τη μια δίνεται η ευκαιρία, με όχημα τα οφέλη τους από τη φοροδιαφυγή, να επιβιώσουν επιχειρήσεις που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν, και αυτό πολλές φορές σε βάρος υγιών επιχειρήσεων. Από την άλλη, οι επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν τίθενται σε πλεονεκτική θέση έναντι των συνεπών, φορολογικά, επιχειρήσεων, αφού μπορούν, εκμεταλλευόμενες τους χρηματικούς πόρους που κερδίζουν από τη φοροδιαφυγή, είτε να πωλήσουν χαμηλότερα από τις συνεπείς επιχειρήσεις του κλάδου τους, είτε να προβούν σε επενδύσεις που θα τις καταστήσουν περισσότερο ανταγωνιστικές, με αθέμιτο όμως τρόπο. (Γκουμπανιτσάς 2014). Η επίταση και ανακύκλωση του αθέμιτου ανταγωνισμού φαίνεται στο 1^ο κεφάλαιο στο σχήμα 2

Τέταρτη βασική συνέπεια της φοροδιαφυγής μπορεί να θεωρηθεί η κακή κατανομή των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν άνθρωποι που αφιερώνουν χρόνο, κεφάλαιο, εργασία και μέσα παραγωγής, για να ασκήσουν μια επαγγελματική δραστηριότητα, την οποία έχουν επιλέξει με βασικό κριτήριο όχι την παραγωγικότητα, την αποτελεσματικότητα ή ακόμα και την αναγκαιότητα της συγκεκριμένης δραστηριότητας, αλλά τη δυνατότητα που τους παρέχει για φοροδιαφυγή (Γκουμπανιτσάς 2014). Το αποτέλεσμα είναι να σπαταλούνται παραγωγικοί συντελεστές σε δραστηριότητες άσκοπες και αντιπαραγωγικές, πράγμα επιβλαβές για την εθνική οικονομία. Ένας από τους λόγους μείωσης του πρωτογενούς και κυρίως του δευτερογενούς τομέα στην Ελλάδα και της έξαρσης του τομέα των υπηρεσιών, είναι και η χρήση αυτού του κριτηρίου επιλογής.

Πέμπτη συνέπεια είναι η αύξηση των έμμεσων φόρων (με κυριότερο από αυτούς τον Φ.Π.Α.) που προκαλείται λόγω της φοροδιαφυγής. Η αύξηση αυτή γίνεται λόγω της μεγαλύτερης ευκολίας εισπραξιμότητας τέτοιου είδους φόρων. Όμως το γεγονός ότι οι φόροι αυτοί δεν είναι προοδευτικοί, αλλά επιβάλλονται με τους ίδιους συντελεστές για όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες, μειώνει τη συνολική προοδευτικότητα όλου του φορολογικού συστήματος. Αυτό έχει σαν συνέπεια την μεγαλύτερη, αναλογικά, επιβάρυνση των χαμηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων (Γκουμπανιτσάς 2014).

Έκτη συνέπεια αναφέρεται η χρησιμοποίηση από τις επιχειρήσεις παραγωγικών συντελεστών (χρήματος, μέσων και εργασίας) προκειμένου να

επιτύχουν και να καλύψουν τη φοροδιαφυγή τους. ενώ από την πλευρά του κράτους γίνεται χρήση παραγωγικών συντελεστών για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Αυτό που σημαίνει σπατάλη παραγωγικών συντελεστών, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε πιο χρήσιμες, τόσο για την επιχείρηση, όσο και για το κοινωνικό σύνολο, δραστηριότητες. (Γκουμπανιτσάς 2014).

Ως **έβδομη** συνέπεια, μπορούμε να παραθέσουμε την αλλοίωση της εικόνας των επίσημων οικονομικών στατιστικών του κράτους, λόγω της φοροδιαφυγής. Πιο συγκεκριμένα, οι διενεργούντες φοροδιαφυγή, τις περισσότερες φορές, προκειμένου να το επιτύχουν, προβαίνουν σε απόκρυψη, από τη δήλωση τους, μέρους ή και του όλου των εισοδημάτων τους. Τα εισοδήματα αυτά λοιπόν βρίσκονται εκτός των επίσημων στατιστικών του κράτους, άρα και εκτός των υπολογισμών που δείχνουν την εικόνα της οικονομίας, όπως αυτόν του Α.Ε.Π. Αυτό το γεγονός σημαίνει πως η εκάστοτε κυβέρνηση δεν μπορεί να έχει μια σαφή εικόνα της οικονομίας, πράγμα που μπορεί να την οδηγήσει στη λήψη λανθασμένων αποφάσεων. Παράλληλα η εμφάνιση του Α.Ε.Π. Στις επίσημες στατιστικές, σε εικόνα μικρότερη από την πραγματική του, αυξάνει την αναλογία του χρέους ως ποσοστό του Α.Ε.Π. γεγονός με μεγάλη αρνητική σημασία για την Ελληνική οικονομία, ιδίως στη σημερινή, ομολογουμένως δύσκολη, κατάσταση της.

Σαν **όγδοη** συνέπεια μπορούμε να αναφέρουμε την μείωση της ελαστικότητας ζήτησης χρήματος στις διακυμάνσεις των κρατικών επιτοκίων, που προκύπτει από το γεγονός ότι οι συναλλαγές των φοροφυγάδων γίνονται μόνο τοις μετρητοίς. Πράγμα που έχει αρνητική επίπτωση στην ικανότητα της κυβέρνησης να ασκήσει αποτελεσματική νομισματική πολιτική (Γκουμπανιτσάς 2014).

Τελειώνοντας την παράθεση των αρνητικών συνεπειών της φοροδιαφυγής, μπορούμε να παραθέσουμε σαν **ένατη** συνέπεια το γεγονός ότι η φοροδιαφυγή γεννάει φοροδιαφυγή, γεγονός που φαίνεται πιο παραστατικά στο σχ. 2 στο 1^ο κεφάλαιο.

Βέβαια υπάρχουν και μερικοί που υποστηρίζουν ότι η φοροδιαφυγή μπορεί να έχει και θετικές συνέπειες:

Σαν **πρώτη** θετική συνέπεια μπορούμε να αναφέρουμε το ότι η φοροδιαφυγή μπορεί να δώσει σήμα στο κράτος να αλλάξει τη φορολογική της πολιτική έναντι των πολιτών, Πίσω βέβαια από αυτή την άποψη κρύβεται μια άκρως

νεοφιλελεύθερη άποψη που θεωρεί ότι το κράτος είναι ένας “Λεβιάθαν” που απομυζά τους φορολογουμένους και η φοροδιαφυγή είναι το μόνο μέσον που έχουν αυτοί για να αμυνθούν (Γκουμπανιτσάς 2014).

Επίσης σαν θετική συνέπεια της φοροδιαφυγής μπορεί να θεωρηθεί και το ότι βοηθά στην ύπαρξη και την οικονομική επιβίωση ορισμένων ωφέλιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες δεν θα υπήρχαν λόγω της φορολογίας. Εδώ υπάρχει η άποψη ότι οι φόροι χρησιμοποιούνται, από μέρους της πολιτείας, είτε για την ενθάρρυνση ορισμένων δραστηριοτήτων, είτε για την αποθάρρυνση άλλων. Αυτές οι επιλογές, πολλές φορές δεν γίνονται με γνώμονα το κοινό συμφέρον, αλλά υπό την επιρροή διαφόρων ομάδων πίεσης. Στην περίπτωση λοιπόν αυτή, η φοροδιαφυγή, μπορεί να διορθώσει μια τέτοια κακή κατανομή δραστηριοτήτων (Γκουμπανιτσάς 2014).

Βλέποντας λοιπόν αυτή τη συνοπτική παρουσίαση των συνεπειών της φοροδιαφυγής, καταλαβαίνουμε ότι οι αρνητικές συνέπειες είναι κατά πολύ περισσότερες και σημαντικότερες από τις τυχούσες θετικές. Το γεγονός αυτό καθιστά επιτακτική την ανάγκη αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής. Παρακάτω βέβαια, με την παράθεση ορισμένων αριθμητικών μεγεθών, θα φάνει η ακόμα μεγαλύτερη αναγκαιότητα για την ελαχιστοποίηση ή και την εξάλειψη του φαινομένου της φοροδιαφυγής.

2.2.2. Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα σε σχέση με τις υποχρεώσεις της χώρας.

Στην παράγραφο αυτή θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε μια άλλη διάσταση της φοροδιαφυγής, που έχει να κάνει με τη σύγχρονη Ελληνική πραγματικότητα, την οικονομική κρίση, την επιβολή μνημονίων στη χώρα και όλη την άσχημη οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα μας τα τελευταία έξι χρόνια.

Μπορούμε λοιπόν εδώ να ξεκινήσουμε από το έτος 2009, έτος του οποίου τα στοιχεία αποτέλεσαν την αφορμή της εισόδου της χώρας μας στο πρώτο μνημόνιο. Η Ελλάδα το 2010 αναγκάστηκε να υπογράψει συμφωνία με τους δανειστές της «μνημόνιο», μιας και οι δείκτες της Ελληνικής οικονομίας ήταν πολύ άσχημοι και πλέον δεν μπορούσε να αντλήσει χρήματα από τις «αγορές» προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες της. Ένας δείκτης που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στο να επιβληθεί στη χώρα μας το πρώτο μνημόνιο, ήταν και η σχέση του Δημοσιονομικού Ελλείμματος (Δ.Ε.) με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

(Α.Ε.Π.). Πιο συγκεκριμένα ο δείκτης Δ.Ε. /Α.Ε.Π. το 2009 ήταν 0,154 ή 15,4%, ο μεγαλύτερος στην Ε.Ε εκείνη τη χρονιά όπως δείχνει ο πίνακας 2. Όμως αν είχε εξαλειφθεί η φοροδιαφυγή ο δείκτης αυτός θα ήταν διαφορετικός. Ας δούμε λοιπόν πως θα μπορούσε να διαμορφωθεί αυτός ο δείκτης αν δεν υπήρχε η φοροδιαφυγή.

Το Α.Ε.Π. της Ελλάδος, σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. ,ήταν το 2009 € 231,642 δις (Πηγή: ΕΛΙΑΜΕΠ 2011 http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2011/10/Economic-Factsheet-for-Greece2011_Greek.pdf).

ενώ το δημοσιονομικό έλλειμμα της ήταν €36,103δις. Σύμφωνα με τα αναθεωρημένα το 2012 στοιχεία (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

Σύμφωνα με μελέτη των (Artavanis, Tsoutsoura, et. al. 2012) οι οποίοι μελέτησαν τη φοροδιαφυγή των ελευθέρων επαγγελματιών, στην Ελλάδα ανά κλάδο, χρησιμοποιώντας στοιχεία από μια μεγάλη Ελληνική τράπεζα, τα οποία αφορούσαν τις χορηγήσεις δανείων, σε ελεύθερους επαγγελματίες, βρήκαν ότι κατά μέσο όρο, η ετήσια δαπάνη που κατέβαλαν αυτοί για την εξυπηρέτηση των δανείων τους, αντιστοιχούσε στο 82% των εισοδημάτων τους. Με δεδομένο όμως ότι οι τράπεζες δεν χορηγούν δάνειο όταν η ετήσιες δόσεις των δανειοληπτών τους, ξεπερνούν το 30% των εισοδημάτων τους, οι προαναφερθέντες καθηγητές, ύστερα από ενδελεχή έρευνα, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα μη δηλωθέντα εισοδήματα των ελευθέρων επαγγελματιών στην Ελλάδα το 2009 ήταν €28 δισεκατομμύρια. Το οποίο θα απέφερε, στο Ελληνικό κράτος, έσοδα από φορολογία εισοδήματος (υπολογισμένα με τον υψηλότερο φορολογικό συντελεστή 40%) $28 \times 0,40 = €11,2$ δισεκατομμύρια και αυτό εκπεφρασμένο σε ποσοστό του Α.Ε.Π $€11,2 \text{ δις} / €231,642 \text{ δις} = 0,048$ ή **4,8%**. Οπότε ά είχαμε μια τέτοια αύξηση των δημοσίων εσόδων, το Δημοσιονομικό έλλειμμα θα μειώνονταν ισόποσα και θα γίνονταν $15,4\% - 4,8\% = 10,6\%$ του Α.Ε.Π. Αν τώρα υπολογίσουμε ότι τα αδήλωτα εισοδήματα αυτής της κατηγορίας επαγγελματιών, δηλαδή των ελευθέρων επαγγελματιών, σημαίνουν και ισόποσα ανέκδοτα παραστατικά, τότε θα πρέπει στην απώλεια των κρατικών εσόδων να συνυπολογιστεί και ο αναλογών Φ.Π.Α., ο οποίος στο μεγαλύτερο μέρος αυτών των εισοδημάτων θα ήταν 19%, μιας και μιλάμε για παροχή υπηρεσιών. Άρα ο διαφυγών Φ.Π.Α θα είναι: $€28 \text{ δις} \times 19\% = €5,3 \text{ δις}$ ή

$5,3 / 231,642 = 0,0228$ ή **2,28%** , οπότε το έλλειμμα της χώρας θα

μειώνονταν περισσότερο και θα γινόταν $10,6\%-2,28\% = 8,32\%$ του Α.Ε.Π., δηλαδή περίπου $\text{€}231,642\text{δισ} \times 0,0832 = \text{€}19,273\text{δισ}$.

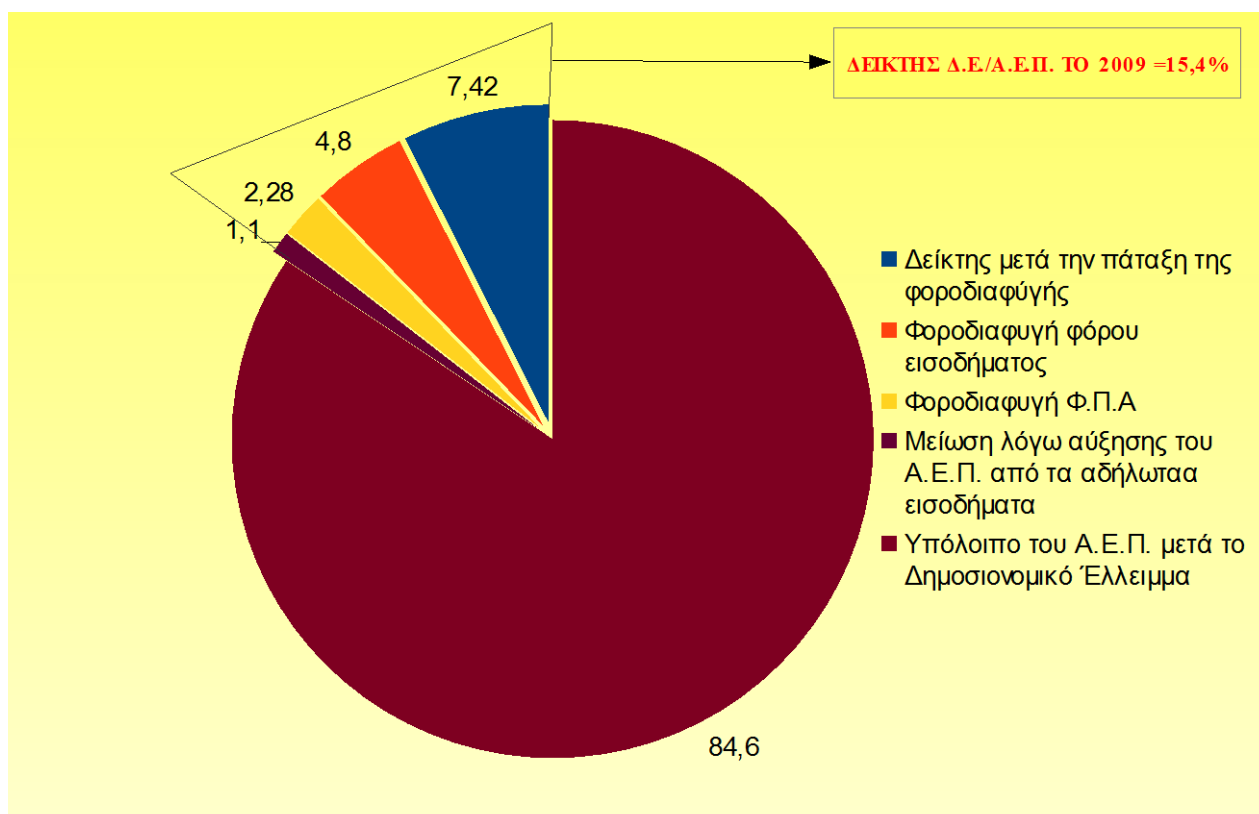
Όμως επειδή ως Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν όμως (ΑΕΠ ή GDP) ορίζουμε την αξία αγοράς όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα στη διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου (στη συγκεκριμένη περίπτωση του έτους 2009) και εφόσον τα € 28 δισ που αποτελούν τα αποκρυβέντα εισοδήματα δεν έχουν περιληφθεί στον υπολογισμό του Α.Ε.Π., εκείνης της περιόδου, μιας και σαν αδήλωτα εισοδήματα δεν βρίσκονταν στις επίσημες στατιστικές του κράτους, τότε η εμφάνιση αυτών των εισοδημάτων, με την πάταξη της φοροδιαφυγής, θα αύξανε το Α.Ε.Π. της χώρας το οποίο θα διαμορφωνόταν σε: **$\text{€}231,642 \text{ δισ} + \text{€}28 \text{ δισ} = \text{€}259,642 \text{ δισ}$** . Επαναυπολογίζοντας λοιπόν το δημοσιονομικό έλλειμμα που έχει απομείνει, δηλαδή τα **$\text{€}19,27 \text{ δισ}$** ως ποσοστό του Α.Ε.Π., θα είναι: **$\text{€}19,27 \text{ δισ} / \text{€}259,642 \text{ δισ} = 0,0742$, ή $7,42\%$ του Α.Ε.Π.** Δηλαδή περίπου στα επίπεδα του δείκτη της Γαλλίας (όπως φαίνεται από τον πίνακα 2). Η «αποδόμηση αυτή του δημοσιονομικού ελλείμματος ως ποσοστό του Α.Ε.Π. που θα μπορούσε να έχει γίνει με την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής φαίνεται στο Διάγραμμα 1. Στο διάγραμμα αυτό δηλαδή φαίνεται το Δημοσιονομικό Έλλειμμα ως ποσοστό του Α.Ε.Π. κατά το έτος 2009 και η ποσοστιαία αποκλιμάκωση του Δημοσιονομικού Ελλείμματος που θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί με την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, διακρινόμενη σε τρεις πηγές:

- Μείωση από αύξηση εσόδων που προέρχονται από το φόρο εισοδήματος
- Μείωση από αύξηση εσόδων που προέρχονται από τον Φ.Π.Α. Και
- Μείωση λόγω αύξησης της τιμής του Α.Ε.Π. Από την Δήλωση και εμφάνιση στις επίσημες στατιστικές, των μη δηλωμένων, λόγω φοροδιαφυγής, εισοδημάτων.

	2008	2009	Μεταβολή
Ιρλανδία	-7.3	-14.4	-7.1
Κύπρος	0.9	-6	-6.9
Ισπανία	-4.2	-11.1	-6.9
Φιλανδία	4.2	-2.5	-6.7
Βουλγαρία	1.7	-4.7	-6.4
Πορτογαλία	-2.9	-9.3	-6.4
Μ. Βρετανία	-5	-11.4	-6.4
Ελλάδα	-9.4	-15.4	-6
Ολλανδία	0.6	-5.4	-6
Λετονία	-4.2	-10.2	-6
Δανία	3.2	-2.7	-5.9
Λιθουανία	-3.3	-9.2	-5.9
Σλοβακία	-2.1	-7.9	-5.8
Γαλλία	-3.3	-7.5	-4.2
Σλοβενία	-1.8	-5.8	-4
Λουξεμβούργο	3	-0.7	-3.7
Πολωνία	-3.7	-7.2	-3.5
Γερμανία	0.1	-3	-3.1
Σουηδία	2.2	-0.9	-3.1
Τσεχία	-2.7	-5.8	-3.1
Αυστρία	-0.5	-3.5	-3
Ρουμανία	-5,7	-8,6	-2.9
Ιταλία	-2.7	-5.3	-2.6
Ουγγαρία	-3.7	-4.4	-0.7
Μάλτα	-4.8	-3,8	1
Εσθονία	-2.8	-1.7	1.1
Μ.Ο. ΕΕ-27	-2.3	-6.8	-4.5
Μ.Ο ευρωζώνης	-2	-6.3	-4.3

Πίνακας 2 : (Δ.Ε./Α.Ε.Π)% στις χώρες της Ευρωζώνης κατά τα έτη 2008 και 2009, καθώς και μεταβολή του δείκτη

Πηγή <http://www.newsbomb.gr/politikh/news/story/277648/i-alitheia-gia-to-elleimma-toy-2009#ixzz3qe2PRFnh>



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Δείκτης Δ.Ε./Α.Ε.Π. (%) κατά το έτος 2009 και δυνητική μείωση του δείκτη με την καταπολέμηση της φοροδιαφύγης

Είναι λοιπόν φανερό ότι αν κατά το έτος 2009 είχε επιτευχθεί αποτελεσματική καταπολέμηση (ως και εξάλειψη) της φοροδιαφύγης στους ελεύθερους επαγγελματίες και σύμφωνα πάντα με τα δεδομένα της πιο πάνω μελέτης, το Δημοσιονομικό Έλλειμμα θα είχε μειωθεί στο ήμισυ και κατά πάσα πιθανότητα θα είχε αποφευχθεί η είσοδος της χώρας στο λεγόμενο «πρώτο μνημόνιο».

Συνεχίζοντας την προσπάθεια να αναδείξουμε τη σημασία της επιτυχούς καταπολέμησης της φοροδιαφύγης, θα αποπειραθούμε να κάνουμε ένα συσχετισμό της εκτίμησης του Υπουργείου Οικονομικών για την απώλεια κρατικών εσόδων από τη φοροδιαφυγή και του ύψους των δανειακών υποχρεώσεων της χώρας, κατ' έτος, από το 2016 ως και το 2030. Σε πρόσφατη συνέντευξή του, ο αναπληρωτής Υπουργός Οικονομικών κος Τρύφων Αλεξιάδης δήλωνε πως η απώλεια των εσόδων του κράτους από τη φοροδιαφυγή, σύμφωνα με εκτίμηση που έχει γίνει στο Υπουργείο Οικονομικών, είναι 10 με 15 δισεκατομμύρια Ευρώ ετησίως. Στο σχήμα 4 που ακολουθεί φαίνονται οι Υποχρεώσεις του Ελληνικού κράτους από το 2016 ως και το

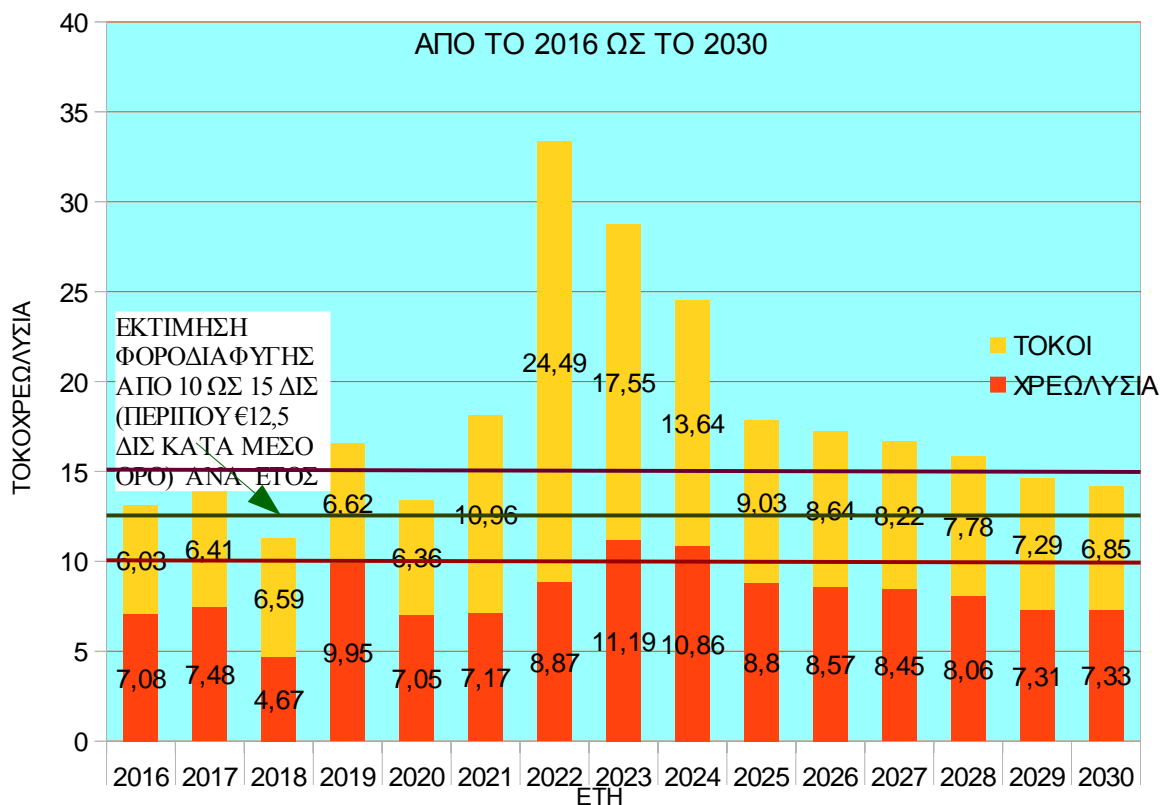
2030, καθώς επίσης και τρεις ευθείες που προσδιορίζουν την εκτίμηση του Υπουργείου Οικονομικών για τη φοροδιαφυγή. Στα 10 δις Ευρώ βρίσκεται η κατώτερη εκτίμηση, στα 15 η ανώτερη και προσθέτουμε και τη μέση τιμή των δύο εκτιμήσεων στα 12,5 δισεκατομμύρια Ευρώ.

Όπως φαίνεται λοιπόν καθαρά από το Διάγραμμα. 2 , αν η φοροδιαφυγή συνεχίσει και στα επόμενα χρόνια να βρίσκεται στο ύψος των 10-15 δισεκατομμυρίων ετησίως, θα αντιστοιχεί στο μεγαλύτερο μέρος (πάνω από τα **2/3**) των ετήσιων υποχρεώσεων της χώρας μας, εκτός από τα τρία έτη που οι υποχρεώσεις αυτές παρουσιάζουν κορύφωση, δηλαδή τα έτη 2022, 2023 και 2024 που όμως και πάλι καλύπτει ικανό μέρος των υποχρεώσεων, περίπου το ήμισυ.

Μια εξάλειψη λοιπόν της φοροδιαφυγής (διατηρουμένων των μεγεθών) σταθερών, θα μπορούσε να εξασφαλίσει την σχεδόν ολοσχερή κάλυψη των δανειακών υποχρεώσεων της χώρας μας και θα περιόριζε το φαινόμενο που παρατηρείται σε μεγάλη έκταση στην Ελληνικό Κράτος κατά τα τελευταία 6 έτη, δηλαδή να δανείζεται, προκειμένου να εξοφλεί προηγούμενες δανειακές του υποχρεώσεις.

Παρατηρώντας λοιπόν τα δεδομένα και των δύο αυτών διαγραμμάτων, βλέπουμε άλλον έναν λόγο που καθιστά επιτακτική ανάγκη την πάταξη της φοροδιαφυγής. Αυτός είναι η σύνδεση της με την οικονομική κρίση που μαστίζει σήμερα τη χώρα αλλά και με τις μελλοντικές υποχρεώσεις της χώρας μας, οι οποίες θα είναι πολύ πιο εύκολα εξυπηρετήσιμες, αν επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή φορολογική συμμόρφωση των πολιτών και η ελαχιστοποίηση του φαινομένου της φοροδιαφυγής.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Οι υποχρεώσεις του Ελληνικού κράτους σε σχέση με τη φοροδιαφυγή

Πηγή: (<https://justiceforgreece.wordpress.com/2012/09/21/%CF%83%CE%BF%CE%BA-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%BC%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-2009-%CE%AE%CF%84%CE%B1%CE%BD-39/>)

Κεφάλαιο 3

Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Φορολογική συμμόρφωση

3.1. Οι βασικές προσεγγίσεις

Προκειμένου ένας φορολογούμενος να αποφασίσει για το αν θα ανταποκριθεί ή όχι στις φορολογικές του υποχρεώσεις, προβαίνει σε μια αρκετά περίπλοκη διαδικασία, κατά την οποία δέχεται την επήρεια ενός μεγάλου αριθμού παραγόντων, οι οποίοι παίζουν σημαντικό ρόλο για τη λήψη αυτής της απόφασης. Μια προσεκτική μελέτη αυτών των παραγόντων θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε το ρόλο που παίζει καθένας από αυτούς στην φορολογική συμμόρφωση των ατόμων αλλά και θα μας επιτρέψει να διακρίνουμε τρόπους

Στις πρώτες μελέτες που έγιναν για τον εντοπισμό των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμμόρφωση των φορολογουμένων οι παράγοντες που αναδεικνύονταν ήταν κυρίως οικονομικοί. Έτσι, στις αρχές της δεκαετίας του 1970, δύο μελέτες από τους Allingham και Sandmo, παρουσίασαν ένα υπόδειγμα το οποίο υποστηρίζει πως η ειλικρίνεια του φορολογουμένου αυξάνει όσο αυξάνει η πιθανότητα επιβολής ποινής (προστίμου) για τη μη συμμόρφωση του, αλλά και το ύψος του προστίμου που προβλέπεται σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης τους. Σύμφωνα λοιπόν με τους Allingham και Sandmo τα άτομα παίρνουν την απόφαση για ο αν θα συμμορφωθούν φορολογικά ή όχι, με βάση τη μεγιστοποίηση μιας συνάρτησης χρησιμότητας, η οποία δίνεται από τον τύπο:

$$E(U) = (1-p) \cdot U(W-e \cdot X) + pU[W-eX-\pi(W-X)]$$

Όπου : p = η πιθανότητα ελέγχου

W= το φορολογούμενο εισόδημα (πραγματικό)

e = ο φορολογικός συντελεστής

X= το δηλωμένο εισόδημα και

π = ο συντελεστής της ποινής ή του προστίμου..

Το μοντέλο αυτό των Allingham και Sandmo (1972), θα μπορούσε να αποτελέσει το σημείο εκκίνησης για όλες τις μελέτες της φορολογικής συμμόρφωσης (Nguyen Tien Thuc 2013), όμως τίθεται θέμα για το αν αυτό το μοντέλο είναι ρεαλιστικό και κατά πόσο. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα μπορεί να βρεθεί αν ελαχιστοποιήσουμε μερικές από τις μεταβλητές του.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν από το **p** και ας υποθέσουμε ότι οι φορολογικοί έλεγχοι του κράτους δεν είναι και τόσο συχνοί, ή διαφορετικά, η πιθανότητα να υποστεί κάποιος φορολογικό έλεγχο είναι πάρα πολύ μικρή. Επίσης μπορούμε να πούμε ότι τα πρόστιμα υπολείπονται κατά πολύ των αδήλωτων εισοδημάτων και οι ποινές, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν εφαρμόζονται, άρα και το **π** τείνει στο μηδέν (0).

Οι υποθέσεις αυτές δεν απέχουν και πολύ από την πραγματικότητα, όμως η θεώρηση αυτών των υποθέσεων ως αληθών, στο συγκεκριμένο μοντέλο, σημαίνει ότι και η φορολογική συμμόρφωση πρέπει να τείνει στο μηδέν (0), πράγμα που σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ρεαλιστικό. Προκειμένου λοιπόν να προσαρμόσουμε το μοντέλο αυτό στην πραγματικότητα, δύο πράγματα μπορούμε να κάνουμε. **Το πρώτο** είναι να θέσουμε περιορισμούς στις τιμές των συντελεστών της συνάρτησης, έτσι ώστε εντός των ορίων αυτών να δίνουν ρεαλιστικό αποτέλεσμα. **Το δεύτερο** είναι να εισάγουμε στη συνάρτηση και άλλες μεταβλητές (παράγοντες) οι οποίες μπορεί να είναι ψυχολογικές, κοινωνικές κ.τ.λ. (Nguyen Tien Thuc 2013).

Οπότε, για την καλύτερη μελέτη των παραγόντων της φορολογικής συμμόρφωσης, θα πρέπει σε πρώτη φάση να προβούμε σε έναν διαχωρισμό τους σε Οικονομικούς και Μη οικονομικούς.

Στους οικονομικούς παράγοντες μπορούμε ενδεικτικά να αναφέρουμε:

- Το ύψος και την πηγή ή τις πηγές του εισοδήματος, των υποκείμενων σε φόρους
- Τους φορολογικούς συντελεστές
- Τους φορολογικούς ελέγχους, που μπορούμε να τους χωρίσουμε σε δύο επιμέρους μεταβλητές:
 - Τον αριθμό των φορολογουμένων που ελέγχονται και
 - Το πόσο εντατικοί είναι αυτοί οι έλεγχοι.

- Τις πιθανότητες Ελέγχου και
- Τις ποινές και τα πρόστιμα.

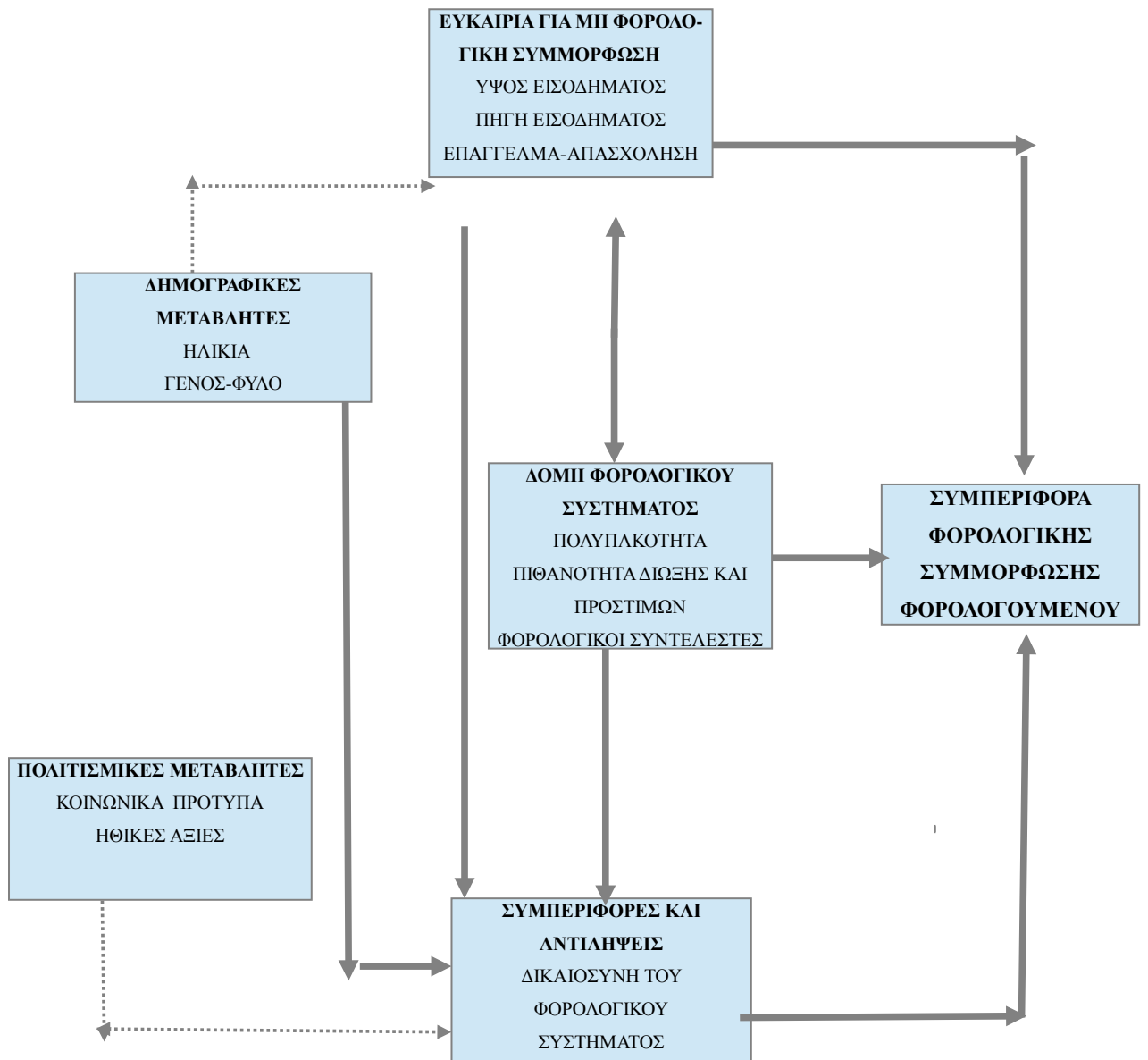
Οι μη οικονομικοί παράγοντες τώρα μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Συμπεριφορές και στάσεις γύρω από τη φορολογία και τους φόρους.
- Προσωπικά, κοινωνικά και εθνικά πρότυπα
- Την προσλαμβανόμενη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος (Barbuta-Misu 2011).

Αν προσπαθήσουμε τώρα να προχωρήσουμε λίγο πιο πέρα αυτό το διαχωρισμό, θα μπορούσαμε τους Μη οικονομικούς παράγοντες να τους διακρίνουμε σε Κοινωνικούς και Ψυχολογικούς και να προβούμε έτσι στο διαχωρισμό που έγινε από τους Fischer et. al. 1992, δηλαδή να διακρίνουμε τριών ειδών παράγοντες:

- Οικονομικούς
- Κοινωνικούς και
- Ψυχολογικούς

Στο υπόδειγμα αυτό των Fischer et al του 1992, γίνεται προσπάθεια προσδιορισμού της αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτών των παραγόντων. Πράγμα που φαίνεται στο σχήμα 3 που ακολουθεί.



ΣΧΗΜΑ 3 : Τροποποιημένο υπόδειγμα φορολογικής συμμόρφωσης Fischer et. al 1992

Πηγή : Gerald Chau & Patric Leung 2009 p.38

Ακόμη μια προσπάθεια διαχωρισμού των παραγόντων που προσδιορίζουν τη φορολογική συμμόρφωση, είναι αυτή του μοντέλου B.I.S.E.P, το οποίο πήρε το όνομα του από τα αρχικά γράμματα των κατηγοριών των παραγόντων που εισάγονται με αυτό το υπόδειγμα.

- **Business** (Επιχειρηματικοί), όπως:
 - Ο τύπος της επιχείρησης
 - Το μέγεθος της και ο βαθμός δόμησης των δραστηριοτήτων της
 - Η τοποθέτηση και η εστίαση της επιχείρησης
- **Industry** (Κλαδικοί), όπως:
 - Ο ανταγωνισμός
 - Τα περιθώρια κέρδους
 - Ο βαθμός ρύθμισης ή κρατικού παρεμβατισμού στον κλάδο
 - Η υποδομή, τόσο της επιχείρησης όσο και του κλάδου, αλλά και η κρατική υποδομή.
- **Sociological** (Κοινωνιολογικοί), όπως:
 - Σε ποιο τμήμα της κοινωνίας, σε ποια κοινωνική «τάξη», ανήκει το άτομο
 - Οι κανόνες και τα πρότυπα (norms) των κοινωνικών ομάδων στις οποίες ανήκουν οι φορολογούμενοι.
 - Ηλικία, φύλο, εθνικότητα των φορολογουμένων.
 - Μορφωτικό επίπεδο.
 - Προσωπικές σχέσεις.
- **Economic** (Οικονομικοί), όπως:
 - Εισόδημα
 - Πληθωρισμός
 - Επιτόκια
 - Φορολογικοί συντελεστές
 - Κυβερνητική πολιτική
 - Πιθανότητα Ελέγχου
 - Ποινές και πρόστιμα.
- **Psychological** (Ψυχολογικοί), όπως:
 - Ποιοί είναι οι φόβοι των φορολογουμένων (φόβος ελέγχου κ.τ.λ.)
 - Ποιόν εμπιστεύονται (αν δηλαδή υπάρχει εμπιστοσύνη στο κράτος, στο φορολογικό σύστημα κ.τ.λ.)
 - Πόσο ριψοκίνδυνοι είναι οι φορολογούμενοι.

Ποιά είναι η άποψη τους για την ισονομία, τη δικαιοσύνη, την εντιμότητα.

Η προηγούμενη εμπειρία τους από τις φορολογικές αρχές τους.

Η προσέγγιση αυτή, η οποία έχει εισαχθεί από τους Morris and Lansdale το 2004, αποτελεί το βασικό εργαλείο για τον καθορισμό της δράσης της Υπηρεσίας Δημοσίων Εσόδων της Νέας Ζηλανδίας.(Batrancea et. al. 2012). επίσης μπορούμε να πούμε ότι είναι πιο αναλυτική από τις δύο προηγούμενες, ενώ εισάγει και έναν όχι αμελητέο αριθμό νέων παραγόντων, μερικοί εκ των οποίων θεωρούνται σημαντικοί για την ανάλυση του φαινομένου της φορολογικής συμμόρφωσης..

Έχοντας στο νου μας τώρα όλες τις προσπάθειες προσδιορισμού των παραγόντων της φορολογικής συμμόρφωσης που έχουν παρατεθεί ως τώρα, θα προσπαθήσουμε να κάνουμε μια αναφορά στους σημαντικότερους από αυτούς και να ερευνήσουμε τον τρόπο με τον οποίο δρα ο καθένας από αυτούς στη διαμόρφωση της φορολογικής συμμόρφωσης.

3.2. Ανάλυση των σημαντικότερων παραγόντων της φορολογικής συμμόρφωσης

3.2.1. Οικονομικοί Παράγοντες

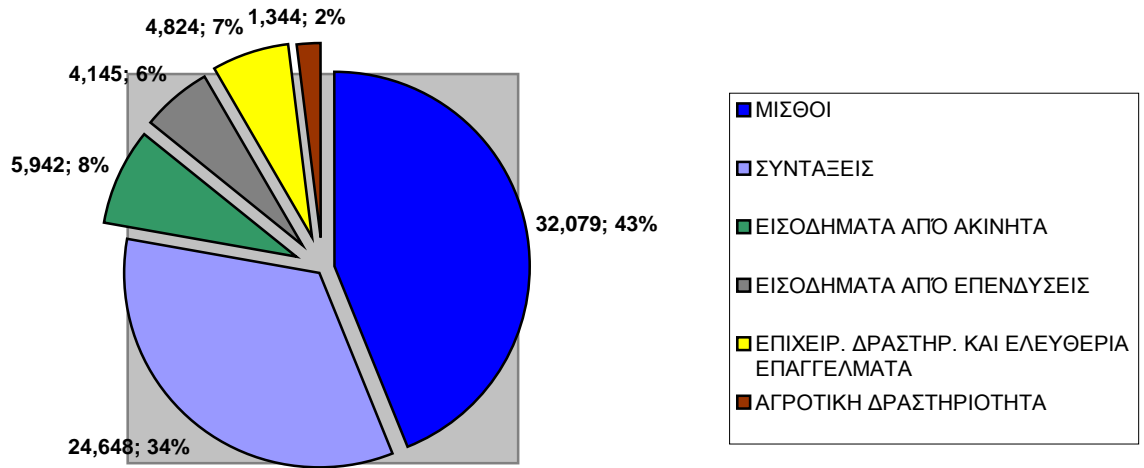
α) Το Εισόδημα των φορολογουμένων: Οι γνώμες των ερευνητών για το ρόλο που παίζει το ύψος του εισοδήματος στη φορολογική συμμόρφωση, είναι διχασμένες. Υπάρχουν ερευνητές που υποστηρίζουν μια αρνητική σχέση μεταξύ εισοδήματος και φορολογικής συμμόρφωσης, (όσο μεγαλύτερο είναι το εισόδημα κάποιου, τόσο μικρότερη είναι η φορολογική του συμμόρφωση), και άλλες που βλέπουν μια θετική σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεγεθών.

Για παράδειγμα, η μελέτη των Andreoni et. al. 1998 καταδεικνύει ότι όσο αυξάνεται το εισόδημα, τόσο αυξάνεται και η φοροδιαφυγή σε μεγάλη κλίμακα. Επίσης ο Vogel με μια δική του μελέτη υποστηρίζει, ότι τα άτομα που παρουσίασαν βελτίωση της οικονομικής/εισοδηματικής τους κατάστασης, κατά την προηγούμενη πενταετία, είναι πιο πρόθυμα να διαπράξουν φοροδιαφυγή, από αυτά που δήλωσαν χειροτέρευση της οικονομικής/εισοδηματικής τους κατάστασης. (Vogel 1974). Μια ακόμη μελέτη που ενισχύει την αρνητική σχέση μεταξύ εισοδήματος και φορολογικής συμμόρφωσης, είναι αυτή των Houston and Tran (2001), η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι φορολογούμενοι με χαμηλότερο εισόδημα, τείνουν να έχουν μικρότερο ποσοστό μη

δηλούμενων εισοδημάτων ή και διόγκωσης δαπανών, από αυτούς που διαθέτουν υψηλότερα εισοδήματα.

Υπάρχουν βέβαια και μελέτες που καταδεικνύουν μια θετική σχέση ανάμεσα στο ύψος του εισοδήματος και στη φορολογική συμμόρφωση. Για παράδειγμα ο Christian (1994) μελετώντας την εθελοντική συμμόρφωση σε συνάρτηση με το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, για το έτος 1988 στις Η.Π.Α., διαμορφώνει στα συμπεράσματα του την άποψη ότι, η σχέση συμμόρφωσης/εισοδήματος μεταβάλλεται ανάλογα με το μέτρο που υιοθετείται για την μέτρηση της φορολογικής συμμόρφωσης. Έτσι αν η συχνότητα της μη συμμόρφωσης μετριέται με βάση το ποσοστό του φόρου το οποίο υποτιμάται, τότε η μη συμμόρφωση έχει τη μορφή μιας κλασικής κατανομής ανεστραμμένου “U”, οπότε η φορολογική συμμόρφωση παίρνει τη μορφή “U”, που σημαίνει ότι είναι χαμηλότερη στα μεσαία εισοδήματα και υψηλότερη στα χαμηλά και στα υψηλά. Αν πάλι σαν μέτρο ληφθεί ο δείκτης V.C.L. (δείκτης που μετρά το ποσό της φοροδοτικής ικανότητας που δηλώνεται εθελοντικά από τους φορολογουμένους (Roth et.al 1989), τότε η φορολογική συμμόρφωση, είναι χαμηλότερη για τα χαμηλά εισοδήματα και αυξάνεται όσο αυξάνει το εισόδημα του φορολογουμένου. Δηλαδή βλέπουμε μια ευθέως ανάλογη σχέση μεταξύ εισοδήματος και φορολογικής συμμόρφωσης.

Από τα προλεχθέντα φαίνεται ότι η σχέση μεταξύ φορολογικής συμμόρφωσης και ύψους εισοδήματος, δεν είναι απολύτως ευκρινής, οπότε για να προσδιοριστεί μια τέτοια συσχέτιση, πρέπει μέσα στη συνάρτηση να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράμετροι σχετικές με το εισόδημα. Μια από αυτές τις παραμέτρους είναι και η πηγή του εισοδήματος. Για παράδειγμα, πολλές μελέτες δείχνουν ότι οι αυτοαπασχολούμενοι, φοροδιαφεύγουν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους υπαλλήλους (μισθωτούς), γιατί έχουν περισσότερες ευκαιρίες για φοροδιαφυγή. (Barbuta-Misu 2011). Αυτό βέβαια δείχνει να ισχύει και στην Ελληνική πραγματικότητα, μιας και όπως φαίνεται στο διάγραμμα 3 που ακολουθεί, τη μερίδα του λέοντος στην κατανομή των φορολογικών εσόδων του ελληνικού κράτους, την έχουν οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι.



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: κατανομή δηλωθέντων εισοδημάτων των Ελλήνων το 2015

Πηγή (<http://tvxs.gr/news/ellada/ayta-einai-ta-eisodimata-poy-dilosan-oi-ellines>)

Υπάρχει βέβαια και μια άλλη πτυχή στο θέμα της επίδρασης του εισοδήματος στη φορολογική συμμόρφωση. Αυτή είναι η σχέση της φορολογικής συμμόρφωσης με την προσπάθεια που καταβλήθηκε από τον φορολογούμενο για την απόκτηση του εισοδήματος του. Σύμφωνα λοιπόν με μελέτη των Kirchler et. al. 2007 υπάρχει μια σχέση ευθέως ανάλογη μεταξύ των δύο αυτών μεγεθών, μιας και οι φορολογούμενοι που έχουν αποκτήσει με μεγάλη προσπάθεια τα εισοδήματά τους, δεν είναι διατεθειμένοι να δαπανήσουν μεγάλο μέρος των εισοδημάτων τους σε πρόστιμα και σε δικαστικούς αγώνες με τις φορολογικές αρχές. (Kirchler et. al. 2007-Barbuta Misu 2011)

Δίνοντας τη δέουσα σημασία στα προλεχθέντα, πρέπει να τονίσουμε ότι η σχέση μεταξύ εισοδήματος και φορολογικής συμμόρφωσης, θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν όχι μόνο στο σχεδιασμό των φορολογικών ελέγχων, αλλά και στη χάραξη της φορολογικής πολιτικής. Αυτό γιατί μια αρνητική τέτοια σχέση, μπορεί να θέτει σε αμφισβήτηση τους επιδιωκόμενους στόχους αναδιανομής του εισοδήματος, από μια προοδευτική φορολογία. (Barbuta – Misu 2011). Προκειμένου λοιπόν να γίνεται σωστός σχεδιασμός της φορολογικής πολιτικής και σωστός καθορισμός των

φορολογικών συντελεστών, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και αυτή η σχέση, δηλαδή να υπάρχουν μελέτες που να προσδιορίζουν τη σχέση εισοδήματος – φορολογικής συμμόρφωσης.

β) Φορολογικοί συντελεστές: Όπως φαίνεται από τις περισσότερες μελέτες, η σχέση μεταξύ φορολογικών συντελεστών και φορολογικής συμμόρφωσης, δείχνει να είναι μάλλον αρνητική. Δηλαδή, όσο αυξάνονται οι φορολογικοί συντελεστές, μειώνεται η φορολογική συμμόρφωση. Για παράδειγμα μερικές μελέτες όπως αυτή των Pommerehne & Weck Hanneman το 1996 δείχνουν ότι η φοροδιαφυγή αυξάνεται όσο αυξάνονται οι φορολογικοί συντελεστές. Επίσης υπάρχουν και μελέτες που δείχνουν ότι μια αύξηση των φορολογικών συντελεστών, οδηγεί σε απόκρυψη εισοδημάτων (μη δήλωση ή δήλωση μικρότερων των πραγματικών). (Clotfelter 1983)

Επίσης σε αρκετά πειράματα φαίνεται, αυξανόμενων των φορολογικών συντελεστών, να μειώνεται η φορολογική συμμόρφωση. (Alm et. al. 1992), (Friedland et. al. 1978), (Collins and Plumlee 1991).

Βέβαια υπάρχουν και μελέτες που δείχνουν να υπάρχει θετική σχέση μεταξύ φορολογικών συντελεστών και φορολογικής συμμόρφωσης. (Allingham and Sandmo 1972), (Fenster 1991). Τέλος υπάρχουν και μελέτες που δείχνουν να μην υπάρχει καμιά επίδραση του ύψους των φορολογικών συντελεστών στα επίπεδα της φορολογικής συμμόρφωσης. (Baldry 1987).

Δεν μπορούμε λοιπόν να συνδέσουμε με βεβαιότητα τη φορολογική συμμόρφωση με τους φορολογικούς συντελεστές κατά ένα μεμονωμένο τρόπο. Παρόλο που φαίνεται ότι οι περισσότεροι μελετητές υποστηρίζουν, πως υπάρχει μια αρνητική σχέση μεταξύ φορολογικών συντελεστών και φορολογικής συμμόρφωσης, μέσα σε αυτή τη σχέση θα πρέπει να εισαχθούν προς μελέτη και άλλες μεταβλητές. Μια σημαντική τέτοια μεταβλητή, είναι ο βαθμός εμπιστοσύνης που δείχνουν οι φορολογούμενοι προς το κράτος. Όταν η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος είναι μικρή, τότε ένας υψηλός φορολογικός συντελεστής, εκλαμβάνεται από τους φορολογουμένους, ως ένδειξη άδικης μεταχείρισης τους από το κράτος. Από την άλλη πλευρά, όταν η εμπιστοσύνη είναι υψηλή, ένας υψηλός φορολογικός συντελεστής, μπορεί να εκληφθεί από τους πολίτες, ως συνεισφορά τους στην κοινωνία, η οποία επιστρέφει ως ωφέλεια (κέρδος) σε κάθε άτομο χωριστά, μέσω π.χ. των κοινωνικών παροχών, των κρατικών έργων κ.τ.λ. (Kirchler et. al. 2008),(Barbuta-Misu 2011).

Αν προσπαθούσαμε σε αυτό το σημείο να κάνουμε μία αναφορά στο ρόλο που παίζει το εισόδημα, σχετιζόμενο με τους φορολογικούς συντελεστές, στη διαμόρφωση της φορολογικής συμμόρφωσης, σίγουρα θα ήταν ένα πολύ δύσκολο και παράτολμο εγχείρημα, λόγω της στενής σχέσης που υπάρχει, ανάμεσα στο εισόδημα και τους φορολογικούς συντελεστές, η οποία καθιστά δύσκολη την εξαγωγή συμπερασμάτων. (Andreoni, Erard & Feinstein 1998). Αν όμως στη θέση του εισοδήματος θέσουμε την πηγή του εισοδήματος, ή καλύτερα την προσπάθεια απόκτησης του, θα μπορούσαμε να αναφερθούμε σε ένα πείραμα των Boylan & Sprinkle (2001), στο οποίο οι συμμετέχοντες αντιδρούσαν στην αύξηση των φορολογικών συντελεστών, με μείωση της φορολογικής τους συμμόρφωσης, όταν τα εισοδήματά τους προέρχονταν από επιδότηση των υπευθύνων του πειράματος, ενώ αντιδρούσαν με αύξηση της φορολογικής τους συμμόρφωσης, όταν τα εισοδήματά τους προέρχονταν, από την επίλυση μιας ωριαίας πολλαπλασιαστικής άσκησης. Το προαναφερθέν συμπέρασμα του πειράματος αυτού έρχεται να επιβεβαιώσει, πιο emphaticά, το συμπέρασμα που έχει διατυπωθεί στην παράγραφο 3.2.1. (σελ....) ότι δηλαδή η φορολογική συμμόρφωση είναι ευθέως ανάλογη με την προσπάθεια που καταβάλλει κανείς για την απόκτηση του εισοδήματος του. Αυτό γιατί, ακόμα και αν αυξηθούν οι φορολογικοί συντελεστές, η φορολογική συμμόρφωση, αντί να μειώνεται, αυξάνεται, όταν η προσπάθεια που απαιτείται για την απόκτηση του εισοδήματος είναι σημαντική.

Αν τώρα θέλουμε να προσεγγίσουμε την ελληνική πραγματικότητα σε σχέση με αυτό το θέμα, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, με μεγάλη δόση αλήθειας, ότι μια αύξηση των φορολογικών συντελεστών, συνήθως επιφέρει μείωση της φορολογικής συμμόρφωσης. Πρόσφατο παράδειγμα ο η αύξηση των συντελεστών του Φ.Π.Α. , η οποία επέφερε μείωση στα φορολογικά έσοδα από αυτόν το φόρο. (διάγραμμα 7)

Θέλοντας τώρα να αναδείξουμε και μια άλλη διάσταση της σχέσης των φορολογικών συντελεστών με τη φορολογική συμμόρφωση, θα πρέπει να εξετάσουμε σε αυτό το σημείο, και την προσλαμβανόμενη από το φορολογούμενο, φορολογική δικαιοσύνη, που πηγάζει από τους φορολογικούς συντελεστές. Δηλαδή με άλλα λόγια, το πόσο δίκαια κατανέμονται, τα φορολογικά βάρη, με βάση τους ισχύοντες φορολογικούς συντελεστές, ανάμεσα στις διάφορες ομάδες των φορολογουμένων. Μάλιστα αυτή η διάσταση, μπορεί να έχει μεγαλύτερη σημασία για τη φορολογική συμμόρφωση από το ύψος των φορολογικών συντελεστών. (Barbuta-Misu 2011)

γ) Οι πιθανότητες ελέγχου: Πριν ξεκινήσουμε οποιαδήποτε αναφορά μας στην

επίδραση των πιθανοτήτων του φορολογικού ελέγχου πάνω στη φορολογική συμμόρφωση, θα πρέπει να κάνουμε μνεία στο διττό ρόλο που πρέπει να επιτελεί ο φορολογικός έλεγχος προκειμένου να ανταποκρίνεται στην αποστολή του. Ο **πρώτος** ρόλος που καλείται να παίξει ο φορολογικός έλεγχος, είναι η αποτροπή των φορολογουμένων από τη φοροδιαφυγή, και ο **δεύτερος** ρόλος είναι αυτός της επιβολής της φορολογικής δικαιοσύνης. Όσον αφορά δε τη μέτρηση του επιπέδου ενός διενεργούμενου ελέγχου, συνήθως χρησιμοποιούνται δύο μεταβλητές:

- Το ποσοστό των ελεγχόμενων φορολογουμένων σε σχέση με το σύνολο τους, και
- Το πόσο ενδελεχής, λεπτομερής και προσεκτικός είναι ένας έλεγχος.

Η πρώτη από αυτές τις μεταβλητές είναι εύκολα μετρήσιμη, ενώ η δεύτερη συνιστά ένα μέγεθος, το οποίο δεν μπορεί (με ευκολία τουλάχιστον) να μετρηθεί. Για το λόγο αυτό συνηθίζεται, το επίπεδο ελέγχου, να μετριέται με την πρώτη μεταβλητή. (Barbuta-Misu 2011)

Σε πείραμα που διενεργήθηκε από τους Alm et. al. το 1995 φάνηκε ότι μια αύξηση του επιπέδου ελέγχου από 5% σε 30% και έπειτα σε 60%, έφερε σημαντική αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης. Σημαντική αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης, ως αποτέλεσμα αύξησης της πιθανότητας ελέγχου από 0% σε 25% παρατηρήθηκε και σε πείραμα των Trivedi et. al. (2003). Φαίνεται λοιπόν από αυτά τα πειράματα, ότι μια αύξηση της πιθανότητας έλεγχου, μπορεί να επιφέρει αντίστοιχα και αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης.

Όμως υπάρχουν και άλλα πειράματα που δείχνουν να υπάρχει μια αδύναμη επιρροή της πιθανότητας ελέγχου, πάνω στη φορολογική συμμόρφωση. Πιο συγκεκριμένα σε πειραματική μελέτη των Slemrod et. al. (2001) βρέθηκε ότι η αύξηση της προσοχής στον έλεγχο των εισοδημάτων των συμμετεχόντων, οδήγησε στην αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης, μόνο των μικρού και μεσαίου εισοδήματος φορολογουμένων. Ενώ αντίθετα, μείωσε τη φορολογική συμμόρφωση των φορολογουμένων με μεγάλο εισόδημα.

Αντίθετα, μεγαλύτερη δείχνει να είναι η επίδραση στην αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης, των φημών που κυκλοφορούν για έλεγχο, ή των ανακριβών πληροφοριών για πιθανότητα ελέγχου (Friedland 1982). Οπότε εδώ μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι οι αντικειμενικές, οι πραγματικές και ακριβείς πιθανότητες ελέγχου, φαίνεται να έχουν μικρότερη επίδραση στην αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης

από τις ανακριβείς πληροφορίες και τις φήμες. Δηλαδή από αυτό που μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως υποκειμενική ή προσλαμβανόμενη από το φορολογούμενο, πιθανότητα ελέγχου, σε συνάρτηση και με διάφορους ψυχολογικούς παράγοντες, μπορεί να έχει μεγαλύτερα αποτελέσματα πάνω στη φορολογική συμμόρφωση.(Andreoni et.al 1998),(Kirchler et. al. 2008),(Barbuta-Misu 2011).

Στο σημείο αυτό και σε σχέση με την προσλαμβανόμενη πιθανότητα ελέγχου από το φορολογούμενο, θα πρέπει να αναφέρουμε και ένα άλλο φαινόμενο που άπτεται των πιθανοτήτων ελέγχου και είναι το φαινόμενο του «κρατήρα της βόμβας» (bomb crater). Σύμφωνα με αυτό, ένας φορολογούμενος που έχει ελεγχθεί πρόσφατα από τις φορολογικές αρχές, θεωρεί ότι η πιθανότητα για έναν επικείμενο (άμεσο ή σε μικρό χρονικό διάστημα) έλεγχο του είναι πολύ μικρή ως μηδαμινή, οπότε μειώνεται και ο βαθμός φορολογικής του συμμόρφωσης. Όσο όμως αυξάνεται η χρονική απόσταση από τον έλεγχο, τόσο αυξάνεται και η από μέρους του φορολογουμένου, προσλαμβανόμενη πιθανότητα ελέγχου του, οπότε αυξάνεται και η φορολογική συμμόρφωση του. (Kirchler 2007),(Batrancea et. al. 2012). Δεν πρέπει βέβαια εδώ να αποκλείσουμε και ένα δεύτερο λόγο στον οποίο μπορεί να οφείλεται το φαινόμενο του κρατήρα, και αυτός είναι η προσπάθεια του φορολογουμένου που δέχτηκε έναν έλεγχο, να καλύψει τη ζημία από τα τυχόντα πρόστιμα που δέχτηκε. Βέβαια ο ένας λόγος δεν αποκλείει τον άλλον. Όμως σαν πιο σημαντικός δείχνει να είναι αυτός της μικρής προσλαμβανόμενης πιθανότητας ελέγχου από μέρους του φορολογουμένου. (Barbuta-Misu 2011).

Το ερώτημα βέβαια που ανακύπτει σε αυτό το σημείο, είναι τι γίνεται μετά από αυτή την πτώση της φορολογικής συμμόρφωσης. Φαίνεται λοιπόν ότι, όπως απότομη είναι η πτώση της φορολογικής συμμόρφωσης μετά τον έλεγχο, κατά τον ίδιο τρόπο γρήγορη είναι και η επαναφορά της στα προ του ελέγχου επίπεδα. Το πόσο γρήγορη θα είναι η άνοδος και η επαναφορά της φορολογικής συμμόρφωσης στα προ του ελέγχου επίπεδα φαίνεται, από πείραμα των Kirchler et. al. (2008) να εξαρτάται από την πιθανότητα ελέγχου. Συγκεκριμένα σε αυτό το πείραμα όσο αυξάνει ο βαθμός ελέγχου, τόσο πιο γρήγορη είναι η αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης.

δ) Ποινές και πρόστιμα. Εξετάζοντας τον παράγοντα που λέγεται ποινές, όσον αφορά την επίδραση του στη φορολογική συμμόρφωση, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε ότι υπάρχουν αρκετές μελέτες, κυρίως πειραματικές, ο οποίες δεν μπορούν να δώσουν μια ξεκάθαρη εικόνα για τη σχέση που υπάρχει μεταξύ ποινών-προστίμων και φορολογικής συμμόρφωσης.

Υπάρχουν βέβαια αρκετά πειράματα που έχουν δείξει ότι οι ποινές σχετίζονται με τη φορολογική συμμόρφωση, μάλιστα λίγο περισσότερο από ότι σχετίζονται οι πιθανότητες ελέγχου. (Park and Hyun 2003), (Friedland et. al 1978).

Όμως υπάρχει και μελέτη που δείχνει ότι τα πρόστιμα και οι ποινές δεν επιδρούν στη φορολογική συμμόρφωση, ενώ οι πιθανότητες έλεγχου δείχνουν να έχουν επίδραση. (Webley et. al 1991).

Στην εξέταση βέβαια για την επίδραση των προστίμων στη φορολογική συμμόρφωση, θα πρέπει να τεθεί και ένα καίριο, για την παραπέρα πορεία αυτής της ανάλυσης. Το ερώτημα αυτό είναι πολύ απλό «Τι όριο πρέπει να έχουν οι ποινές και τα πρόστιμα προκειμένου να οδηγήσουν σε φορολογική συμμόρφωση». Για την απάντηση αυτού του απλού ερωτήματος, θα πρέπει να προβούμε σε μερικές ουσιώδεις παραδοχές.

- Τα πρόστιμα πρέπει να είναι αρκετά υψηλά ώστε να δρουν αποτρεπτικά στη σκέψη των φορολογουμένων να φοροδιαφύγουν και γενικά να προβούν σε φορολογική παράβαση
- Ένα σύστημα όμως υπερβολικών προστίμων, θα μπορούσε να θεωρηθεί από τους φορολογούμενους, άδικο και καταπιεστικό και θα μπορούσε να τρέψει τις προσπάθειες τους προς την αναζήτηση μεθόδων αποφυγής της φορολογίας με νόμιμα μέσα, δηλαδή θα τους οδηγήσει σε φοροαποφυγή.(Barbuta-Misu 2011

Έχοντας λοιπόν στο νου μας αυτές τις δύο παραδοχές, θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε λίγο πιο πέρα θέτοντας το ερώτημα, αν τα πρόστιμα θα πρέπει να είναι ανάλογα του εισοδήματος ή αλλιώς του πλούτου, του ατόμου που πραγματοποιεί την παράβαση. Το δέον λοιπόν, σύμφωνα με τον (Ftanzoni1999) είναι τα πρόστιμα και οι ποινές να προσαρμόζονται με το μέγεθος του «πλούτου» του ατόμου που φοροδιαφεύγει και να είναι μεγαλύτερα όσο μεγαλύτερος είναι αυτός ο πλούτος. Αυτό γιατί, ένα μικρό πρόστιμο σ' έναν αρκετά πλούσιο άνθρωπο δεν είναι ικανό να έχει αποτρεπτική ισχύ, ενώ ένα πολύ μεγάλο πρόστιμο σ' έναν άνθρωπο που δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να το πληρώσει, τελικά θα καταλήξει στη μη είσπραξη του προστίμου από μέρος του κράτους και πιθανό στην οικονομική απενεργοποίηση του ατόμου στο οποίο επιβλήθηκε το πρόστιμο, ίσως και στην ώθηση του, να προβεί σε ακόμη περισσότερες φορολογικές παραβάσεις, προκειμένου να καλύψει την οικονομική ζημία την οποία υπέστη. (Malik 1990) (Franzoni 1999).

Στα περισσότερα όμως συστήματα προστίμων, οι παράμετροι καθορισμού του ύψους του προστίμου, είναι διαφορετικοί από αυτή του πλούτου του φοροδιαφεύγοντα. Τέτοιοι παράμετροι καθορισμού που χρησιμοποιούνται από τα φορολογικά συστήματα μπορεί να είναι:

- Αν πρόκειται για εσφαλμένη ή εκπρόθεσμη δήλωση κάποιας φορολογητέας ύλης, ή αν πρόκειται για μη δήλωση
- Αν πρόκειται για εσφαλμένη ή εκπρόθεσμη καταχώρηση, κάποιου παραστατικού, στα λογιστικά βιβλία, ή αν πρόκειται για μη καταχώρηση.
- Αν τηρούνται, ή δεν τηρούνται από μέρους του παραβάτη λογιστικά βιβλία.
- Αν ο φορολογούμενος είναι υπότροπος, πόσες φορές και
- Ποιό είναι το ύψος της παράβασης.

Τέτοιου είδους παράμετροι χρησιμοποιούνται και από το ελληνικό φορολογικό σύστημα.

3.2.2 Μη οικονομικοί παράγοντες

Υπάρχει ένα πολύ μεγάλο πλήθος μη οικονομικών παραγόντων, οι οποίοι διαπιστώνεται ότι επηρεάζουν τη φορολογική συμμόρφωση των ατόμων. Τέτοιοι προσδιοριστικοί παράγοντες μπορεί να είναι, πολιτικοί, δημογραφικοί, κοινωνικοί, κλαδικοί, επιχειρηματικοί κ.τ.λ. Λόγω του πλήθους τους, η ανάλυση όλων αυτών των παραγόντων, ξεφεύγει από τις δυνατότητες και τους στόχους της παρούσας μελέτης, οπότε, εδώ θα περιοριστούμε, στην αναφορά των σημαντικότερων από αυτούς.

Επίσης θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί, ότι αυτοί οι μη οικονομικοί παράγοντες, μπορεί να διαφέρουν σε ένταση και σε έκταση, από χώρα σε χώρα. Οπότε είναι αρκετά δύσκολο να βρεθεί ένας γενικός κανόνας που να ισχύει ομοιόμορφα, προκειμένου να βοηθήσει στην ανάλυση αυτών των παραγόντων. Ακολουθεί συνοπτική αναφορά των σημαντικότερων από αυτούς τους παράγοντες

α) Κοινωνικοί και ψυχολογικοί παράγοντες:

- Οι στάσεις απέναντι στη φορολογία και στους φόρους:

Οι στάσεις είναι ένας από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες τις φορολογικής συμμόρφωσης, μιας και αντικατοπτρίζουν την βούληση (πρόθεση ή προδιάθεση του φορολογουμένου, να ανταποκριθεί θετικά ή αρνητικά σε μια συγκεκριμένη κατάσταση.(Egley & Chaiken 1993).

Οπότε αν ο φορολογούμενος έχει μια θετική στάση προς τη φοροδιαφυγή,

αναμένεται να είναι λιγότερο φορολογικά συμμορφωμένος, από έναν με αρνητική στάση έναντι της φοροδιαφυγής. Εδώ βέβαια δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι μερικά άτομα αναπτύσσουν ιδιαίτερα θετική στάση έναντι της φοροδιαφυγής.(Kirchler et, al, 2008).

Σύμφωνα με το μοντέλο φορολογικής συμμόρφωσης του Fischer, προτείνονται δύο βασικές εκτίμησες, οι οποίες και διαφοροποιούν τις στάσεις των φορολογουμένων και τις εκτιμήσεις τους για τη φορολογική συμμόρφωση.

- **Η πρώτη** εκτίμηση έχει να κάνει με τη **δικαιοσύνη** του φορολογικού συστήματος, και
- **Η δεύτερη**, με την επιρροή των συναναστρεφόμενων.
- Σχετικά με την **πρώτη εκτίμηση** πρέπει να αναφέρουμε, ότι όταν υπάρχει δυσαρέσκεια που αφορά τη **δικαιοσύνη** του φορολογικού συστήματος, όταν δηλαδή οι φορολογούμενοι πιστεύουν πως το φορολογικό σύστημα είναι άδικο προς αυτούς, Τότε υπάρχει αύξηση της μη φορολογικής συμμόρφωσης. (Grasmick 1982)

Ο όρος δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος, εμπερικλείει δύο επιμέρους μεταβλητές:

Η πρώτη από αυτές αφορά την εμπλοκή της ισότητας του εμπορίου. Δηλαδή θέλει το φορολογούμενο να μετράει ποια και πόσα είναι τα κέρδη, για κάθε νομισματική μονάδα φόρου.

Η δεύτερη είναι αυτή που εμπλέκει την ισότητα των βαρών των ατόμων που πληρώνουν φόρο, σε σχέση με εκείνα των άλλων ατόμων.(Jackson and Milliron 1986) (Gerald Chau and Patrick Leung 2009). Αυτό σημαίνει πως αν υπάρχει αδικία στο φορολογικό σύστημα, αυτή μπορεί να αντανακλάται στη σκέψη των φορολογουμένων ως πεποίθηση, είτε ότι πληρώνουν σε φόρους, ποσά δυσανάλογα μεγαλύτερα σε σχέση με τις υπηρεσίες που λαμβάνουν από το κράτος, είτε ότι η φορολογική τους επιβάρυνση, είναι μεγαλύτερη σε σχέση με εκείνη άλλων φορολογουμένων, είτε και τα δύο μαζί.

- **Η επιρροή των συναναστρεφόμενων**, αναφέρεται στην επίδραση που έχουν στη φορολογική συμπεριφορά του ατόμου, πρόσωπα και ομάδες, με τα οποία έχει επαφές (κοινωνικές, προσωπικές, επαγγελματικές κ.τ.λ.). και έχει να κάνει κυρίως με την αποδοχή ή την απόρριψη της μη φορολογικής του συμμόρφωσης από τα άτομα ή τις ομάδες με τις οποίες «συναναστρέφεται». (Gerald Chau and

Patrick Leung 2009).

Άτομα που συναναστρέφονται με άτομα ή ομάδες, τα οποία δεν συμμορφώνονται φορολογικά, είναι πιο πρόθυμα να διαπράξουν και αυτά πράξεις ή παραλείψεις δηλωτικές μη φορολογικής συμμόρφωσης. (Grasmick & Scott 1982). Επίσης φαίνεται πως τα άτομα που διαπράττουν πράξεις ή παραλείψεις, μη φορολογικής συμμόρφωσης, είναι πιο πρόθυμα να συζητούν συναναστρεφόμενους τους, φορολογικά θέματα.(Mason et. al. 1975). Τέλος, οι φορολογούμενοι, μπορούν πιο εύκολα να διαπράξουν πράξεις ή παραλείψεις μη φορολογικής συμμόρφωσης, όταν αυτό συνάδει με τις προσδοκίες μιας κοινωνικής ομάδας της οποίας είναι μέλη (Chan et. al. 2009).

Προχωρώντας λίγο πιο κάτω την αναφορά μας στις στάσεις του ατόμου έναντι της φορολογικής συμμόρφωσης, αξίζει να τονίσουμε ότι αυτές μπορεί να δράσουν καταλυτικά σε δύο επίπεδα. Τόσο στο επίπεδο της ισχύος, όσο και σε αυτό της εμπιστοσύνης.

Από τη μια πλευρά λοιπόν οι στάσεις που αφορούν τις φορολογικές αρχές, μπορεί να είναι σχετικές με τη χρήση ισχύος από μέρους τους, η οποία μπορεί να εκληφθεί από του πολίτες, ως καλόβουλη ή κακόβουλη.

Από την άλλη πλευρά, ευμενείς στάσεις, μπορούν να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη στις φορολογικές αρχές, οπότε και να ενθαρρύνουν και να αυξήσουν τη φορολογική συμμόρφωση.

Κλείνοντας την αναφορά μας στις στάσεις μπορούμε να πούμε ότι οι στάσεις γενικά, εξαρτώνται και από την προσλαμβανόμενη από τους φορολογουμένους χρήση των συλλεγομένων χρημάτων., οπότε έχει σχέση και με το επίπεδο μόρφωσης των φορολογουμένων

- Πρότυπα (προσωπικά, κοινωνικά, εθνικά)

Βασικός καθοριστικός παράγοντας της φορολογικής συμμόρφωσης, μπορεί να είναι και τα πρότυπα συμπεριφοράς. Πρόκειται για υποκειμενικούς κανόνες (πρότυπα) που καθορίζουν τη συμπεριφορά των ατόμων.(Barbuta-Misu 2011).

Τα πρότυπα αυτά που καθορίζουν τη συμπεριφορά των ατόμων σε σχέση με τη φορολογική τους συμμόρφωση, κινούνται σε τρία επίπεδα.:

- Σε προσωπικό επίπεδο
- Σε κοινωνικό επίπεδο

- Σε εθνικό επίπεδο

Τα προσωπικά πρότυπα είναι εκείνα που αφορούν τον καθορισμό της συμπεριφοράς του ατόμου. Ο αλτρουισμός, ο εγωισμός, η εξάρτηση από τους κανόνες, τα θρησκευτικά πιστεύω, οι ηθικές αξίες κ.τ.λ., μπορούν να αποτελούν προσωπικά πρότυπα κι αξίες του ατόμου. (Batrancea et. al. 2012). Αυτά τα προσωπικά πρότυπα και οι αξίες του ατόμου, σε συνάρτηση πάντα με τη φορολογική συμμόρφωση, μπορούν να αλληλεπικαλύπτονται με τη φορολογική ηθική. Μια προσπάθεια λοιπόν ανάπτυξης της ηθικής αιτιολόγησης της φορολογίας, ή μια τόνωση της φορολογικής ηθικής, βασιζόμενη στα προσωπικά πρότυπα και τις αξίες της πλειοψηφίας των φορολογουμένων, μπορεί να οδηγήσει σε μια αύξηση της εθελοντικής φορολογικής συμμόρφωσης. (Tivedi et. al. 2003).

Τα κοινωνικά πρότυπα, είναι συχνά συνυφασμένα, με την απόρριψη ή την αποδοχή της φοροδιαφυγής, από μια ομάδα αναφοράς του ατόμου. (Wenzel 2005). Αυτά τα πρότυπα, σχετίζονται με ομάδες αναφοράς του ατόμου, όπως φίλους και γνωστούς, επαγγελματικές ομάδες, συναδέλφους κ.τ.λ. Αν λοιπόν τα άτομα πιστεύουν, πως η φοροδιαφυγή και γενικότερα η μη φορολογική συμμόρφωση, είναι συμπεριφορά αποδεκτή από την ομάδα αναφοράς του, τότε είναι φυσικό, το άτομο αυτό να είναι πιο επιρρεπές σε πράξεις που στοιχειοθετούν μη φορολογική συμμόρφωση. Όμως στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να αναφέρουμε ότι ένα άτομο, για να θεωρήσει μια κοινωνική ομάδα ως ομάδα αναφοράς του και να υιοθετήσει τα πρότυπα, τις αξίες και τις συμπεριφορές της, θα πρέπει να ταυτίζεται μ' αυτή την ομάδα (Barbuta-Misu 2011).

Τα εθνικά πρότυπα εμφανίζονται κυρίως με τη μορφή κοινωνικών προτύπων, που αντικατοπτρίζονται στο ισχύον δίκαιο. Τέτοια πρότυπα, θετικά διακείμενα προς τη φορολογική συμμόρφωση, αν τεθούν ως κανόνες δικαίου, και συνδυαστούν κατάλληλα με μια οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ, πολιτικής ηγεσίας και φορολογικών αρχών του κράτους, και πολιτών, μπορεί να οδηγήσουν σε εθελοντική φορολογική συμμόρφωση. Αυτά τα πρότυπα τώρα, στο βαθμό που βρίσκουν την έκφραση τους στο φορολογικό δίκαιο, και εφόσον φτάσουν στο σημείο να αντικατοπτρίζουν πολιτισμικά πρότυπα, η εθελοντική φορολογική συμμόρφωση μπορεί να επιτευχθεί, μειώνοντας την απόσταση μεταξύ φορολογουμένων και φορολογικών αρχών. (Batrancea et. al. 2012).

- Η προσλαμβανόμενη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος.

Αν κάτι μπορεί να θεωρηθεί πως είναι ικανό να κάνει τους φορολογουμένους να επιδείξουν φορολογική συμμόρφωση, είναι η αίσθηση που έχουν πως υπάρχει δικαιοσύνη στη φορολογική διαδικασία, πως υπάρχει δηλαδή φορολογική δικαιοσύνη.

Εξετάζοντας τη φορολογική δικαιοσύνη, πρέπει να κάνουμε αναφορές και συγκρίσεις σε τρία πεδία.

Στη διανεμητική δικαιοσύνη

Στη διαδικαστική δικαιοσύνη και

Στην ποινική δικαιοσύνη (Barbuta-Misu 2011).

Ξεκινώντας από την **διανεμητική δικαιοσύνη** δέον είναι να τονιστεί πως οι συγκρίσεις που πραγματοποιούνται από τους φορολογουμένους είναι σε τρία επίπεδα:

Σε ατομικό επίπεδο όπου οι πολίτες ενδιαφέρονται αν τα εισοδήματά τους θα τύχουν δίκαιης φορολογικής μεταχείρισης, ανάλογης με τα προσόντά τους, τις ανάγκες τους, τις προσπάθειες τους κ.τ.λ. Αν λοιπόν τα φορολογικά τους βάρη, είναι μεγαλύτερα άλλων ατόμων με παρόμοια σε σύγκριση τέτοια κριτήρια, Τότε αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της φορολογικής συμμόρφωσης.

Σε επίπεδο ομάδας, οι φορολογούμενοι προσδοκούν και επιδιώκουν τη δίκαιη μεταχείριση των εισοδημάτων της ομάδας στην οποία ανήκουν, σε σχέση με άλλες ομάδες (μια ομάδα μπορεί να είναι εισοδηματική, επαγγελματική κ.τ.λ.)(Spicer and Lunstedt 1976) και τέλος

Σε επίπεδο κράτους όπου οι φορολογούμενοι εξετάζουν τη δικαιοσύνη των φορολογικών αποτελεσμάτων στο επίπεδο ολόκληρου του κράτους. Δηλαδή εξετάζουν την δικαιοσύνη της αναδιανομής των εισοδημάτων στο βαθμό που γίνεται και διέπει ολόκληρο το κράτος. Αν λοιπόν ένα φορολογικό σύστημα κριθεί από τους φορολογουμένους ως άνισο, μεροληπτικό, άδικο, τότε θα πρέπει να αναμένεται μειωμένη φορολογική συμμόρφωση από αυτούς. (Barbuta-Misu 2011).

Όσον αφορά τώρα τη **διαδικαστική δικαιοσύνη** οι σημαντικότερες προσλαμβάνουσες που λαμβάνονται υπόψη από το φορολογούμενο και επηρεάζουν τη φορολογική του συμπεριφορά είναι:

Η ουδετερότητα των φορολογικών διαδικασιών

Η αξιοπιστία των φορολογικών αρχών και

Η ευγένεια. Η ευγενική και αξιοπρεπής μεταχείριση των φορολογουμένων από τις φορολογικές αρχές.

Αναφορικά με την **ποινική δικαιοσύνη ή αλλιώς την τιμωρητική δικαιοσύνη** πρέπει να σταθούμε στο γεγονός ότι, πολλές φορές η επιβολή υπερβολικών – εξαντλητικών ποινών προς τους μη συμμορφούμενους φορολογικά, μπορεί να πλήξει την αξιοπιστία του φορολογικού συστήματος, θεωρούμενη από τους φορολογουμένους, ως άδικη και καταπιεστική. (James and Alley 2004)

Αν τώρα θέλαμε να εξετάσουμε προς ποια κατεύθυνση δρα το καθένα από αυτά τα τρία πεδία, θα ήταν σκόπιμο να πούμε πως, τόσο η διανεμητική, όσο και η διαδικαστική δικαιοσύνη, δρα προς την κατεύθυνση της εξασφάλισης της φορολογικής συμμόρφωσης, μέσω της οικοδόμησης σχέσεων εμπιστοσύνης, μεταξύ κράτους και φορολογουμένου. Ενώ η ποινική (τιμωρητική) δικαιοσύνη, δρα προς την κατεύθυνση της εξασφάλισης της φορολογικής συμμόρφωσης, μέσω της εφαρμογής ισχύος από μέρους του κράτους, προς τους φορολογουμένους, οι οποίοι δεν συμμορφώνονται. Άρα η διανεμητική και η διαδικαστική δικαιοσύνη μπορούν να οδηγήσουν σε ενίσχυση της εμπιστοσύνης του φορολογουμένου προς τις φορολογικές αρχές και το κράτος, ενώ, όπως ειπώθηκε και παραπάνω, μια υπερβολική εφαρμογή ισχύος από μέρους του κράτους, μπορεί να θεωρηθεί καταπιεστική και να κλονίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτό, οπότε και να μειώσει τη φορολογική συμμόρφωση.

β) Πολιτικοί παράγοντες.

Ο σημαντικότεροι πολιτικοί παράγοντες που επιδρούν στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών είναι δύο: **Ο βαθμός πολυπλοκότητας του φορολογικού δικαίου** και εν γένει ου φορολογικού συστήματος και **η εφαρμοζόμενη δημοσιονομική πολιτική.**

- Ο βαθμός πολυπλοκότητας του φορολογικού δικαίου και του φορολογικού συστήματος

Πιο σωστά , σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε να αναφέρουμε, ως σημαντική μεταβλητή, το βαθμό κατανόησης, από τους φορολογουμένους, του φορολογικού δικαίου και του φορολογικού συστήματος.

Ένα πολύπλοκο και δυσνόητο, από τους φορολογουμένους, φορολογικό σύστημα,

σημαίνει κυρίως τρία πράγματα:

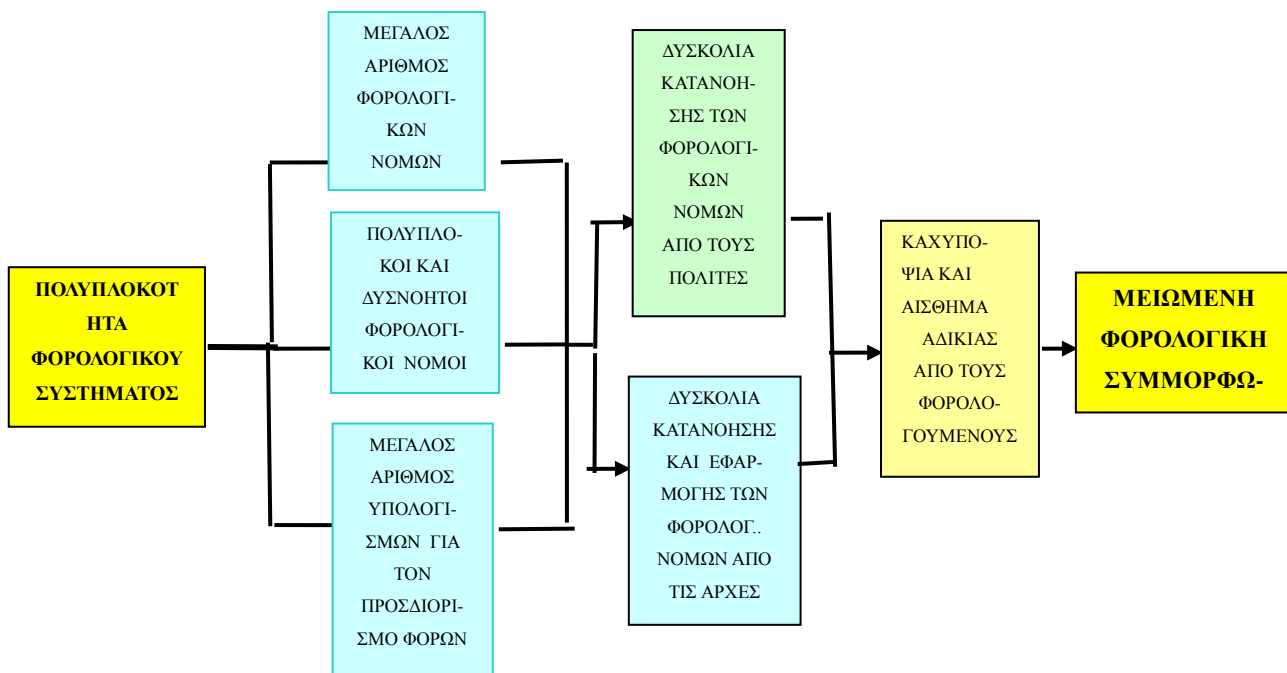
- Πολλοί φορολογικοί νόμοι σε ισχύ, μη κωδικοποιημένοι.
- Δυσνόητοι φορολογικοί νόμοι και
- Μεγάλο πλήθος πολύπλοκων υπολογισμών για τον προσδιορισμό των φόρων.

Μια τέτοια πολυπλοκότητα στο φορολογικό σύστημα μιας χώρας, μπορεί να λειτουργήσει ως ανασχετικός παράγοντας της φορολογικής συμμόρφωσης των πολιτών, αφού οι απλοί φορολογούμενοι δεν μπορούν να καταλάβουν ούτε τις υποχρεώσεις τους προς το νόμο, ούτε τις παροχές που τυχόν έχουν από αυτόν, με αποτέλεσμα να καθίστανται δύσπιστοι έναντι των φορολογικών νόμων και του φορολογικού συστήματος γενικότερα, και να οδηγούνται σε μειωμένη φορολογική συμμόρφωση. Ο βαθμός της κατανόησης βέβαια των πολύπλοκων φορολογικών νόμων και γενικά του φορολογικού συστήματος από τους φορολογούμενους, εξαρτάται και από το μορφωτικό τους επίπεδο. Κατά κανόνα, όσο υψηλότερο είναι αυτό, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο βαθμός κατανόησης των φορολογικών νόμων, από τους πολίτες. Κατανόηση δηλαδή, τόσο των υποχρεώσεων τους που απορρέουν από τους φορολογικούς νόμους, όσο και των ευκαιριών που τους παρέχονται από αυτούς, αλλά και των επιδιωκόμενων στόχων του φορολογικού συστήματος και των φορολογικών νόμων. (Song & Yarbrough 1978), (Spicer & Lundstedt 1976).

Όμως η πολυπλοκότητα των φορολογικών νόμων και εν γένει του φορολογικού συστήματος, είναι δυνατόν να προκαλέσει και σύγχυση στις φορολογικές αρχές, (Kirchler 2007), μιας και οι υπάλληλοι δύσκολα μπορούν να κατανοήσουν τέτοιους πολύπλοκους νόμους, ενώ υπάρχουν και διαφορές στην ερμηνεία τους, από υπάλληλο σε υπάλληλο και από υπηρεσία σε υπηρεσία. Μια τέτοια δυσκολία κατανόησης του φορολογικού δικαίου από τις αρχές, δημιουργεί λάθος πλαίσιο λήψης αποφάσεων από μέρους των αρχών, όσον αφορά το ποια συμπεριφορά των φορολογουμένων θεωρείται νόμιμη και ποια όχι, αλλά και το ποια είναι τα όρια μεταξύ νόμιμου και παράνομου. (Batrancea 2012), (Marshall et. Al 1998), (Owens & Hamilton 2004). Όμως αυτή η δυσκολία κατανόησης και η ανομοιομορφία εφαρμογής των φορολογικών νόμων από τις φορολογικές αρχές, μπορεί να προκαλέσει καχυποψία και δυσπιστία στους φορολογούμενους, καθώς και αμφισβήτηση της δικαιοσύνης του φορολογικού συστήματος, οπότε πλήττεται η φορολογική τους συμμόρφωση (Batrancea 2012).

Το πώς επιδρά η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος και των

φορολογικών νόμων στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών συνοψίζεται στο παρακάτω σχήμα 4



ΣΧΗΜΑ 4: Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, οδηγεί σε μειωμένη φορολογική συμμόρφωση

Κεφάλαιο 4

Το Ελληνικό Φορολογικό

Σύστημα και η Ελληνική

Φορολογική Διοίκηση

Ιδιαιτερότητες και Αδυναμίες

Βασικό εργαλείο άσκησης της φορολογικής πολιτικής στην Ελλάδα, βασική δηλαδή φορολογική αρχή, είναι η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων (Γ.Γ.Δ.Ε.). Στο εισαγωγικό σημείωμα του επιχειρησιακού σχεδίου της Γ.Γ.Δ.Ε για το 2016, που φέρει την υπογραφή του νέου Γενικού Γραμματέα κυρίου Πιτσιλή αναφέρεται αυτολεξεί: «Κυρίως όμως δίνουμε έμφαση στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου και στην ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης, ώστε να αυξηθούν τα δημόσια έσοδα και να ενισχυθεί ο υγιής ανταγωνισμός της αγοράς». Η φράση αυτή όχι μόνο συνοψίζει δύο από τα βασικότερα οφέλη της αύξησης της φορολογικής συμμόρφωσης, δηλαδή την αύξηση των εσόδων του κράτους και τη συμβολή στον υγιή ανταγωνισμό, αλλά αναγνωρίζει και την ύπαρξη προβλήματος φοροδιαφυγής, που χρήζει καταπολέμησης. Πέρα όμως από την αναφορά στο πρόβλημα της φοροδιαφυγής, και προκειμένου να καταστεί πιο ευχερής η αντιμετώπιση του, πρέπει πρώτα να εντοπίσουμε, τόσο τη θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια κατάταξη, από πλευράς φορολογικής συμμόρφωσης, όσο και το σημείο στο οποίο βρίσκεται σήμερα η ελληνική φορολογική διοίκηση και η ελληνική πολιτεία γενικά στο θέμα της καταπολέμησης της

φοροδιαφυγής και της ενίσχυσης της φορολογικής συμμόρφωσης των Ελλήνων. Αυτό θα μας βοηθήσει να διατυπώσουμε προτάσεις βελτίωσης της Ελληνικής Φορολογικής Διοίκησης, αλλά και μέτρα για την ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης των Ελλήνων φορολογουμένων.

Σύμφωνα με την έκδοση “Paying Taxes “ της Παγκόσμιας Τράπεζας , το 2014 η Ελλάδα κατείχε την 53^η θέση την παγκόσμια κατάταξη για την φορολογική συμμόρφωση. Η μελέτη έγινε με τα δεδομένα του 2013 και ήταν η καλύτερη θέση της Ελλάδας στην Παγκόσμια κατάταξη κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, κερδίζοντας από το 2012 που ήταν η χειρότερη θέση στην κατάταξη 26 θέσεις. Όμως το 2015 βρέθηκε στην 59^η θέση και το 2016 στην 66^η.

Προκειμένου λοιπόν να εξηγήσουμε τις άσχημες ομολογουμένως επιδόσεις της χώρας μας σε σχέση με τη φορολογική συμμόρφωση, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε πιο κάτω μερικές από τις αδυναμίες της Ελληνικής Φορολογικής Διοίκησης και το Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος γενικότερα, που συντελούν στη μειωμένη φορολογική συμμόρφωση στην Ελλάδα.

4.1. Έλλειψη Προσωπικού (Υποστελέχωση)

Ας ξεκινήσουμε όμως να γινόμαστε λίγο πιο συγκεκριμένοι. Σύμφωνα λοιπόν με δηλώσεις του Έλληνα υπουργού οικονομικών Τρύφωνα Αλεξιάδη, το ύψος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα ανέρχεται, σύμφωνα με εκτιμήσεις του σε 10 με 15 δισεκατομμύρια ευρώ το χρόνο (όπως έχει ήδη προαναφερθεί). Με δεδομένο βέβαια ότι στους μισθωτούς και στους συνταξιούχους, οι δυνατότητες για φοροδιαφυγή είναι πάρα πολύ μικρές, λόγω της απευθείας παρακράτησης του φόρου εισοδήματος από το κράτος, ή από τους εργοδότες και την μετέπειτα, απόδοση του από αυτούς στο κράτος, οι κατηγορίες φορολογουμένων που μπορούν να φοροδιαφύγουν είναι κυρίως όσοι ασκούν ελεύθερο επάγγελμα ή εμπορική επιχείρηση. Αυτό βέβαια σημαίνει πως από την πλευρά του κράτους, προκειμένου να μειωθεί αυτού του είδους φοροδιαφυγή, μεταξύ των άλλων θα πρέπει να γίνει και πιο αποτελεσματικός ο έλεγχος των φορολογικών αρχών προς τις επιχειρήσεις. Όμως αυτή τη στιγμή, ο αριθμός των ελεγκτών της Γ.Γ.Δ.Ε, οι οποίοι ανέρχονται σε 1.380 περίπου δεν επαρκεί για την κάλυψη των ανέλεγκτων υποθέσεων, με αποτέλεσμα ένα μεγάλο πλήθος από

αυτές, να βρίσκονται στο χρονικό όριο της παραγραφής τους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της μεταφοράς μέρους του έργου του Σ.Δ.Ο.Ε (Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος). στην Γ.Γ.Δ.Ε, που υπάρχει κίνδυνος να παραγράψουν πάρα πολλές υποθέσεις σοβαρής φοροδιαφυγής, μιας και προβλέπεται η μεταφορά μόνο 4020 υποθέσεων στη Γ.Γ.Δ.Ε, μαζί με 500 υπαλλήλους του Σ.Δ.Ο.Ε., ενώ οι 250 ελεγκτές που μένουν πίσω, πρέπει να χειριστούν τις εναπομένουσες 34000 περίπου σοβαρές υποθέσεις, πράγμα που, όπως φαίνεται, χωρίς σημαντική ενίσχυση του Σ.Δ.Ο.Ε. θα καταλήξει στην παραγραφή πολλών από αυτές τις υποθέσεις.

Η ανεπάρκεια βέβαια του προσωπικού της Γ.Γ.Δ.Ε και γενικότερα του Υπουργείου Οικονομικών φαίνεται από τα λόγια του ίδιου του Υφυπουργού οικονομικών του κυρίου Τρύφωνα Αλεξιάδη, ο οποίος δηλώνει σε συνέντευξη τύπου στις 08/04/2016 στη Θεσσαλονίκη, ότι οι εφοριακοί πρέπει να φτάσουν στην αναλογία με τον πληθυσμό που έχουν και στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, δηλαδή να διπλασιαστούν. Πράγμα που σημαίνει ότι από πλευράς πλήθους εφοριακών υπαλλήλων βρισκόμαστε στο μισό περίπου του μέσου όρου της Ε.Ε. και με δεδομένο ότι η μηχανογράφηση των εφοριών δεν έχει φτάσει ακόμα στο βαθμό των προηγμένων Ευρωπαϊκών κρατών, αυτό σημαίνει ότι οι εφορίες λειτουργούν με σημαντικές ελλείψεις προσωπικού, οι οποίες είναι ανάγκη να αποκατασταθούν άμεσα, αφού, λόγω και των ραγδαίων μεταβολών στη συνταξιοδότηση, μεγάλος αριθμός εφοριακών υπαλλήλων αποχωρεί, ή αναμένεται να αποχωρήσει το προσεχές χρονικό διάστημα. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται κατά το έτος 2012, οι υπηρετούντες υπάλληλοι των Δ.Ο.Υ σε σχέση με τον πληθυσμό, για ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες και καταδεικνύεται ότι μεταξύ αυτών των χωρών η Ελλάδα έχει το μικρότερο, κατ' αναλογία πληθυσμού, αριθμό εφοριακών υπαλλήλων, από όλες αυτές τις χώρες, μερικές εκ των οποίων, έχουν και πιο προηγμένα φορολογικά συστήματα, αλλά και πιο εξελιγμένα εποπτικά μέσα και τεχνολογία, προκειμένου να επιτύχουν το στόχο τους, δηλαδή τον εντοπισμό και τη συλλογή δημοσίων εσόδων.

	ΕΤΟΣ 2012	ΕΤΟΣ 2012		
ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ/ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ ΑΝΑ ΧΩΡΑ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	110.000	80.327.900	1:730	14.815
ΒΕΛΓΙΟ	27.473	11.094.850	1:430	25.801
ΤΣΕΧΙΑ	14.710	10.505.445	1:710	15.232
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	30.365	16.730.348	1:550	19.663
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	22.482	9.931.925	1:441	24.524
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	11.566	10.542.398	1:911	11.871
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	899	524.853	1:583	18.550
ΣΟΥΗΔΙΑ	10.500	9.482.855	1:903	11.976
ΕΛΛΑΔΑ	9.596	10.815.197	1:1.127	

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 : Σχέση αριθμού Ελλήνων εφοριακών με αριθμούς εφοριακών άλλων Ευρωπαϊκών κρατών

<http://www.iota-tax.org/iota-members/>Intra-European Organization of Tax Administrations
ΙΟΤΑ (Πηγή για αριθμό εφοριακών)

http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_el.htm (Πηγή για τον πληθυσμό των χωρών)

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A1602/PressReleases/A1602_SA01_DT_DC_00_2011_02_F_GR.pdf (Πηγή για τον πληθυσμό της Ελλάδας)

Η πιο ενδιαφέρουσα στήλη βέβαια αυτού του πίνακα είναι η τελευταία στήλη, στην οποία φαίνεται ο αριθμός των εφοριακών υπαλλήλων που θα έπρεπε να διαθέτει η Ελλάδα, προκειμένου να έχει αναλογία εφοριακών/πληθυσμό ίδια με τα αντίστοιχα κράτη του πίνακα. Για παράδειγμα λοιπόν, προκειμένου η Ελλάδα να φτάσει την αναλογία της Γερμανίας, θα πρέπει να διαθέτει 14.815 εφοριακούς υπαλλήλους, ενώ διαθέτει μόνο 9.596 , χρειάζονται δηλαδή 5.219 προσλήψεις εφοριακών, προκειμένου να επιτευχθεί αυτή η αναλογία. Τα στοιχεία βέβαια που παρατίθενται σε αυτόν τον

πίνακα είναι του έτους 2012, όμως αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό και τη σημερινή πραγματικότητα, μιας και οι προσλήψεις προσωπικού στο Ελληνικό Δημόσιο διέπονται από τον κανόνα 1 πρόσληψη για 5 αποχωρήσεις, οπότε το πιο πιθανό είναι, η κατάσταση να έχει επιδεινωθεί.

4.2. Η βιαστική και χωρίς προετοιμασία ανάθεση λειτουργιών των φορολογικών αρχών στον Ιδιωτικό τομέα.

Σύμφωνα με την επικρατούσα τάση στη διεθνή βιβλιογραφία, αλλά και τη διεθνή πρακτική, η τάση που επικρατεί είναι η εκχώρηση ορισμένων λειτουργιών των φορολογικών υπηρεσιών σε ιδιωτικούς φορείς, οι οποίοι μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα στην υλοποίηση αυτών των λειτουργιών, για λογαριασμό του κράτους, προκειμένου κυρίως να απελευθερωθούν ανθρώπινοι πόροι και εργατοώρες από τις φορολογικές υπηρεσίες, ώστε να επικεντρωθούν στα κύρια καθήκοντα τους, τα οποία είναι κατά κύριο λόγο ελεγκτικά, αλλά και να επιτευχθεί μείωση του κόστους πραγματοποίησης αυτών των λειτουργιών για το κράτος. Η τάση αυτή περιγράφεται από την Οττ«η σύγχρονη Φορολογική Διοίκηση εστιάζει σε τρεις τομείς: α) στους φορολογούμενους και στην εξειδίκευση του προσωπικού, β) στην ανεξαρτητοποίηση της από το Υπουργείο Οικονομικών και γ) στην ιδιωτικοποίηση εκείνων των υπηρεσιών που ο ιδιωτικός φορέας μπορεί να παράσχει καλύτερα». Ακολουθώντας λοιπόν αυτές τις επιταγές και η ελληνική Φορολογική Διοίκηση, από το 2010, έχει αναθέσει την είσπραξη των δημοσίων εσόδων στις εμπορικές τράπεζες, τουλάχιστον όσον αφορά τις βεβαιωμένες οφειλές. Όμως, από τη στιγμή της ανάθεσης παρατηρούνται δυσλειτουργίες, που από τη μία πλήττουν τα συμφέροντα των φορολογουμένων, μιας και αργεί να γίνει η ενημέρωση των λογαριασμών των οφειλών τους με αυτές τις εξοφλήσεις και από την άλλη, στοιχίζουν χρόνο απασχόλησης και υπαλλήλους στο δημόσιο, αφού προκειμένου να ενημερωθούν σωστά οι λογαριασμοί των οφειλών των πολιτών απαιτείται από μέρους της Δ.Ο.Υ. η έκδοση και η συμψηφιστική εξόφληση Α.Φ.Εκ. υπερεισπράξεων, διαδικασία που απαιτεί την απασχόληση πολλαπλάσιων υπαλλήλων για πολλαπλάσιο χρόνο, από ότι θα απαιτούσε μια εξόφληση της οφειλής με διπλότυπο και την παρουσία του φορολογουμένου στη Δ.Ο.Υ. Η χειρότερη βέβαια από τις επιπτώσεις αυτής της

δυσλειτουργίας, είναι ότι ως ότου ολοκληρωθεί η προαναφερθείσα διαδικασία του Α.Φ.Εκ. υπερισπράξεων, ο φορολογούμενος, δεν μπορεί να λάβει από το σύστημα TAXIS Φορολογική Ενημερότητα, οπότε είναι υποχρεωμένος να τη ζητήσει από τη Δ.Ο.Υ. του, προσκομίζοντας παράλληλα και τον τίτλο πληρωμής της οφειλής του στην τράπεζα. Η δυσλειτουργία αυτή της μη ενημέρωσης ή μη έγκαιρης ενημέρωσης του λογαριασμού της οφειλής ενός φορολογουμένου, μπορεί να έχει πολλές αιτίες όπως:

α) Την προσκόμιση από μέρους του φορολογουμένου λανθασμένης ταυτότητας οφειλής οπότε γίνεται και ενημέρωση διαφορετικής από την οφειλή που θα έπρεπε να εξοφληθεί, η ακόμα και καθόλου ενημέρωση, μιας και αρκετοί φορολογούμενοι στις αρχές ιδίως της εφαρμογής του μέτρου, συνέχεαν τις ταυτότητες των οφειλών τους και τοποθετούσαν χρήματα σε εξοφλημένες οφειλές, τα οποία έπρεπε αργότερα να τοποθετηθούν στις σωστές, από τη Δ.Ο.Υ., με τη διαδικασία των Α.Φ.Εκ. υπερισπράξεων. β) Την τοποθέτηση από μέρους του φορολογουμένου, διαφορετικού ποσού από αυτό της καθορισμένης δόσης στην οφειλή του, πράγμα που σημαίνει πάλι αδυναμία ενημέρωσης της οφειλής από το σύστημα της Τράπεζας, άρα και την ενημέρωση της από τη Δ.Ο.Υ., αφού το ποσό «κρέμεται» στο Α.Φ.Μ. του φορολογουμένου, όμως πρέπει να τοποθετηθεί στη σωστή οφειλή. 3) Ο υπάλληλος της Τράπεζας να έχει προβεί σε λάθος πληκτρολόγησης ταυτότητας οφειλής του φορολογουμένου, και ένα σωρό άλλες παρόμοιες αιτίες, οι οποίες όμως καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα, ο οποίο είναι η καθυστερημένη ενημέρωση της οφειλής του φορολογουμένου, ο οποίος δεν μπορεί να λάβει φορολογική ενημερότητα από το TAXIS, αλλά μόνο από την Δ.Ο.Υ. του. Η μη έγκαιρη λοιπόν ενημέρωση της οφειλής κλονίζει την εμπιστοσύνη του φορολογουμένου προς τη φορολογική διοίκηση και προκαλεί προστριβές μεταξύ των φορολογουμένων και των υπαλλήλων των Δ.Ο.Υ. που είναι και οι τελικοί αποδέκτες των λαθών προ διόρθωση. Βέβαια ο κλονισμός αυτός της εμπιστοσύνης, κάθε άλλο παρά καλός, για τη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών, είναι. Δέον λοιπόν να γίνεται εκχώρηση λειτουργιών τα φορολογικής αρχής σε ιδιωτικούς φορείς, όμως με σωστή πληροφόρηση, τόσο των πολιτών όσο και των υπαλλήλων αυτών των φορέων, αλλά και με σωστή εναρμόνιση και επικοινωνία των πληροφοριακών συστημάτων των ιδιωτικών αυτών φορέων με εκείνα των φορολογικών αρχών, προκειμένου να αποφεύγονται λάθη που κλονίζουν την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος και είναι κατ' επέκταση επιβαρυντικές της φορολογικής συμμόρφωσης.

4.3. Επιμόρφωση και εξειδίκευση των Υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης.

Αυτή τη στιγμή, στην Γ.Γ.Δ.Ε απασχολούνται 11.658 υπάλληλοι, των οποίων η κατανομή κατά κατηγορία εκπαίδευσης φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.4

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΠΑΝΕΠ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Π.Ε.)	5860	50,27%
ΤΕΧΝΟΛΟΓ. ΕΚΠ/ΣΗΣ (Τ.Ε.)	1943	16,67%
Β/ΒΑΒΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ (Δ.Ε.)	3195	27,4%
ΥΠΟΧΡ. ΕΚΠ/ΣΗΣ (Υ.Ε.)	660	5,66%
ΣΥΝΟΛΑ	11658	100,00%

Πίνακας: 4 Κατανομή των Υπαλλήλων της Γ.Γ.Δ.Ε κατά κατηγορία εκπαίδευσης σήμερα. Τα στοιχεία μας χορηγήθηκαν ύστερα από τηλεφωνική επικοινωνία με τη Δ/νση Προσωπικού της Γ.Γ.Δ.Ε.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία αυτά η συντριπτική πλειοψηφία των υπαλλήλων της Γ.Γ.Δ.Ε ανήκουν στις κατηγορίες Π.Ε. και Τ.Ε (συνολικό ποσοστό των δύο κατηγοριών 66,94%.

Αυτό ως ένα μεγάλο βαθμό οφείλεται στις σημαντικά αυξημένες μέχρι πρότινος. σε σχέση με τα άλλα υπουργεία, αποδοχές των υπαλλήλων του Υπουργείου Οικονομικών, αλλά κυρίως στο ότι από το 1993 και μετά, η συντριπτική πλειοψηφία των προσλήψεων στο υπουργείο οικονομικών, έχει γίνει μέσω γραπτών διαγωνισμών του Α.Σ.Ε.Π. με την πλειοψηφία των προκηρυσσομένων θέσεων να είναι των κατηγοριών Π.Ε. και Τ.Ε. Όπως λοιπόν φαίνεται, ιδιαίτερο πρόβλημα από πλευράς ακαδημαϊκής μόρφωσης των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης δεν υπάρχει. Αυτό που διαφαίνεται να υπάρχει, λόγω και της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας αλλά και της πολυπλοκότητας, τόσο του φορολογικού συστήματος μας, όσο και των τρόπων και μέσων φοροδιαφυγής και απόκρυψης φορολογητέας ύλης, είναι η ελλιπής εξειδίκευση και η έλλειψη συνεχούς επιμόρφωσης των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης. Μέχρι το 2010, το έργο αυτό καλύπτονταν από τη Σ.Ε.Υ.Υ.Ο. (Σχολή Επιμορφώσεως Υπαλλήλων Υπουργείου Οικονομικών). Το 2010 όμως, η Σ.Ε.Υ.Υ.Ο. συγχωνεύθηκε στο Ε.Κ.Δ.Δ.Α (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης), το οποίο βέβαια είναι υπεύθυνο για την επιμόρφωση όλων των

Δημοσίων Υπαλλήλων, όμως δεν παρείχε μέχρι τότε (2010) την εξειδικευμένη εκπαίδευση ή επιμόρφωση, που ήταν αναγκαία για τους υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών. Σύμφωνα με στοιχεία που υπάρχουν, από το 2001 (έναρξη λειτουργίας του συστήματος TAXIS) ως το 2005 επιμορφώθηκαν στη Σ.Ε.Υ.Υ.Ο 18873 καταρτιζόμενοι, σε συνολικά 934 σεμινάρια, ενώ το 2005 οι καταρτιζόμενοι έφτασαν τους 6.259 όπως φαίνεται στο σχήμα.... που ακολουθεί, το οποίο δείχνει τους καταρτιζόμενους ανά έτος στη Σ.Ε.Υ.Υ.Ο. από το 2001 ως το 2015. Στο ίδιο σχήμα φαίνεται ότι προγραμματίζονταν να εκπαιδευτούν στη Σ.Ε.Υ.Υ.Ο. συνολικά 10560 καταρτιζόμενοι (Τενέντες 2009), δηλαδή κατά μέσο όρο 5.280 υπαλλήλους κατά έτος. Εντούτοις, και παρόλο που τα τελευταία χρόνια, η πληροφορική έχει παρουσιάσει ραγδαία εξέλιξη, η μεγάλη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή έχουν αναχθεί σε επιστήμη, η ανάγκη για είσπραξη των δημοσίων εσόδων έχει καταστεί πιο επιτακτική από ποτέ και η φορολογική νομοθεσία αλλάζει διαρκώς και με γοργούς ρυθμούς, το 2014 μόλις 4.663 υπάλληλοι της Γ.Γ.Δ.Ε εκπαιδεύτηκαν στο Ε.Κ.Δ.Δ.Α., ενώ το 2015 ο αριθμός αυτός ανήλθε στους 4.869 (Εκθέσεις απολογισμού Γ.Γ.Δ.Ε 2014 και 2015). Αριθμοί δηλαδή μικρότεροι ακόμα και από αυτούς του 2004. Το ανησυχητικό βέβαια είναι ότι έπρεπε να φτάσουμε στο 2015, με ύψος ανείσπρακτων ληξιπροθέσμων οφειλών περίπου στα 80 περίπου δις για να πιστοποιηθεί στο Ε.Κ.Δ.Δ.Α. εκπαιδευτικό πρόγραμμα για «διαδικασίες είσπραξης ληξιπροθέσμων οφειλών και στοχοθέτηση τους», μιας και αυτό φαίνεται στα νέα εκπαιδευτικά προγράμματα που πιστοποιήθηκαν για το 2015, για τους υπαλλήλους της Γ.Γ.Δ.Ε. που καταρτίζονται στο Ε.Κ.Δ.Δ.Α. Το γεγονός αυτό, δημιουργεί αμφιβολίες σχετικά με την ορθή διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών των υπαλλήλων (Έκθεση απολογισμού Γ.Γ.Δ.Ε. 2015).



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4 : Κατάρτιση υπαλλήλων της Γ.Γ.Δ.Ε ανά έτος, για τα έτη 2008 ως και 2013 δεν βρέθηκαν στοιχεία, ενώ οι αριθμοί των ετών 2006 και 2007 αποτελούν προϊόν τηλεφωνικής επικοινωνίας με υπάλληλο της πρώην Σ.Ε.Υ.Υ.Ο..

Πηγή Τενέντες 2009 και εκθέσεις απολογισμού Γ.Γ.Δ.Ε. 2014-15 για τα έτη 2006 και 2007 οι αριθμοί είναι κατά προσέγγιση και προήλθαν ύστερα από επικοινωνία με υπάλληλο της πρώην Σ.Ε.Υ.Υ.Ο

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι σε πάρα πολλές χώρες, οι υπάλληλοι του φορολογικού τους μηχανισμού, καταρτίζονται, για τα ειδικά τουλάχιστον θέματα που αφορούν τα αντικείμενα τους, από φορέα ο οποίος βρίσκεται εντός του Υπουργείου οικονομικών τους. Ενδεικτικά αναφέρονται χώρες όπως: Γαλλία , η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Μ. Βρετανία και πλείστες άλλες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό γίνεται, τόσο για τον καλύτερο προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου του εκάστοτε φορέα εκπαίδευσης, όσο και για την καλύτερη ανίχνευση των εκπαιδευτικών αναγκών των υπαλλήλων. (Πασάς, Τσέκος 2004). Προφανώς έχοντας στο νου του τις δυσλειτουργίες που παρατηρούνται από την ανάθεση της εκπαίδευσης των υπαλλήλων της Γ.Γ.Δ.Ε σε φορέα εκτός του Υπουργείου Οικονομικών, ο Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Εσόδων κος Πιτσιλής σε συνέντευξη του στις 10/03/2016, ανέφερε, μέσα στους στόχους της Γ.Γ.Δ.Ε και την ίδρυση και λειτουργία στις αρχές του 2017, Φορολογικής Ακαδημίας για την καλύτερη εκπαίδευση των υπαλλήλων της Γ.Γ.Δ.Ε. σε φορολογικά και Τελωνειακά θέματα κυρίως, πράγμα που με τα ως τώρα δεδομένα δείχνει να είναι επιτακτική ανάγκη.

4.4 Η διαδικασία επάνδρωσης της Φορολογικής Διοίκησης

Η επάνδρωση των φορολογικών υπηρεσιών σήμερα, γίνεται κυρίως με την πρόσληψη υπαλλήλων μέσω γραπτού διαγωνισμού, ο οποίος διεξάγεται από το Α.Σ.Ε.Π. (Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού), όμως αυτός δεν είναι και ο μοναδικός τρόπος για την επάνδρωση των φορολογικών υπηρεσιών. Τέτοιοι τρόποι μπορεί να είναι, μέσω της Ε.Σ.Δ.Δ. (Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης) ή ακόμα και μέσω της απόσπασης ή και μετάταξης υπαλλήλων, από άλλους φορείς του Δημοσίου στις φορολογικές υπηρεσίες. Έτσι, για τους μεν υπαλλήλους που διορίζονται μέσω διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. ή αυτούς που διορίζονται ως αποφοιτήσαντες της Ε.Σ.Δ.Δ. ακολουθούνται κατά την πρόσληψη τους κάποιες αξιοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες μπορούν κατά ένα βαθμό να εγγυηθούν και κάποιες γνώσεις και δεξιότητες τους, απαραίτητες ίσως για την άσκηση των καθηκόντων τους στις φορολογικές υπηρεσίες, οι υπάλληλοι που αποσπώνται ή μετατάσσονται από άλλες υπηρεσίες, στις φορολογικές και τελωνειακές υπηρεσίες, υπάρχει μια πιθανότητα, να μην έχουν προσληφθεί με γραπτό διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. ή ως απόφοιτοι της Ε.Σ.Δ.Δ., αλλά με κάποιον άλλο τρόπο, πιθανόν όχι και τόσο αξιοκρατικό και να μη διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα και τις δεξιότητες, ώστε να μπορούν να αντεπεξέλθουν στα καθήκοντα τους, Όμως και με τη διαδικασία πρόσληψης μέσω Α.Σ.Ε.Π. δε γίνεται εστίαση σε συγκεκριμένα προσόντα και σε συγκεκριμένες θέσεις, για συγκεκριμένα φορολογικά ή τελωνειακά αντικείμενα. Απλά η διαδικασία πρόσληψης γίνεται για θέσεις εφοριακών ή τελωνειακών χωρίς να ορίζεται σαφώς το αντικείμενο εργασίας της κάθε θέσης. Χωρίς δηλαδή να υπάρχει περιγραφή της κάθε θέσης, προκειμένου να οριστούν και τα προσόντα του κάθε υποψηφίου, τα οποία να είναι συμβατά με τη θέση που θα υπηρετήσει. Αυτό σημαίνει, τις περισσότερες φορές, μεγάλη διάρκεια της διαδικασίας προσαρμογής του υπαλλήλου στη θέση που καλείται να υπηρετήσει, που τις περισσότερες φορές συνδέεται και με απόδοση μικρότερη της αναμενόμενης. Πράγμα που σε τέτοιες υπηρεσίες μπορεί να σημαίνει και απώλεια φορολογικών εσόδων για το κράτος. (Μπογιατζή 2011).

Εδώ βέβαια πρέπει να γίνει και μια αναφορά στην εξέλιξη των υπαλλήλων και την κινητικότητα τους. Αρκετές φορές λοιπόν, παρατηρούνται μέσα στις υπηρεσίες της φορολογικής και τελωνειακής διοίκησης, οριζόντιες μετακινήσεις υπαλλήλων, οι οποίοι, είτε καλούνται να καλύψουν κενά αποχωρησάντων συναδέλφων τους, είτε ο

προϊστάμενος της υπηρεσίας, κρίνοντας ότι πρέπει να μετακινηθούν από τη θέση στην οποία βρίσκονται, τους αλλάζει αντικείμενο. (Μπογιατζή 2011).. Σε περίπτωση όμως που αυτοί οι υπάλληλοι, δεν έχουν γνώση του καινούριου τους αντικειμένου, ξεκινά πάλι μια διαδικασία προσαρμογής γι' αυτούς στην καινούρια τους θέση, η οποία παρουσιάζει την ίδια περίπου εικόνα με αυτή του νεοπροσλαμβανόμενου υπαλλήλου, εικόνα που μπορεί να διαταράξει προσωρινά την ομαλή λειτουργία της υπηρεσίας και τη σχέση της με τους φορολογουμένους που εξυπηρετούνται από αυτή. Μια κακή βέβαια τέτοια σχέση, μπορεί να έχει και κακή επίπτωση στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών που συναλλάσσονται με την υπηρεσία αυτή.

Γυρίζοντας τώρα πίσω στη διαδικασία πρόσληψης, πρέπει να παρατηρήσουμε και κάτι άλλο, το οποίο είναι σημαντικό, τόσο για την εικόνα που θα αποκομίσει ο συναλλασσόμενος με μια φορολογική αρχή γι' αυτή, όσο και για την εικόνα που θα σχηματίσουν οι φορολογούμενοι γενικά για τη λειτουργία της Φορολογικής Διοίκησης. Αυτό είναι ότι στις διαδικασίες πρόσληψης, τόσο στις φορολογικές και τελωνειακές αρχές, όσο και γενικά στο Δημόσιο Τομέα, δεν γίνονται καθόλου ψυχομετρικές δοκιμασίες στους υποψηφίους. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να προλάβει, από φαινόμενα προστριβών φορολογικών υπαλλήλων με τους φορολογουμένους, και μη αρμονικής συνεργασίας φορολογικών υπαλλήλων μεταξύ τους, όσο και φαινόμενα διαφθοράς, μιας και από αυτά τα τεστ, μπορεί με κατάλληλες ερωτήσεις να γίνει μια πρώτη διάγνωση της ροπής ενός ατόμου προς τη διαφθορά και να ληφθούν κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθεί κάτι τέτοιο.

4.5 Συνεχείς μεταβολές των φορολογικών νόμων, η πολυνομία και η υπερνομοθέτηση.

Το πρόβλημα αυτό τέθηκε με γλαφυρό τρόπο από την πρόεδρο της ένωσης Διοικητικών Δικαστηρίων κα Ειρήνη Γιανναδάκη στην ετήσια γενική συνέλευση των Δικαστών Διοικητικών Δικαστηρίων που έγινε το Φεβρουάριο του 2015, καταδεικνύοντας την υπερνομοθέτηση ως μια από τις βασικές αιτίες της αργοπορίας και της αναποτελεσματικότητας του συστήματος απονομής της Δικαιοσύνης.. Σε αυτή λοιπόν τη συνέλευση η κα Γιανναδάκη δήλωνε: «Τους τελευταίους 30 μήνες έχουν ψηφιστεί :

- έξι αμιγώς φορολογικοί νόμοι, με 177 άρθρα
- δεκαεπτά νόμοι στους οποίους συμπεριλήφθηκαν 71 νέες φορολογικές διατάξεις.

- Γι' αυτά εκδόθηκαν 111 υπουργικές αποφάσεις και 138 διευκρινιστικές εγκύκλιοι».

Η ίδια παρακάτω κάνει μια αναφορά στις Η.Π.Α. και λέει πως σε αυτό το κράτος τα τελευταία 250 χρόνια, έχουν ψηφιστεί μόλις 10 φορολογικοί νόμοι, ενώ στην Ελλάδα, τα τελευταία 40 χρόνια έχουν ψηφιστεί 250 φορολογικά νομοθετήματα και τροπολογίες, μαζί με άλλους 3.450 νόμους και 115.000 υπουργικές αποφάσεις.

Σε άλλο σημείο αναφέρει: «Βεβαίως άγνοια νόμου δεν επιτρέπεται. Αλλά πώς να γνωρίζεις ένα νόμο του οποίου το κείμενο έχει υποστεί αλλεπάλληλες αντικαταστάσεις, συμπληρώσεις, τροποποιήσεις, σε παραγράφους, εδάφια, περιπτώσεις, υποπεριπτώσεις εξαιρέσεις, αλλά και με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων, όπως και αυτές έχουν τροποποιηθεί και συμπληρωθεί».

Πιο κάτω συμπληρώνει: «Σε αυτό το πλαίσιο μπαίνουν οι υπάλληλοι της Δημόσιας Διοίκησης, οι οποίοι αδυνατούν να ενημερωθούν, να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν το νόμο, αλλά και οι εγγενείς αδυναμίες του συνόλου του Διοικητικού μηχανισμού ,στις οποίες συγκαταλέγονται η αδιαφάνεια, η διαφθορά, η απαράδεκτη συμπεριφορά, η άρνηση, η βραδύτητα λήψης έγκαιρων και ορθών αποφάσεων».

Κλείνοντας την αναφορά σε αυτή την ομιλία, η οποία θέτει με τον πιο πειστικό τρόπο το πρόβλημα της πολυνομίας στο φορολογικό μας σύστημα, αλλά και γενικά σε όλους τους τομείς της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης, μπορούμε να παραθέσουμε τα αριθμητικά στοιχεία για τον αριθμό των υποθέσεων που εκκρεμούσαν εκείνη τη στιγμή στα Διοικητικά πρωτοδικεία και στα εφετεία.

- Στα Διοικητικά Πρωτοδικεία λοιπόν, ως τις 31/12/2014 εκκρεμούσαν 356.498 υποθέσεις, εκ των οποίων οι 67.678 φορολογικές και
- Στα Εφετεία 47.593 υποθέσεις, εκ των οποίων 13.382 φορολογικές. (Πηγή: www.capital.gr/story/2242492)

Στο σημείο αυτό πρέπει να θυμηθούμε τη ρήση του μεγάλου φιλοσόφου Αριστοτέλη ότι «η συχνή αλλαγή των νόμων σημαίνει μη εφαρμογή τους», και να παραθέσουμε στον επόμενο πίνακα 4 τις τροποποιήσεις που έχουν υποστεί συνολικά (ως το τέλος του 2014), αλλά και εντός του έτους 2014 μερικοί βασικοί φορολογικοί νόμοι .

Νόμοι	Τροποποιήσεις Εντός του 2014	Συνολικές Τροποποιήσεις
4223/2014 (ΕΝ.Φ.Ι.Α)	17	17
4172/2013 (Κ.Φ.Ε.)	10	18
4174/2010 (Κ.Φ.Δ.)	7	10
2859/2000 (Φ.Π.Α.)	5	40
3427/2005 (Αφορά το έντυπο ε9)	8	17
2961/2000 (Φόρος Κληρονομιών – Δωρεών)	3	19
3691/2008 (Νομιμοποίηση Εσόδων από εγκλημ. δραστηριότητες)	3	16
2523/1997 (Ποινολόγιο)	6	35

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Αριθμός τροποποιήσεων εντός του 2014, αλλά κι συνολικός αριθμός τροποποιήσεων ορισμένων σημαντικών φορολογικών νόμων.

(Πηγή: Φορολογική Επιθεώρηση)

Από τα παραπάνω, αλλά και πολλά άλλα παραδείγματα που θα μπορούσαν να παρατεθούν, αλλά θα απέβαιναν σε βάρος της ανάπτυξης του κειμένου., φαίνεται ότι στο Ελληνικό φορολογικό σύστημα υπάρχει μι πρωτοφανής πολυνομία και αστάθεια, πράγμα που αποβαίνει σε βάρος της φορολογικής συμμόρφωσης γιατί :

α) Δημιουργεί σύγχυση στις φορολογικές αρχές, σχετικά με την εφαρμογή των φορολογικών νόμων, τόσο όσον αφορά το έγκαιρο της πληροφόρησης τους σχετικά με τις αλλαγές που επέρχονται κάθε φορά αλλά και την ορθή ερμηνεία αυτών τν αλλαγών, όσο και το ερώτημα, ποιος νόμος και ποια ακριβώς διάταξη θα εφαρμοστεί, σε περίπτωση που πρέπει να αντιμετωπιστούν από αυτές, φορολογικές υποθέσεις παρελθόντων ετών. Το πρόβλημα αυτό επιτείνεται ακόμα περισσότερο, με την ανεπάρκεια που υπάρχει στην επιμόρφωση των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης και την υποστελέχωση των φορολογικών υπηρεσιών.

β) Είναι δυνατόν να προξενήσει ανομοιόμορφη εφαρμογή του νέου νόμου ή της τροποποίησης, κυρίως μέχρι να εκδοθούν οι ερμηνευτικές εγκύκλιοι, οι οποίες θα δώσουν κατευθυντήριες για την ορθή εφαρμογή τους. Η ανομοιομορφία όμως της

εφαρμογής του φορολογικού δικαίου, δίνει στους πολίτες την αίσθηση της μη ισότιμης μεταχείρισης από τις φορολογικές υπηρεσίες, πράγμα που αποτελεί επιβαρυντικό παράγοντα στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών.

γ) Η πολυνομία και οι συχνές αλλαγές των νόμων μπορούν να δώσουν τροφή στη διαφθορά, μιας και η ύπαρξη πολλών νομικών διατάξεων γύρω από το ίδιο θέμα, καθιστά ασαφές το πλαίσιο των χειρισμών του συγκεκριμένου θέματος, από τη διοίκηση, κάνοντας πιο εύκολη τη δράση κάποιων διεφθαρμένων υπαλλήλων, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι ακριβώς αυτή την ασάφεια, λειτουργούν παρανόμως υπέρ των συμφερόντων κάποιων από τους οποίους προσπορίζονται οφέλη.

δ) Η πολυνομία και οι συχνές αλλαγές των φορολογικών νόμων διευκολύνουν τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή. Η ύπαρξη πολλών και σύνθετων φορολογικών διατάξεων καθώς και οι συνεχείς μεταβολές τους, συνήθως δημιουργούν φορολογικά κενά, τα οποία εύκολα μπορούν να εκμεταλλευτούν οι προτιθέμενοι να φοροαποφύγουν.

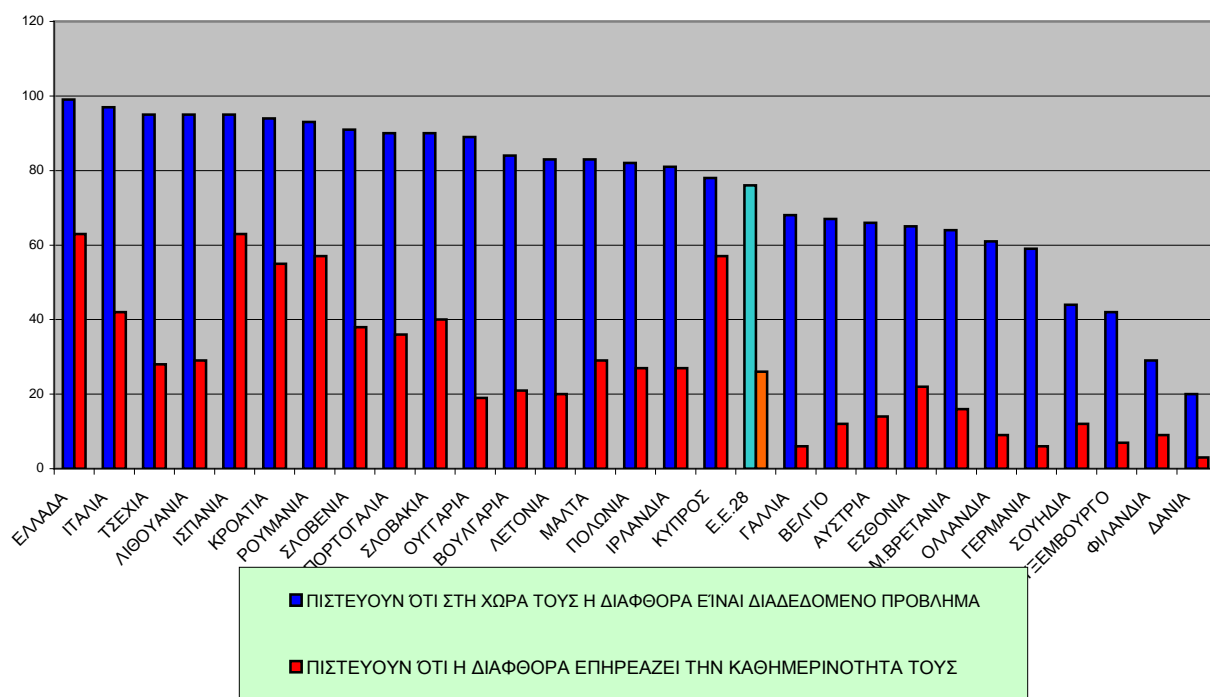
ε) Προκαλεί αργοπορία στην απονομή της δικαιοσύνης όπως τόνισε και η κα Γιανναδάκη, με αποτέλεσμα πολλές φορολογικές υποθέσεις να εκκρεμούν στα δικαστήρια, δίνοντας έτσι μια αίσθηση ατιμωρησίας των φορολογικών παραβάσεων, οπότε και τροφή σε επιχειρήματα υπέρ της μη φορολογικής συμμόρφωσης

4.6 Η διαφθορά στη φορολογική διοίκηση και γενικά στη Δημόσια διοίκηση

Ανοίγοντας αυτήν την παράγραφο θα χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, κυρίου Λέανδρου Ρακιντζή, ο οποίος θέλοντας να αναδείξει το πρόβλημα της διαφθοράς στην Ελλάδα, είπε: *«Το κόστος της διαφθοράς φτάνει τα 33 δις Ευρώ ετησίως. Συνεπώς, αν για 10 χρόνια δεν είχαμε φαινόμενα διαφθοράς, θα είχε εκλείψει το δημόσιο χρέος της χώρας».*

Η διαφθορά είναι μία από τις βασικές αδυναμίες της ελληνικής Διοίκησης γενικά, η οποία λειτουργεί ανασταλτικά προς τη φορολογική συμμόρφωση, μιας και μειώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος, αλλά και τα χρήματα που διακινούνται μέσω αυτής, είναι χρήματα παράνομα, τα οποία πουθενά δεν δηλώνονται, άρα δεν επιφέρουν και κανένα φορολογικό έσοδο στο κράτος, ενώ αν χρησιμοποιούνταν σε διαφορετικές (παραγωγικές και νόμιμες δραστηριότητες, θα προσέθεταν έσοδα στα κρατικά ταμεία από φόρους.

Στο παρακάτω διάγραμμα 5 συνοψίζονται τα αποτελέσματα έρευνας που δημοσιοποιήθηκε τις 03/02/2014 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και δείχνει ότι το 99% των Ελλήνων που ερωτήθηκαν πιστεύουν πως η διαφθορά είναι ένα διαδεδομένο πρόβλημα στη χώρα, ενώ παράλληλα το 63% πιστεύει πως επηρεάζει την καθημερινότητα τους, δηλαδή ότι έχουν έρθει αντιμέτωποι με τη διαφθορά. Οι αντίστοιχοι μέσοι όροι στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 76% και 26% αντίστοιχα και η Ελλάδα δείχνει να κατέχει τη θλιβερή πρωτιά και στις δύο αυτές κατηγορίες ερωτήσεων. Από αυτή λοιπόν την έρευνα φαίνεται και η έλλειψη εμπιστοσύνης των Ελλήνων προς το κράτος τους μιας και το 99% που πιστεύει ότι η διαφθορά είναι διαδεδομένο φαινόμενο, είναι ένα συντριπτικά μεγάλο ποσοστό, δείχνει όμως και ότι οι πολίτες, σε ποσοστό 66% επηρεάζονται από τη διαφθορά, δηλαδή με άλλα λόγια, μερικοί από αυτούς γίνονται σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, συμμετοχοί του φαινομένου.



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: Τι πιστεύουν οι Έλληνες για τη διαφθορά στην Ελλάδα

Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/751956/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/prwta8lhtria-ths-eyrwpaikhs-enwshs-sth-diaf8ora-h-ellada>

Τα μηνύματα όμως που δείχνουν να οδεύουμε προς μια πορεία καταπολέμησης της διαφθοράς ως χώρα, είναι ενθαρρυντικά. Σύμφωνα με την έκθεση της «Διεθνούς Διαφάνειας» για το έτος 2015 η Ελλάδα έχει κερδίσει έντεκα θέσεις και τρεις βαθμούς

στην κούρσα για την καταπολέμηση της διαφθοράς;. Πιο συγκεκριμένα στην έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2016 και περιλαμβάνει στοιχεία για το 2015, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 58^η θέση ανάμεσα σε 168 χώρες, έναντι της 69^{ης} που είχε καταλάβει στην αντίστοιχη έρευνα για το 2014.

Η έρευνα αυτή πραγματοποιείται κάθε χρόνο από τη «Διεθνή Διαφάνεια» και βασίζεται σε αναλύσεις ειδικών για τη διαφθορά στο Δημόσιο τομέα, τόσο όσον αφορά τις δομές και την οργάνωση, όσο και όσον αφορά τους δημοσίους υπαλλήλους και λειτουργούς. Η βαθμολογία είναι από το μηδέν (χώρες πιο διεφθαρμένες) ως το εκατό (χώρες αδιάφθορες)

Στη συγκεκριμένη λοιπόν έρευνα που φορά το έτος 2015, η χώρα μας κατέλαβε την 58^η θέση με 46 βαθμούς, έναντι της 69^{ης} με 43 βαθμούς, ην οποί είχε καταλάβει στην έρευνα για το 2014. Γενικά φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια η χώρα μας ακολουθεί μια ανοδική πορεία όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς και από την 90^η θέση με 36 βαθμούς το 2012, έχει βρεθεί στην 58^η με 46 το 2015. Προσπαθώντας να εξηγήσει την άνοδο αυτή ο πρόεδρος της «Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος» κος Κώστας Μπακούρης αναφέρει: «Είναι αποτέλεσμα των δεσμεύσεων των κυβερνήσεων των τελευταίων ετών», και πιο κάτω προσθέτει: «Η ΔΙΑΥΓΕΙΑ, ο Εθνικός Συντονιστής αλλά και η ενίσχυση του θεσμού με την τοποθέτηση υπουργού βαίνουν προς την επιθυμητή κατεύθυνση». Αναφερόμενος στην οικονομική κρίση είπε πως έχει και τα θετικά της, καθώς, όπως επισημαίνει, «έχει συρρικνώσει τη δυνατότητα των πολιτών να δωροδοκούν» Επίσης τα capital controls περιόρισαν δραστικά το ξέπλυμα “βρώμικου” χρήματος»(.Πηγή:<http://www.kathimerini.gr/847275/article/epikairothta/ellada/epiteloyismeiwnetaihdi af8orasthnellada>)

Βέβαια, καθώς δείχνει ο πίνακας 6 που ακολουθεί, πολλά ακόμα πρέπει να γίνουν στον τομέα της καταπολέμησης της διαφθοράς στην Ελλάδα, μιας και στην κατάταξη των χωρών της Ε.Ε, όπως δείχνει και ο παρακάτω πίνακας, βρίσκεται στην 4^η από το τέλος θέση ισοβαθμώντας με τη Ρουμανία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 : Κατάταξη της Ελλάδας με βάση τη βαθμολογία της «Διεθνούς Διαφάνειας» ανάμεσα σε 31 Ευρωπαϊκές χώρες.

	ΧΩΡΑ	ΒΑΘΜΟΙ		ΧΩΡΑ	ΒΑΘΜΟΙ
1	ΔΑΝΙΑ	91	17	ΠΟΛΩΝΙΑ	62
2	ΦΙΛΑΝΔΙΑ	90	18	ΚΥΠΡΟΣ	61
3	ΣΟΥΗΔΙΑ	89	19	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	61
4	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	87	20	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	60
5	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	87	21	ΙΣΠΑΝΙΑ	58
6	ΕΛΒΕΤΙΑ	86	22	ΤΣΕΧΙΑ	56
7	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	81	23	ΜΑΛΤΑ	56
8	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	81	24	ΛΕΤΟΝΙΑ	55
9	Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	81	25	ΚΡΟΑΤΙΑ	51
10	ΙΣΛΑΝΔΙΑ	79	26	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	51
11	ΒΕΛΓΙΟ	77	27	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	51
12	ΑΥΣΤΡΙΑ	76	28	ΕΛΛΑΔΑ	46
12	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	75	29	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	46
14	ΕΣΘΟΝΙΑ	70	30	ΙΤΑΛΙΑ	44
15	ΓΑΛΛΙΑ	70	31	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	41
16	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	63			

Πηγή: (<http://www.kathimerini.gr/847275/article/epikairothta/ellada/epiteloyhmeiwnetaihdiaf8orasthnellada>)

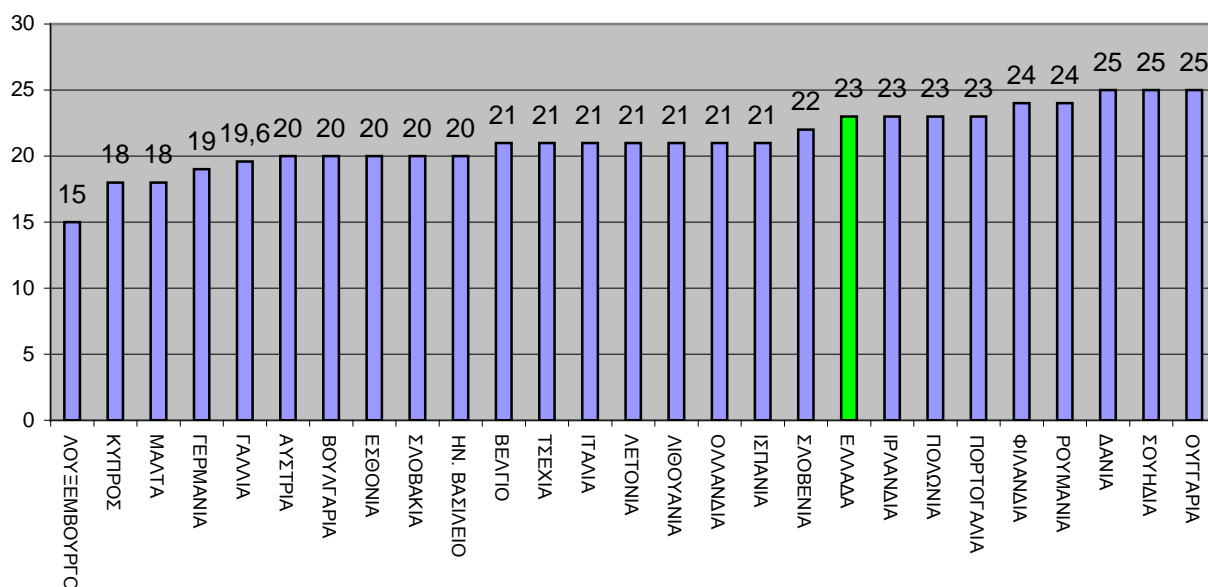
Το σημαντικότερο όμως όλων, που αφορά και το θέμα της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής , και γενικότερα τη βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης των Ελλήνων, είναι η εμπέδωση στους πολίτες αισθήματος εμπιστοσύνης για το κράτος, το οποίο, εκτός από την καταπολέμηση της διαφθοράς, θα πρέπει να δώσει έμφαση και στην επικοινωνία στους πολίτες των όσων θετικών συμβαίνουν σε αυτόν τον τομέα. Η ανάγκη αυτή φαίνεται γλαφυρά στο προηγούμενο διάγραμμα (5) που δείχνει πως το 99% των πολιτών πιστεύει πως η διαφθορά στη χώρα είναι ένα διαδεδομένο πρόβλημα.

4.7. Το μίγμα φορολογικής πολιτικής και ιδίως η κατανομή των φορολογικών εσόδων του κράτους σε έμμεσους και άμεσους φόρους.

Το σύνταγμα της Ελλάδας ορίζει πως όλοι οι Έλληνες πρέπει να συνεισφέρουν στα οικονομικά βάρη της χώρας, ανάλογα με τη οικονομική δύναμη τους. Υπό αυτό το πρίσμα και οι άμεσοι φόροι (φόροι στο εισόδημα και την περιουσία) , επειδή επιβάλλονται σύμφωνα με την οικονομική δύναμη των ατόμων και λαμβάνουν πρόνοια

για την ελάφρυνση των πιο αδυνάτων οικονομικά, θεσμοθετώντας αφορολόγητο και προοδευτικότητα των φόρων, θεωρούνται πιο δίκαιοι φόροι από τους έμμεσους, οι οποίοι επιβάλλονται στις καταναλωτικές δαπάνες και δεν μπορούν να ξεχωρίσουν οικονομικά ισχυρούς από αδύναμους, παρά επιβάλλονται με κοινούς φορολογικούς συντελεστές για όλους στις καταναλωτικές δαπάνες. Έτσι επιβαρύνουν κατά το ίδιο ποσοστό τη κατανάλωση και των οικονομικά ισχυρών αλλά και των πιο αδύναμων οικονομικά.

Στην Ελλάδα, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα (7) που ακολουθεί, τα έσοδα του κράτους από τους έμμεσους φόρους καλύπτουν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό των συνολικών εσόδων, από αυτό που καλύπτουν οι άμεσοι φόροι. Αυτό δίνει μια αίσθηση αδικίας του φορολογικού συστήματος, η οποία επιτείνεται από το ότι η Ελλάδα διαθέτει έναν από τους μεγαλύτερους βασικούς συντελεστές Φ.Π.Α. στην Ευρώπη (23%) , ίδιο με αυτόν της Πορτογαλίας και της Ρουμανίας, ενώ μεγαλύτερους από την Ελλάδα διαθέτουν η Φιλανδία και η Ρουμανία με 24% και η Δανία, η Σουηδία και η Ουγγαρία με 25%. (Οι βασικοί συντελεστές Φ.Π.Α. για κάθε χώρα φαίνονται στο διάγραμμα 6 Βέβαια εδώ αξίζει να τονιστεί ότι στην Ελλάδα από 20/07/2015 πολλά είδη ευρείας κατανάλωσης όπως καφές, τσάι, ζάχαρη, λάδια (εκτός από ελαιόλαδο), ζάχαρη και παρασκευάσματα αυτής, κακάο και παρασκευάσματα αυτού, ξύδια και υποκατάστατα ξυδιού, και αρκετά άλλα ,μετατάχθηκαν από το μειωμένο συντελεστή Φ.Π.Α. (13%) στον βασικό (23%), αυτό σήμαινε μια ακόμη επιβάρυνση των καταναλωτών η οποία όμως έχει επίπτωση και στους οικονομικά αδύναμους και κάνει το φορολογικό σύστημα να φαντάζει ακόμα πιο άδικο και να δημιουργεί προϋποθέσεις για μείωση της φορολογικής συμμόρφωσης, μιας και ένας παράγοντας που καθορίζει τη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών είναι και η προσλαμβανόμενη από αυτούς, δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος.



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: Οι κανονικοί συντελεστές Φ.Π.Α. στις χώρες της Ε.Ε.

Πηγή: OECD (2012), Consumption Tax Trends, Paris

4.8 Οι συνεχείς αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών και ιδίως των συντελεστών του Φ.Π.Α. φαίνεται να έχουν εξαντλήσει τη φοροδοτική ικανότητα των φορολογικά συνεπών Ελλήνων.

Στο διάγραμμα 7 που ακολουθεί φαίνεται η πορεία των φορολογικών εσόδων του Ελληνικού κράτους από το 1993 ως το 2015. Μπορούμε λοιπόν να διακρίνουμε μια σταθερά ανοδική τάση, τόσο των έμμεσων και των άμεσων φόρων, όσο και των συνολικών φορολογικών εσόδων του κράτους, έως το 2009. Από το 2009 και μετά καταγράφεται αρχικά μια συνεχής πτώση των συνολικών εσόδων καθώς και των εσόδων από έμμεσους φόρους, η οποία είναι μεγαλύτερη από το 2009 προς το 2010 και συνεχίζεται με κάπως πιο μειωμένο ρυθμό από το 2011 προς 2012 και μετά, αλλά και μια μεγάλη πτώση των εσόδων από άμεσους φόρους από το 2009 προς το 2010, ενώ για τα επόμενα έτη παραμένουν σχεδόν σταθερά. Παρόλη λοιπόν τη συνεχή αύξηση των φορολογικών συντελεστών και ιδίως των συντελεστών του Φ.Π.Α. και παρόλη την προσθήκη νέων Φόρων όπως ο Ε.Ν.Φ.Ι.Α. τα τελευταία 5 χρόνια, τα φορολογικά έσοδα του κράτους, ακολουθούν μια συνεχή καθοδική πορεία, πράγμα που δείχνει πως κατά

πάσα πιθανότητα, η φοροδοτική ικανότητα των Ελλήνων ή τουλάχιστον των φορολογικά συνεπών Ελλήνων, έχει εξαντληθεί ή έχει φτάσει σε πολύ χαμηλά επίπεδα, ώστε και μεγαλύτερες αυξήσεις να επιβληθούν στους φορολογικούς συντελεστές, τα έσοδα του κράτους ή θα παραμείνουν ίδια ή θα ακολουθήσουν πτωτική πορεία. Πρέπει όμως να σημειώσουμε εδώ ότι οι συνεχείς αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών, εκτός από το ότι εξαντλούν τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών, ιδίως σε τέτοιες περιόδους οικονομικής ύφεσης, όπως αυτή που διανύει τώρα η χώρα μας, δίνει και μια εικόνα αδικίας στη λειτουργία του φορολογικού μηχανισμού του κράτους, μιας και κάθε φορά που το κράτος επιζητεί αύξηση των φορολογικών του εσόδων, αντί να επικεντρώσει τις προσπάθειες του στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής αυξάνει τα βάρη των συνεπών φορολογουμένων, μέσω των αυξήσεων των φορολογικών συντελεστών. Οδηγεί έτσι, ένα μέρος από αυτούς, στην καθυστέρηση των πληρωμών τους προς το Δημόσιο, ένα δεύτερο μέρος να μην μπορεί να αποπληρώσει τις υποχρεώσεις του, παρότι δήλωσε ειλικρινώς τα εισοδήματά του, και ένα τρίτο μέρος να στρέφεται προς τη φοροδιαφυγή ή τη φοροαποφυγή, λόγω του εκτεταμένου αισθήματος αδικίας (ως ιδιώτες) ή της ανάγκης για επιβίωση (ως επιχειρήσεις) καθώς περιγράφεται παραπάνω στην ανάλυση του σχήματος 2 του πρώτου κεφαλαίου. Υπό όποιο πρίσμα όμως και να το δει κανείς, η υπέρμετρη αύξηση των φόρων οδηγεί σε μείωση της φορολογικής συμμόρφωσης.

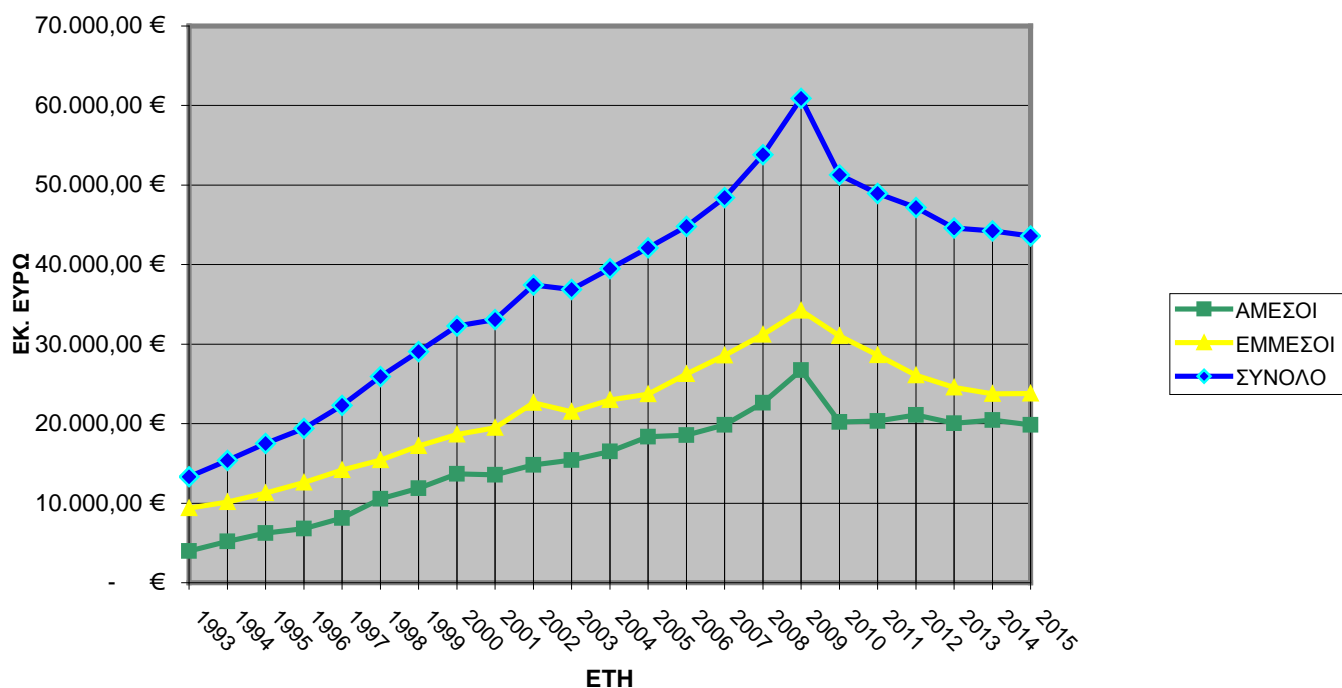
Τα προλεχθέντα επιβεβαιώνονται ως ένα βαθμό, αν εξετάσουμε παράλληλα το διάγραμμα (7) και τον πίνακα (7) που δίνει τις μεταβολές των συντελεστών του Φ.Π.Α από το 1990 ως σήμερα. Βλέπουμε λοιπόν ότι ως το 2009, που οι συντελεστές του Φ.Π.Α. παραμένουν περίπου σταθεροί, (με μια μικρή αύξηση μιας μονάδας το 2005) η τάση των εσόδων του κράτους από έμμεσους φόρους (των οποίων κύρια πηγή είναι ο Φ.Π.Α), είναι αυξητική, όμως από το 2010 και μετά, που οι αυξήσεις διαδέχονται η μία την άλλη, τα έσοδα αποκτούν πτωτική πορεία, η οποία δεν μπορεί να ανακοπεί, ούτε με την ένταξη το 2015 πάρα πολλών αγαθών ευρείας κατανάλωσης από το χαμηλό στον κανονικό συντελεστή, η οποία ένταξη το μόνο που καταφέρνει είναι να ισοφαρίσει τα έσοδα του 2015 με αυτά του 2014.;

ΑΠΟ	ΕΩΣ	ΥΨΗΛΟΣ	ΚΑΝΟΝΙΚΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΙΩΜΕΝΟΣ
28/04/1990	07/08/1992	36%	18%	8%	4%
08/08/1992	31/03/2005		18%	8%	4%
01/04/2005	14/03/2010		19%	9%	4,5%
15/03/2010	30/06/2010		21%	10%	5%
01/07/2010	31/12/2010		23%	11%	5,5%
01/01/2011			23%	13%	6,5%
20/07/2015		Μετάταξη πολλών	αγαθών από τον	χαμηλό στον	κανονικό συντ/τη

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Οι σημαντικότερες μεταβολές του Φ.Π.Α. από το 1990 ως σήμερα.

(Πηγή: Φορολογική Επιθεώρηση)

Βέβαια για την πτώση αυτή των εσόδων του κράτους δεν ευθύνεται μόνο η εξάντληση της φοροδοτικής ικανότητας των συνεπών φορολογικά Ελλήνων, αλλά και η πτώση της κατανάλωσης, καθώς και η διακοπή λειτουργίας επιχειρήσεων, η υποβάθμιση των ελεγκτικών και φορολογικών αρχών του κράτους, η μείωση του προσωπικού των ελεγκτικών και φορολογικών αρχών, οπότε και των ελέγχων που διενεργούνται από αυτές, αλλά και της προσλαμβανόμενης από τους πολίτες, πιθανότητας ελέγχου, η οποία όπως έχει λεχθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, λειτουργεί πιο



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: Έσοδα του Ελληνικού κράτους από φόρους και διαχωρισμός τους αν προέρχονται από άμεσους ή έμμεσους φόρους (περίοδος 1993 ως 2015)

(Πηγές: <http://www.publicrevenue.gr/kpi/> , <http://www.kathimerini.gr>)

αποτρεπτικά στη φοροδιαφυγή από τον ίδιο τον έλεγχο. Αυτό λοιπόν είναι και το συνδεδετικό σημείο αυτής της 8ης παραγράφου με την 9η που ακολουθεί.

4.9. Ανεπαρκής αριθμός φορολογικών ελέγχων και ελεγκτών.

Ρίχνοντας μία ματιά στην ιστοσελίδα της Γ.Γ.Δ.Ε. (www.publicrevenue.gr) βλέπουμε ότι οι το ελεγκτικό προσωπικό που υπηρετεί στο Κέντρο Μεγάλων Επιχειρήσεων (ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ.) αυτή τη στιγμή είναι περίπου **125** άτομα, στο Κέντρο Φορολογουμένων Μεγάλου Πλούτου (ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π.) **209** περίπου άτομα και στην Επιχειρησιακή Μονάδα

Είσπραξης 69 περίπου άτομα. Πάντα σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, το 2015, από το ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ. ολοκληρώθηκαν 409 πλήρεις έλεγχοι σε 135.053 ώρες και στο ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π 488 πλήρεις έλεγχοι σε 160.901 ώρες συνολικά που σημαίνει ότι η ολοκλήρωση ενός ελέγχου στο ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ και στο ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π γίνεται σε 330 ώρες περίπου, ή 41 εργάσιμες ημέρες. Με τον αριθμό των σε εξέλιξη ελέγχων να είναι στο τέλος του 2015, 799 για το ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ και 1258 για το ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π φαίνεται να χρειάζονται ενίσχυση από ελεγκτές και οι δύο βασικοί μηχανισμοί ελέγχου των μεγάλων φορολογουμένων. Με δεδομένο τώρα οι δύο αυτές υπηρεσίες είναι και οι κυρίως ασχολούμενες και με τις κάθε λογής υποθέσεις μεταφοράς χρημάτων στο εξωτερικό (δηλαδή με τις κάθε λογής λίστες «Lagarde», «Lichtenstein» κ.τ.λ.) και έχοντας υπόψη τη δήλωση του Υφυπουργού Οικονομικών και Τρύφωνα Αλεξιάδη, ο οποίος στην υπογραφή της Κοινής Δήλωσης Προθέσεων με τον Υπουργό Οικονομικών του κρατιδίου της Βόρειας Ρηνανίας Βεστφαλίας τις 16/01/2016, μεταξύ άλλων δήλωνε: «Υπάρχει ένα απόθεμα στοιχείων για τα οποία δεν είμαστε ικανοποιημένοι από τον τρόπο που αντιμετωπίστηκαν οι υποθέσεις αυτές στο παρελθόν». «Λάβαμε λοιπόν την πρωτοβουλία, και θέσαμε σε λεπτομερή έλεγχο για το 2016 συνολικά 1.300.000 ΑΦΜ διασταυρώνοντας στοιχεία από όλες τις πλευρές». Λόγω της υφής αυτών των ελέγχων, το μεγαλύτερο βάρος τους φαίνεται να κατευθύνεται στο ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ και στο ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π., που όμως, με τον αριθμό των ελεγκτών που διαθέτουν αυτή τη στιγμή, είναι μάλλον αδύνατον να αντεπεξέλθουν έγκαιρα, σε τέτοιο μεγάλο όγκο ελέγχων. Με τον υπάρχοντα λοιπόν αριθμό ελεγκτών και το πλήθος ελέγχων που μπορούν να ολοκληρώσουν σε ένα χρόνο, σίγουρα πολλές από τις υποθέσεις που αφορούν αυτά τα 1.300.000 Α.Φ.Μ. βαίνουν προς παραγραφή.

Ένα άλλο σημείο που μπορεί να φανεί η υποστελέχωση των ελεγκτικών μηχανισμών, είναι και η περίπτωση του Σ.Δ.Ο.Ε.. Όταν λοιπόν αποφασίστηκε η μεταφορά αρμοδιοτήτων του Σ.Δ.Ο.Ε. στην Γ.Γ.Δ.Ε, αποφασίστηκε μαζί και η μεταφορά μόνο 4020 υποθέσεων μαζί με 500 υπαλλήλους, εκ των οποίων οι 250 περίπου είναι ελεγκτές, ενώ οι 250 ελεγκτές που μένουν πίσω, πρέπει να χειριστούν τις εναπομένουσες 34000 περίπου σοβαρές υποθέσεις. Αυτό όπως φαίνεται, χωρίς σημαντική ενίσχυση του Σ.Δ.Ο.Ε. θα καταλήξει στην παραγραφή πολλών από τις υποθέσεις αυτές, μιας και αν υπολογίσουμε ότι ο χρόνος ολοκλήρωσης μιας υπόθεσης είναι περίπου 330 ώρες, δηλαδή απαιτούνται περίπου 11.200.000 ώρες ή 1.402.500 εργάσιμες ημέρες, δηλαδή 5.610 ημέρες για κάθε ελεγκτή (υπολογίζοντας βέβαια από την αρχή του ελέγχου και μη γνωρίζοντας σε τι στάδιο βρίσκεται). Αν τώρα σε αυτά

προσθέσουμε και το γεγονός ότι οι Ελεγκτές του Σ.Δ.Ο.Ε δεν ασχολούνται μόνο με την ολοκλήρωση αυτών των υποθέσεων, αλλά και με επιτόπιους προληπτικούς ελέγχους, εύκολα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει ανεπάρκεια ελεγκτικού προσωπικού.

Ίδια κατάσταση επικρατεί περίπου κι στα τμήματα ελέγχου των Δ.Ο.Υ. Σύμφωνα με επικοινωνία μας με την Δ/νση Οργάνωσης του Υπουργείου Οικονομικών, οι ελεγκτές σε όλη τη Γ.Γ.Δ.Ε. είναι γύρω στους 1400, χωρίς βέβαια αυτός ο αριθμός να είναι απολύτως ασφαλής, μιας και είναι στοιχείο του τέλους του 2015 και έως τώρα έχουν μεσολαβήσει, τόσο προσλήψεις, όσο και αποχωρήσεις, όμως μπορούμε να πούμε ότι κατά προσέγγιση ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Αν τώρα από αυτόν τον αριθμό αφαιρέσουμε τους 403 που υπηρετούν στο ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ. το ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π και την Επιχειρησιακή Μονάδα Είσπραξης, απομένουν περίπου 997 Ελεγκτές που υπηρετούν στις Δ.Ο.Υ. κι που έχουν επωμιστεί το έργο του ελέγχου αρκετών χιλιάδων υποθέσεων που αφορούν τα αντικείμενα της Φορολογίας Εισοδήματος, του Φ.Π.Α. τόσο ως προς την είσπραξη όσο και ως προς την επιστροφή. Επίσης πρέπει να διενεργούν και επιτόπιους προληπτικούς ελέγχους, καθώς και αυτοψίες σε ορισμένες περιπτώσεις ενάρξεων και διακοπών επιχειρήσεων. Καθώς γίνεται αντιληπτό, ο αριθμός αυτός των ελεγκτών, είναι αδύνατο να ανταποκριθεί σε τέτοιο όγκο έργου και υποθέσεων. Αντιλαμβανόμενη λοιπόν η διοίκηση της Γ.Γ.Δ.Ε. την υποστελέχωση της από ελεγκτές, με διαταγές της επιτρέπει και σε απλούς εφοριακούς να επανδρώνουν συνεργεία που διεξάγουν επιτόπιους προληπτικούς ελέγχους, προκειμένου να πραγματοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο έλεγχοι σε περιόδους αιχμής της αγοραστικής κίνησης, κυρίως δηλαδή τις εορταστικές περιόδους και τη θερινή περίοδο. Όμως οι περισσότεροι από αυτούς τους υπαλλήλους, αφού δεν είναι ελεγκτές, δεν έχουν εκπαιδευτεί στη διενέργεια τέτοιων ελέγχων, οπότε και η αποτελεσματικότητά τους μπορεί να μην είναι τόσο όση αν υπήρχε μια σχετική εκπαίδευσή τους.

Προβλήματα βέβαια υπάρχουν και στη διασύνδεση του TAXIS και του ISIS (αντίστοιχο σύστημα των τελωνείων) με το ELENXIS τα οποία καθιστούν πιο δυσχερείς τους ελέγχους, καθώς επίσης δυσχέρεια στους φορολογικούς και τελωνειακούς ελέγχους προκαλεί και η ελάχιστη ως καθόλου διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων των δημοσίων υπηρεσιών μεταξύ τους.

Αν προσθέσουμε βέβαια και την ανεπάρκεια σύγχρονων μέσων και προγραμμάτων-εργαλείων που βοηθούν στη διενέργεια των ελέγχων, αλλά και την έλλειψη πιστώσεων προκειμένου να διευκολυνθεί η πραγματοποίησή τους, η εικόνα

που δημιουργείται είναι αυτή της ανεπάρκειας, τόσο σε στελεχιακό δυναμικό (υποστελέχωση) οπότε και σε αριθμό διενεργούμενων και ολοκληρωμένων ελέγχων, αλλά και σε απαραίτητα για τη διενέργεια των ελέγχων μέσα, εργαλεία και πιστώσεις.

Το τελευταίο θέμα που αξίζει να τεθεί εδώ είναι μια μισθοδοτική ανισότητα που ταλαιπωρεί αρκετούς νεοπροσληφθέντες ελεγκτές , οι οποίοι ενώ υπηρετούν σε θέσεις κλειδιά για την αντιμετώπιση της λεγόμενης μεγάλης φοροδιαφυγής και αποτελούν ένα σύνολο υπαλλήλων με υψηλά προσόντα (η συντριπτική πλειοψηφία τους κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο ενώ οι περισσότεροι γνωρίζουν άριστα κάποιες ξένες γλώσσες, αλλά και να λειτουργούν εφαρμογές της πληροφορικής που βοηθούν στον έλεγχο της μεγάλης φοροδιαφυγής και κυρίως στην εύρεση των διαδρομών του λεγόμενου μαύρου χρήματος, που προέρχεται από απάτες, φοροδιαφυγή και παράνομο εμπόριο), επειδή η πρόσληψη τους έγινε μέσα στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, και μετά την έναρξη της ισχύος του νέου μισθολογίου, αυτοί αμείβονται με μισθούς μικρότερους των ήδη υπηρετούντων πριν από αυτούς υπαλλήλων του υπουργείου οικονομικών.

Κεφάλαιο 5

Προτάσεις για την

Αντιμετώπιση της

Φοροδιαφυγής και για την

Αύξηση της Φορολογικής

Συμμόρφωσης

Συμπεράσματα

Προκειμένου για τη διατύπωση των προτάσεων που ακολουθούν και την εξαγωγή συμπερασμάτων, καθοριστικό, ρόλο έπαιξε, εκτός από το θεωρητικό μέρος της μελέτης, η εργασιακή μου πείρα (17 έτη εφοριακός υπάλληλος) και μια πρωτότυπη έρευνα που πραγματοποίησα στα πλαίσια των καθηκόντων μου, στα αρχεία της πρώην Δ.Ο.Υ. Ιθάκης, κατά την περίοδο που υπηρετούσα σε αυτή, της οποίας το πρωτότυπο υλικό ήταν υπηρεσιακά έγγραφα των παραβάσεων κυρίως του πρώην Κ.Β.Σ., νυν Κ.Φ.Α.Σ., για τα έτη 2005 ως 2012, τα οποία βέβαια δεν μπορούν να δημοσιοποιηθούν, μπορούν να δοθούν όμως ορισμένα αριθμητικά στοιχεία, τα οποία θα βοηθήσουν προκειμένου να σχηματιστεί μια εικόνα, τόσο του είδους των παραβάσεων, όσο και της συχνότητας τους. Αλλά και των λόγων που προβλήθηκαν από τους πολίτες, στην ερώτηση για τα αίτια που πραγματοποίησαν την παράβαση, εικόνα που κατατείνει να δείξει ότι ένας από τους βασικούς λόγους της μη φορολογικής συμμόρφωσης είναι η έλλειψη φορολογικής συνείδησης και παιδείας, επίσης καταδεικνύεται η ανάγκη, λόγω της φύσης των περισσότερων παραβάσεων (μη έκδοση παραστατικών και κυρίως Αποδείξεων Λιανικής Πώλησης) η ανάγκη, τόσο της σύνδεσης των Ταμειακών Μηχανών με το σύστημα TAXIS και κατ'επέκταση τις κατά τόπους Δ.Ο.Υ., ώστε να μπορούν να γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή τα παραστατικά που εκδίδονται από κάθε επιτηδευματία και να διευκολύνονται έτσι στους ελέγχους που πραγματοποιούν, αλλά και την εξαιρετική σημασία και την επιτακτική ανάγκη της διεύρυνσης της χρήσης πλαστικού χρήματος σε όσο το δυνατόν περισσότερες, αν όχι σε όλες τις συναλλαγές. Επίσης

προτείνεται ένας πρωτότυπος τρόπος ελέγχου για την καταχώρηση ή μη των ταμειακών μηχανών στη βάση δεδομένων του της Γ.Γ.Δ.Ε. Αλλά κυρίως η φορολογική διαπαιδαγώγηση των πολιτών, τόσο των ενηλίκων, όσο και των παιδιών. Προκειμένου να αποκτηθεί φορολογική συνείδηση ή καλύτερα «φορολογική ευσυνειδησία»

Η έρευνα αυτή διενεργήθηκε στην πρώην Δ.Ο.Υ. Ιθάκης και κατά την περίοδο που υπηρετούσα σε αυτή ως υπάλληλος του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων. Αφορά 63 τυχαία επιλεγμένες υποθέσεις παραβάσεων του Κ.Β.Σ. που σημειώθηκαν στο διάστημα των ετών 2005 ως 2012. Τα είδη των παραβάσεων οι αριθμοί και τα ποσοστά επί του συνόλου για κάθε είδος φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 8.

ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
ΜΗ ΕΚΔΟΣΗ ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΟΥ (ΚΥΡΙΩΣ Α.Λ.Π.)	34	53,97%
ΕΚΠΡΟΘΕΣΜΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ Ή ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	15	23,81%
ΕΚΔΟΣΗ ΜΗ ΠΡΟΣΕΙΚΟΝΤΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΩΝ	6	9,52%
ΕΚΠΡΟΘΕΣΜΗ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	5	7,94%
ΕΚΠΡΟΘΕΣΜΗ ΔΗΛΩΣΗ Φ.Τ.Μ	3	4,76%
ΣΥΝΟΛΑ	63	100,00%

Πίνακας 8 : είδη παραβάσεων αριθμοί και ποσοστά επί του συνόλου για τις υποθέσεις που ερευνήθηκαν.

Από τη μελέτη της κατανομής αυτών των των παραβάσεων που φαίνεται ότι οι περισσότερες αποσκοπούσαν στη μείωση απόδοσης του Φ.Π.Α. καθώς και του φόρου εισοδήματος με τη μη έκδοση στοιχείων(53,97% , 34 περιπτώσεις).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ο σημαντικός ρόλος που μπορεί να παίξει η επιβολή από μέρους του κράτους, της διενέργειας, όσο το δυνατόν περισσότερων, αν όχι όλων των συναλλαγών, με κάρτες (πλαστικό χρήμα). Με αυτόν τον τρόπο αποκλείεται η δυνατότητα του επιτηδευματία να μην εκδώσει απόδειξη και είναι δυνατός ανά πάσα στιγμή ο έλεγχος των εσόδων και εξόδων του, μέσω του λογαριασμού του οποίου θα κινούνται οι κάρτες, οπότε θα είναι εφικτός και ο προσδιορισμός, από μέρους της φορολογικής αρχής, των αποτελεσμάτων της κάθε επιχείρησης.

Εκτός όμως από αυτό, βασικό είναι και το θέμα εξάλειψης του φαινομένου των

ταμειακών μηχανών που λειτουργούν χωρίς να έχουν δηλωθεί στη βάση δεδομένων της Γ.Γ.Δ.Ε. Τέτοιες μηχανές, λειτουργούν παράνομα και οι αποδείξεις που εκδίδονται από αυτές δεν καταχωρούνται στα βιβλία του επιτηδευματία αφού είναι παράνομες. Επίσης με την λειτουργία τέτοιων μηχανών, εκτός από απώλεια εσόδων για το κράτος, συντελείται και εξαπάτηση του καταναλωτή. Τέτοιες περιπτώσεις βέβαια δεν διαπιστώθηκαν στην παρούσα έρευνα, μιας και όλες οι περιπτώσεις που αναφέρονταν στις Φ.Τ.Μ. αφορούσαν εκπρόθεσμες δηλώσεις οι οποίες αφορούσαν απώλεια της προθεσμίας για πολύ μικρό χρονικό διάστημα, ενώ οι αποδείξεις αυτών που είχαν εκδοθεί πριν την δήλωση τους, μετά τη δήλωση αυτή, καταχωρούνταν κανονικά στα βιβλία της επιχείρησης.

Ενδιαφέρον βέβαια παρουσιάζει και ο τρόπος που απαντούσαν οι φορολογούμενοι, στο ερώτημα από τους υπαλλήλους που βεβαίωναν την παράβαση, για το λόγο τον οποίο πραγματοποίησαν αυτή την παράβαση. Ένα μεγάλο ποσοστό δήλωνε «άγνοια νόμου», ένα άλλο απόφευγε την απάντηση, μια άλλη μερίδα δήλωνε οικονομική αδυναμία που τους οδηγούσε σε προσπάθεια φοροδιαφυγής, ενώ ένα τελευταίο ποσοστό δήλωνε κάτι άλλο όπως ότι δεν προτίθεται να κάνει το κράτος «συνεταίρο του» ή ότι δεν προτίθεται να πληρώνει τόσο ακριβά ένα κράτος που του παρέχει τόσα λίγα. Οι απαντήσεις αυτές φαίνονται αναλυτικά πιο κάτω στον πίνακα 9 που ακολουθεί:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΝΟΙΑ ΝΟΜΟΥ	28	44,44%
ΜΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ	23	36,51%
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΔΥΝΑΜΙΑ	7	11,11%
ΆΛΛΟ (ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ Ή ΤΙΣ ΠΑΡΟΧΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ Κ.Λ.Π)	5	7,94%
ΣΥΝΟΛΑ	63	100,00%

Πίνακας 9: Οι δικαιολογίες που προβλήθηκαν από πλευράς φορολογουμένων για τις παραβάσεις που διέπραξαν

Από τις κατηγορίες των απαντήσεων αυτές φαίνεται καθαρά, πως εκτός από την τρίτη κατά σειρά, δηλαδή την οικονομική αδυναμία, που ίσως να έχει και κάποιο διαφορετικό κύριο λόγο, όλες οι άλλες απαντήσεις, (δικαιολογίες) στηρίζονται είτε στην απουσία γνώσης βασικών φορολογικών νόμων, είτε, και το πιο σπουδαίο, στην απουσία φορολογικής παιδείας και συνείδησης, μιας και κατά βάθος αυτό καταδεικνύει η σιωπή ή πόσο μάλλον το φαινόμενο της διαμαρτυρίας για την ποιότητα των αγαθών που προσφέρει το κράτος και την επιθυμία αναβάθμισης τους, χωρίς να προσφέρουν όμως και οι ίδιοι για αυτή την αναβάθμιση, αλλά περιμένοντας την από τις πληρωμές των φόρων των συνεπών φορολογουμένων. Βέβαια εδώ αξίζει να τονιστεί ότι η άγνοια νόμου δεν δικαιολογείται και δεν αποτελεί σοβαρό λόγο, όμως θα μπορέσει να εκλείψει ως δικαιολογία, μόνο με μια σοβαρή προσπάθεια φορολογικής επιμόρφωσης και εκπαίδευσης των πολιτών, όπως αναλύεται παρακάτω στην παράγραφο 5.1.

5.1 Προτάσεις που αφορούν τη διαμόρφωση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών

Στον τομέα αυτό πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας προς τη διαμόρφωση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών η οποία θα μας επιτρέψει να έχουμε εθελοντική φορολογική συμμόρφωση (δηλαδή συμμόρφωση όχι υπό την απειλή καταστολής), είτε ως αποτέλεσμα οικονομικών υπολογισμών, είτε και κυρίως ως αποτέλεσμα στάσης και αντιλήψεων του ίδιου του ατόμου, αλλά και του περιβάλλοντος του.

Ανατρέχοντας λοιπόν στο λήμμα συνείδηση μπορούμε να διαβάσουμε τον εξής ορισμό: «**Συνείδηση** είναι η νοητική δυνατότητα ενός οργανισμού η οποία του επιτρέπει, σε προέκταση των αισθήσεών του, να γνωρίζει και να κατανοεί τον εαυτό του, το περιβάλλον του, τα συμβαίνοντα γύρω του και μέσα του και να έχει το δυνατόν την αίσθηση της «θέσης» και της σημασίας του στον κόσμο καθώς και του αντίκτυπου των πράξεών του.». (Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%83%CE%B7>)

Θέλοντας λοιπόν να εξειδικεύσουμε την έννοια και να την κάνουμε «φορολογική συνείδηση» θα πρέπει να τη θεωρήσουμε ως τη νοητική δυνατότητα του ατόμου να γνωρίζει και να κατανοεί αρχικά τον εαυτό του, τη θέση του στο φορολογικό και το ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό του περιβάλλον, τη σημασία που έχει για το περιβάλλον αυτό και τον αντίκτυπο των πράξεων του που σχετίζονται με τη φορολογία.

Αν λοιπόν καταφέρουμε να αναπτύξουμε στο άτομο μια σωστή αντίληψη γύρω από την εκπλήρωση των φορολογικών του υποχρεώσεων, δηλαδή αν του γίνει κτήμα ότι η ειλικρινής δήλωση των εισοδημάτων του και η καταβολή των αναλογούντων φόρων είναι όχι απλά ένας τρόπος για την ενίσχυση του κρατικού προϋπολογισμού, αλλά, μια συμβολή του στην κοινωνία, στην χώρα του, στους συμπολίτες του, μιας και αυτά τα χρήματα θα γίνουν κοινωφελή έργα ή θα κατευθυνθούν στην εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους της χώρας του, προκειμένου να αποφευχθούν μελλοντικές δυσάρεστες καταστάσεις, ή θα μειώσουν μελλοντικά κάποιους φόρους.

Σαν πρώτη κίνηση που πρέπει να γίνει είναι η ενημέρωση των πολιτών για την κατεύθυνση που παίρνουν τα έσοδα από κάθε φόρο ή τουλάχιστον από μερικούς βασικούς φόρους, όπως ο Φ.Π.Α., ο Φόρος Εισοδήματος, Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. κ.τ.λ., προκειμένου να γνωρίζει ο πολίτης σε τι συνεισφέρει με τη φορολόγησή του, αλλά και να έχει συναίσθηση της συνεισφοράς και της ευθύνης του έναντι του κοινωνικού συνόλου, όσον αφορά τη φορολογική του συμπεριφορά. Αλλά και να υπάρχει ένα αίσθημα λογοδοσίας του κράτους απέναντι σε αυτόν. Ότι δηλαδή το κράτος αποδίδει λόγο για τη διαχείριση των χρημάτων των

φορολογουμένων, όχι με το δυσνόητο τρόπο των κωδικών του Κρατικού Προϋπολογισμού και Απολογισμού, αλλά με έναν πιο κατανοητό στους φορολογουμένους τρόπο. Ένας τρόπος θα μπορούσε να είναι η καθιέρωση ενημερωτικών εκπομπών, τουλάχιστον στα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, στις οποίες να γίνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα τέτοιες αναλύσεις. Άλλος τρόπος είναι η ενημέρωση με τέτοιες πληροφορίες, των διαδικτυακών τόπων του Υπουργείου Οικονομικών, της Γ.Γ.Δ.Ε και άλλων αρμοδίων φορέων, με τρόπο ώστε να μπορεί να λαμβάνει γνώση ο κάθε φορολογούμενος.

Μια δεύτερη, αλλά πιο ουσιώδης κίνηση και σημαντική καινοτομία θα ήταν η εισαγωγή στο σχολείο και ειδικότερα στο Γυμνάσιο ή και στο Λύκειο σειράς μαθημάτων που να αναλύει με απλό τρόπο γενικά τη φορολογική θεωρία και να δίνει έμφαση στη διαμόρφωση της φορολογικής συνείδησης των μαθητών, ως αυριανών φορολογουμένων. Να τονίζει δε τη φορολογική ευθύνη του καθενός προς την κοινωνία πρωτίστως, αλλά και προς το Κράτος. Όμως να αναδεικνύει και τις υποχρεώσεις του κράτους προς τους πολίτες, που απορρέουν από την φορολόγηση των πολιτών. Έτσι οι μαθητές θα μπορούσαν καλύτερα να καταλάβουν ως αυριανοί φορολογούμενοι, τη θέση τους μέσα στο φορολογικό και γενικότερα το οικονομικό γίγνεσθαι, να γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως φορολογούμενοι πολίτες και να αντιληφθούν τη σημασία της φορολόγησης, όχι σαν ενέργεια στέρησης των εισοδημάτων τους από το κράτος, αλλά σαν συνεισφορά για ένα καλύτερο αύριο του κράτους τους.

Σε αυτή τη σειρά μαθημάτων θα μπορούσα να περιλαμβάνονται ενότητες όπως:

- Τι είναι φόροι, τα είδη των φόρων
- Η αναγκαιότητα των φόρων και η χρησιμότητα τους στο κοινωνικό σύνολο
- Η ιστορία των φορολογικών συστημάτων από την Αρχαία Ελλάδα ως σήμερα
- Δικαιώματα και υποχρεώσεις του πολίτη έναντι της Φορολογικής Διοίκησης
- Υποχρεώσεις του Κράτους έναντι των πολιτών που απορρέουν από τους φόρους
- Απλά μαθήματα υπολογισμού των φόρων και συμπλήρωσης φορολογικών εντύπων κ.ά.

Μια τέτοια λοιπόν προσπάθεια και με τους μαθητές των γυμνασίων και λυκείων, ίσως είχε μια ευεργετική συνέπεια στη διαμόρφωση της φορολογικής τους συνείδησης αλλά και στην αντιμετώπιση της διαφθοράς στον φορολογικό μηχανισμό, μιας και θα καθίστανται από νωρίς γνώστες των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων τους έναντι της Διοίκησης. Βέβαια επαφίεται στους ειδικούς Υπουργείο Παιδείας σε συνεργασία με τη Σχολή της Γ.Γ.Δ.Ε να ορίσουν το χρόνο πραγματοποίησης το περιεχόμενο των μαθημάτων, τον τρόπο και τα μέσα διδασκαλίας κ.τ.λ.

Μια άλλη σημαντική καινοτομία θα ήταν και η διενέργεια προγραμμάτων φορολογικής επιμόρφωσης και για τους ενήλικες που θέλουν να παρακολουθήσουν τέτοια προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαν οι υπεύθυνοι του προγράμματος «δια βίου μάθησης», σε συνεργασία με ρη σχολή της Γ.Γ.Δ.Ε, να καταρτίσουν προγράμματα «δια βίου μάθησης» με θέμα τη φορολογία και με ενότητες παρόμοιες με εκείνες των σχολικών μαθημάτων, προκειμένου οι πολίτες αυτής της χώρας να κατανοήσουν τη σημασία της φορολογίας και το ρόλο της στη λειτουργία της κοινωνίας, του κράτους και της αγοράς, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους έναντι των φορολογικών αρχών, τα πιο ουσιώδη σημεία των ισχυόντων φορολογικών νόμων, τη συμπλήρωση των βασικών φορολογικών εντύπων κ.τ.λ.

Η κίνηση αυτή θα ανοίξει μια καινούρια προοπτική στις σχέσεις των πολιτών με το φορολογικό σύστημα οι οποίοι γνωρίζοντας τη χρησιμότητα και τη σημασία της φορολογίας, θα γίνουν πιο ευσυνείδητοι στην άσκηση των φορολογικών τους υποχρεώσεων, αυξάνοντας έτσι τη φορολογική τους συμμόρφωση. Παράλληλα όμως, γνωρίζοντας και τη βασική λειτουργία του φορολογικού συστήματος, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από αυτό, καθώς και τους βασικούς φορολογικούς νόμους, θα σταματήσουν σε μεγάλο βαθμό να πέφτουν θύματα εκβιασμού και διαφθοράς μιας μειοψηφίας επίορκων υπαλλήλων.

Βέβαια αναμφισβήτητα μεγάλο ρόλο στην εθελοντική φορολογική συμμόρφωση , όπως έχει διαπιστωθεί και παραπάνω, παίζουν μεταξύ άλλων και η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το φορολογικό σύστημα και τη φορολογική διοίκηση, η πολυπλοκότητα ή όχι του φορολογικού συστήματος, η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος , η διαφθορά στη διοίκηση κ.τ.λ. όμως αυτά είναι θέματα στα οποία θα αναφερθούμε παρακάτω όταν θα ασχολούμαστε με το φορολογικό σύστημα και τη φορολογική διοίκηση και με το κράτος. Εδώ σκοπός μας ήταν να γίνουν προτάσεις με άμεσους αποδέκτες τους φορολογουμένους ή μελλοντικούς φορολογουμένους, με σκοπό τη σωστή διαμόρφωση της φορολογικής τους συνείδησης.

5.2 Προτάσεις που αφορούν τη φορολογική διοίκηση και το φορολογικό σύστημα.

5.2.1. Θέσπιση ενός σταθερού φορολογικού συστήματος:

Κάπου στη διάρκεια ανάπτυξης της παρούσας μελέτης και ενώ βρισκόμουν στο σημείο που θα έπρεπε να αναφέρω τις αδυναμίες του ελληνικού φορολογικού συστήματος και της ελληνικής φορολογικής διοίκησης, θέλησα να προβώ σε μια ανάλυση του φορολογικού αυτού συστήματος, Στάθηκε όμως αδύνατον γιατί πληροφορήθηκα ότι εντός ολίγων ημερών θα ψηφίζονταν καινούριος φορολογικός νόμος, ο οποίος μάλιστα θα άλλαζε και αρκετούς φορολογικούς συντελεστές, θα επέβαλε νέο τρόπο υπολογισμού των τελών κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, θα άλλαζε μερικούς από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης (κυρίως στα καύσιμα) κλπ. . Υπήρχε κίνδυνος λοιπόν η περιγραφή μου να ήταν για διαφορετικό φορολογικό σύστημα από αυτό που θα ίσχυε τη στιγμή της παράδοσης της εργασίας αυτής. Όμως βλέποντας τις αδυναμίες, θεώρησα ότι αυτές (όπως για παράδειγμα η σχέση μεταξύ αμέσων και εμμέσων φόρων, ο πραγματικά μεγάλος βασικός συντελεστής του Φ.Π.Α., ο οποίος σύμφωνα με όλες τις πληροφορίες θα γίνει ακόμα μεγαλύτερος από 23% σε 24%, η μείωση των εσόδων του κράτους που οφείλεται στην μείωση της φοροδοτικής ικανότητας των συνεπών φορολογουμένων, οι συνεχείς μεταβολές των φορολογικών νόμων και επομένως και του φορολογικού συστήματος, που δημιουργούν αβεβαιότητα, καχυποψία και κλονισμό της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος και επομένως μείωση της φορολογικής τους συμμόρφωσης κ.α.) τείνουν να συνεχιστούν.

Επειδή λοιπόν η αστάθεια του φορολογικού συστήματος αποτελεί ανασχετικό παράγοντα στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών, είναι επιτακτική ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη θέσπιση ενός φορολογικού συστήματος που να μπορεί να μείνει αμετάβλητο για ένα μακρύ χρονικό διάστημα.

Βασικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός φορολογικού συστήματος που να αντέχει στο χρόνο, χωρίς μεγάλες μεταβολές, μεταξύ των άλλων να πληροί και άλλα τρία βασικά χαρακτηριστικά

***Να είναι απλό:** δηλαδή να είναι εύκολα κατανοητό από τους πολίτες και από τους υπαλλήλους των φορολογικών αρχών, χωρίς μεγάλο πλήθος διαδικασιών, φορολογικών νομοθετημάτων, ερμηνευτικών εγκυκλίων και εξαιρέσεων. Να υπάρχει επίσης σε αυτό σαφήνεια, η ερμηνεία δηλαδή των νόμων να καθίσταται

ξεκάθαρη και ομοιόμορφη από όλες τις φορολογικές αρχές και τους πολίτες. Τέλος πρέπει να περιορίζει στο ελάχιστο το γραφειοκρατικό κόστος εξυπηρέτησης του, ώστε να στοιχίζει όσο το δυνατόν λιγότερο στο κράτος

***Να είναι αποτελεσματικό:** να επιτυγχάνει δηλαδή την αποτελεσματική αναδιανομή των οικονομικών πόρων στο σύνολο της οικονομίας, να καθιστά όσο το δυνατόν μικρότερες και ασθενέστερες τις οικονομικές και κοινωνικές στρεβλώσεις, να συμβάλει τα μέγιστα στη μεγιστοποίηση του Α.Ε.Π. και να συντελεί στην αύξηση της απασχόλησης και των επενδύσεων.

***Να είναι κοινωνικά δίκαιο:** τα φορολογικά βάρη δηλαδή να κατανέμονται με τέτοιο τρόπο ώστε, όλα τα άτομα με την ίδια φοροδοτική ικανότητα να έχουν ίδια φορολογική επιβάρυνση, λαμβανομένων βέβαια υπόψη συγκεκριμένων κοινωνικών κριτηρίων, με τρόπο όμως ώστε να μη διαταράσσεται η βασική αυτή κατεύθυνση. (Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδος 2010).

Βέβαια εκτός από αυτά τα βασικά χαρακτηριστικά, τα οποία θα πρέπει, μαζί με τη σταθερότητα να ισχύουν για κάθε φορολογικό σύστημα, υπάρχουν και ειδικότερα θέματα που θα πρέπει να ρυθμιστούν ώστε να εξασφαλιστεί αυτή η σταθερότητα. Χαρακτηριστικές είναι οι προτάσεις που γίνονται από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος για την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος και στο θέμα αυτό περιλαμβάνουν συνοπτικά τις εξής προτάσεις:

- Η διαδικασία πραγματοποίησης των αναγκαίων μεταβολών του φορολογικού συστήματος να είναι θεσμοθετημένη, γνωστή και να τελεί υπό τον έλεγχο της Βουλής των Ελλήνων.

- Ακόμα οι διαδικασίες καθορισμού ποσοτικών παραμέτρων, όπως του αφορολόγητου, των φορολογικών κλιμάκων κ.τ.λ. να είναι αυτοματοποιημένες, προφανώς βέβαια εμείς θα πρέπει να προσθέσουμε ότι πρέπει να είναι απλές και κατανοητές από το κοινό και γνωστές, ώστε να μην αιφνιδιάζονται οι φορολογούμενοι..

- Οι φορολογικές διατάξεις πρέπει να χαρακτηρίζονται από μακροχρόνια σταθερότητα και ισχύ. Εδώ πρέπει να προσθέσουμε και την **σαφήνεια** και την **ακρίβεια** της διατύπωσης τους, προκειμένου να ενισχύουν την εμπιστοσύνη των φορολογουμένων προς το κράτος και τη φορολογική διοίκηση.

- Σύσταση Ανεξάρτητης Εθνικής Επιτροπής για το φορολογικό σύστημα, η οποία να είναι θεσμοθετημένη και διαρκής και με μόνιμο χαρακτήρα και η οποία θα επιφορτίζεται με τη διενέργεια του κοινωνικού διαλόγου, την ανάλυση, τεκμηρίωση και

εξειδίκευση, θεμάτων που αφορούν στο φορολογικό σύστημα. Συμμετέχοντες σε αυτή θα είναι εκπρόσωποι κοινωνικών οργανώσεων, επιχειρησιακών και επαγγελματικών φορέων, κοινωνικών και πολιτικών οργανώσεων, καθώς και εκπρόσωποι του κράτους, ώστε η σύνθεση να είναι τέτοια που να μην επιτρέπει τη χειραγώγηση. Η επιτροπή αυτή θα πρέπει να έχει την κατάλληλη επιστημονική υποστήριξη, αλλά και να διαθέτει διαφάνεια σε όλες τις δραστηριότητες της και κυρίως τη δέσμευση όσων συμμετέχουν στην, ορθή και προς το εθνικό συμφέρον, αρωγή του έργου της επιτροπής. Με αυτές τις προϋποθέσεις μπορεί να αποτελέσει έναν αξιόπιστο ουσιαστικό και αποτελεσματικό φορέα διαλόγου και γνωμοδοτήσεων, αποδεκτό από όλες τις κοινωνικές κατηγορίες και τα κοινωνικά στρώματα. Εδώ μπορούμε να προσθέσουμε σημειώνοντας, ότι κατά τη διαδικασία της νομοθέτησης των όποιων διατάξεων σχετίζονται με το φορολογικό μας σύστημα, η γνώμη της επιτροπής αυτής θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, προκειμένου τα όποια νομοθετήματα να τυγχάνουν κοινωνικής αποδοχής και να μπορούν να 'έχουν ένα μακρό χρονικό ορίζοντα. (Πηγή: <https://www.e-forelogia.gr/attachments/meni/EPIMELHTIRIO FOROI 29 01.pdf>)

Με τις προαναφερθείσες προτάσεις γίνεται σημαντικό βήμα για τη δημιουργία ενός κατά το δυνατόν σταθερότερου φορολογικού συστήματος, γιατί συμβάλλουν στην εξασφάλιση της σταθερότητας και της διαφάνειας των διαδικασιών μεταβολής του, στην ενημέρωση των πολιτών γι' αυτές προς αποφυγή του αιφνιδιασμού τους και στη συμμετοχή στη διαδικασία διαμόρφωσης και την αποδοχή από τις κοινωνικές ομάδες των φορολογικών νομοθετημάτων και κατ' επέκταση του φορολογικού συστήματος.

5.2.2. Εξάλειψη της πολυνομίας, της πολυπλοκότητας και της συχνής αλλαγής των φορολογικών νόμων.

Το θέμα αυτό δείχνει να είναι αλληλεπικαλυπτόμενο με το προηγούμενο, όμως αξίζει να γίνει μια ιδιαίτερη αναφορά, λόγω του τεράστιου όγκου των φορολογικών νομοθετημάτων που έχουν ψηφιστεί στη χώρα μας τα τελευταία 40 χρόνια και ιδίως τα τελευταία 5 χρόνια, όπως δείχνουν οι δηλώσεις της κας Γιανναδάκη, στις οποίες είχαμε αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο (παρ.4.5.)

Εκτός λοιπόν από τις προαναφερθείσες στην παρ. 5.2.1 προτάσεις, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν κατά πολύ στην αποφυγή της συχνής αλλαγής των φορολογικών νόμων, πρέπει να γίνουν και βήματα για την τακτοποίηση και ελαχιστοποίηση των ήδη ισχυόντων φορολογικών νόμων, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια ομοιόμορφη εφαρμογή των νόμων τόσο από τη φορολογική διοίκηση, όσο και από τα δικαστήρια και να μην υπάρχει σύγχυση για το ποιες διατάξεις πρέπει

να εφαρμοστούν στη μία ή στην άλλη περίπτωση.

Μια σημαντική κίνηση που πρέπει να γίνει είναι η σταδιακή κατάργηση όλων των παλαιών φορολογικών νόμων, οι οποίοι εν τω μεταξύ έχουν υποστεί τόσες τροποποιήσεις ώστε πια να μην υπάρχει ο αρχικός νόμος, αλλά οι τροποποιήσεις και η ψήφιση καινούριων που θα περιλαμβάνουν ότι ισχύει αυτή τη στιγμή.

Ακόμα μια σημαντική κίνηση είναι η κωδικοποίηση των φορολογικών νομοθετημάτων και όχι η ύπαρξη διάσπαρτων άρθρων της φορολογικής νομοθεσίας σε διάφορα άσχετα με τη φορολογία νομοθετήματα. Επίσης δέον είναι αυτό να ξεκινήσει από τη βουλή, στην οποία είναι σύνηθες φαινόμενο να περιλαμβάνονται φορολογικές διατάξεις ως άρθρα ή τροπολογίες νομοθετημάτων μη φορολογικών.

Μια άλλη πτυχή που πρέπει να καλυφθεί σε σχέση με αυτό το θέμα είναι η ασάφειες και οι δυσκολίες στην ερμηνεία που υπάρχουν σε αρκετά φορολογικά νομοθετήματα με αποτέλεσμα να χρειάζεται αποστολή ερμηνευτικών εγκυκλίων (Π.Ο.Λ κτ.λ.) στις φορολογικές και τις τελωνειακές αρχές, προς διευκρίνιση θεμάτων της νομοθεσίας, στα οποία υπάρχει ασάφεια. και έχουν δημιουργηθεί απορίες, τόσο στους υπαλλήλους, όσο και μερικές φορές στους πολίτες. Λόγω όμως του μεγάλου όγκου, της συχνότητας αποστολής τους αλλά πολλές φορές και λαθών που περιέχουν αυτές οι εγκύκλιοι, η κατάσταση περιπλέκεται χειρότερα. Τα πράγματα λοιπόν θα ήταν πολύ καλύτερα αν από τη μια πλευρά τα φορολογικά νομοθετήματα ήταν όσο το δυνατόν απλά και κατανοητά ,χωρίς να χρήζουν έκδοσης πολλών ερμηνευτικών εγκυκλίων και από την άλλη αν, όπου χρειάζονταν ερμηνευτικές εγκύκλιοι, δινόταν η απαραίτητη προσοχή, τόσο στη σύνταξη όσο και στον όγκο των εγκυκλίων, μιας και τα λάθη που προαναφέρθηκαν μπορούν να προκαλέσουν ανομοιόμορφη εφαρμογή του νόμου από τους υπαλλήλους και καχυποψία στους πολίτες. Πτώση δηλαδή της αξιοπιστίας του φορολογικού συστήματος.

Η απλότητα , η σαφήνεια και η ακρίβεια θα πρέπει να είναι χαρακτηριστικά που διακρίνουν, τόσο το φορολογικό σύστημα, όσο και τους φορολογικούς νόμους, αλλά ακόμα και τις ερμηνευτικές εγκυκλίους τους.

5.2.3 Βελτίωση της δικαιοσύνης και της κατανομής των φορολογικών βαρών.

Όπως είδαμε και πιο πάνω στην παράγραφο 3.2.1 (διάγραμμα2) το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών βαρών στο φόρο εισοδήματος, το επωμίζονται οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι , οι οποίοι φαίνεται να κατέχουν και τον μεγαλύτερο όγκο δηλωθέντων εισοδημάτων, όμως πέρα από αυτό, σε κάθε αύξηση των φορολογικών βαρών, που

συντελείται είτε με τη θέσπιση νέων φόρων, είτε με την αύξηση των συντελεστών των ήδη υπαρχόντων, οι αυξήσεις, στην προσπάθεια του κράτους να εξασφαλίσει περισσότερα έσοδα, πλήττουν πάντα τους συνεπείς φορολογουμένους. Όπως φαίνεται παραστατικά και στο διάγραμμα (7), η φοροδοτική ικανότητα των συνεπών αυτών φορολογουμένων δείχνει να εξαντλείται και τα έσοδα του κράτους βαίνουν συνεχώς μειούμενα. Υπάρχουν δε ενδείξεις, ότι οι αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών ή και οι προσπάθειες επιβολής νέων φόρων ίσως να φέρουν αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα όπως έγινε με την αύξηση του βασικού συντελεστή Φ.Π.Α. σε 23% που απέφερε μείωση των εσόδων του κράτους από Φ.Π.Α. Αυτό σημαίνει η πραγματική αύξηση των εσόδων του κράτους πρέπει να προέρχεται από εδώ και πέρα από τον περιορισμό ή και την πάταξη (αν είναι δυνατόν) της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και της παραοικονομίας, (των παράνομων δηλαδή οικονομικών δραστηριοτήτων). Αυτό θα λειτουργούσε πολλαπλασιαστικά στην αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης των πολιτών μιας και θα αυξάνονταν η προσλαμβανόμενη από αυτούς δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος, καθώς και οι προσλαμβανόμενες πιθανότητες ελέγχου.

Προκειμένου όμως να προχωρήσουμε προς την υλοποίηση του παραπάνω στόχου πρέπει να γίνουν ορισμένες ενέργειες οι οποίες είναι απαραίτητες για τον έλεγχο και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής όπως:

- Ενίσχυση των υπηρεσιών ελέγχου μεγάλων φορολογουμένων ΚΕΜΕΕΠ και ΚΕΦΟΜΕΠ, τόσο με στελεχιακό δυναμικό, δηλαδή με ελεγκτές, που η πρόσληψη τους όμως να γίνει με διαφανείς διαδικασίες και να είναι στοχευμένη για τις ανάγκες των εν λόγω υπηρεσιών, όσο και με σύγχρονα εποπτικά μέσα αλλά και με βελτίωση του προγράμματος ELENXIS και των άλλων προγραμμάτων που χρησιμοποιούν, ώστε να διευκολύνονται στο έργο τους. Επίσης θα πρέπει να τους παρασχεθούν μεγαλύτερες δυνατότητες πρόσβασης σε δεδομένα λογ/μών καταθέσεων, κυρίως στο εξωτερικό, αλλά αυτό είναι θέμα που αφορά διακρατικές συμφωνίες και θα αναφερθεί πιο κάτω
- Ενίσχυση με προσωπικό και μέσα, των τμημάτων ελέγχου των Δ.Ο.Υ., και γενικά των Δ.Ο.Υ. και των Τελωνείων της χώρας, μέσω πάλι στοχευμένων διαφανών προσλήψεων.
- Σωστή ανάθεση στις Τράπεζες της είσπραξης των δημοσίων εσόδων και ανασχεδιασμός του συστήματος διασύνδεσης Γ.Γ.Δ.Ε. - τραπεζών, προκειμένου να αποφεύγονται λάθη και διαδικασίες, που στερούν προσωπικό από

ουσιαστικά καθήκοντα στις Δ.Ο.Υ. ασχολούμενο με τη διόρθωση των λαθών. Επίσης εκπαίδευση αυτών των υπαλλήλων στη σχολή της Γ.Γ.Δ.Ε. προκειμένου να κατανοήσουν τη λειτουργία αυτού του συστήματος και να αποφεύγουν τα λάθη.

- Διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων όλου του δημόσιου τομέα με τα πληροφοριακά συστήματα της Γ.Γ.Δ.Ε. προκειμένου να μπορούν να συνεργάζονται οι δημόσιες υπηρεσίες προς αυτό το σκοπό.
- Σύνδεση των ταμειακών μηχανών των καταστημάτων με τις Δ.Ο.Υ, της χωρικής τους αρμοδιότητας, αλλά και με τη Γ.Γ.Δ.Ε κεντρικά, ώστε να μπορεί να ελεγχθεί η έκδοση αποδείξεων από τα καταστήματα.
- Αυστηροποίηση του πλαισίου καταχώρησης των ταμειακών μηχανών στη βάση δεδομένων της Γ.Γ.Δ.Ε και εντατικοποίηση των ελέγχων για τον εντοπισμό «πλαστών» φορολογικών ταμειακών μηχανών και Ε.Α.Φ.Δ.Σ.Σ.
- Παροχή στους πολίτες, της δυνατότητας καταχώρησης των παραστατικών που λαμβάνουν από τα καταστήματα, στη βάση δεδομένων της Γ.Γ.Δ.Ε. Αυτό πρέπει να συνδυαστεί τόσο με την αυστηροποίηση του πλαισίου καταχώρησης που αναφέρθηκε πιο πάνω, αλλά και σε συνδυασμό με τη φορολογική εκπαίδευση των πολιτών, οι οποίοι μεταξύ άλλων θα πρέπει να εκπαιδεύονται και στην αναγνώριση των βασικών στοιχείων ενός φορολογικού παραστατικού . Πράγμα που θα βοηθήσει παράλληλα και στην μείωση της κυκλοφορίας εικονικών στοιχείων.

Η δυνατότητα αυτή θα πρέπει να παρασχεθεί στους πολίτες, προκειμένου να καταπολεμηθεί η λειτουργία αδήλων (παράνομων) φορολογικών ταμειακών μηχανών (Φ.Τ.Μ.). Πιο συγκεκριμένα, οι πολίτες, έναντι και κάποιου «δέλεαρ», αν κριθεί απαραίτητο, (π.χ. κάποια επιστροφή στο φόρο, ανάλογα με τον αριθμό των καταχωρήσεων), να μπορούν να καταχωρούν σε ειδικό ιστότοπο της Γ.Γ.Δ.Ε τια αποδείξεις που λαμβάνουν από τις διάφορες αγορές τους, καταχωρώντας παράλληλα, εκτός από τα άλλα στοιχεία της απόδειξης και τον αριθμό μητρώου της Φ.Τ.Μ. που έκοψε την απόδειξη, αλλά και τη διεύθυνση του καταστήματος που κόπηκε η συγκεκριμένη απόδειξη. Υστερα το σύστημα θα προβαίνει σε διασταύρωση των αριθμών μητρώου των Φ.Τ.Μ. που δηλώνονται από τους πολίτες με αυτούς που υπάρχουν στη βάση δεδομένων της Γ.Γ.Δ.Ε. και αν εντοπίζονται αριθμοί δηλωμένοι από τους πολίτες που δεν είναι καταγεγραμμένοι στη βάση δεδομένων της Γ.Γ.Δ.Ε. και ύστερα από έναν

έλεγχου που θα γίνεται (π.χ. αν υπάρχει διαφορά ενός ψηφίου μπορεί να οφείλεται σε λάθος του πολίτη), θα γνωστοποιούνται στις Δ.Ο.Υ. οι αδήλωτοι αυτοί αριθμοί μητρώου και οι διευθύνσεις και τα Α.Φ.Μ. των επιχειρήσεων και θα διατάσσεται επιτόπιος έλεγχος εντοπισμός και κατάσχεση της μηχανής προκειμένου να εντοπιστεί το ύψος της φοροδιαφυγής από τη μνήμη της και επιβολή των προβλεπομένων προστίμων και ποινών στην επιχείρηση. Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο επιτυγχάνεται ο εντοπισμός των παράνομα λειτουργουσών ταμειακών μηχανών, αλλά και ο περιορισμός των επιτηδευματιών που θα σκεφτούν να χρησιμοποιήσουν μια τέτοια. Αυτό γιατί με την εμπλοκή των πολιτών θα επέλθει μεγάλη αύξηση της προσλαμβανόμενης, από τους επιτηδευματίες, πιθανότητας έλεγχου για τις μηχανές αυτές (οποιαδήποτε στιγμή μπορεί ένας πολίτης να καταχωρήσει στο σύστημα μια απόδειξη τέτοιας μηχανής) η οποία όπως έχει διαπιστωθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο (3) λειτουργεί αποτρεπτικά στη φοροδιαφυγή.

Βέβαια εδώ θα μπορούσαν να αναφερθούν και άλλα μέτρα, άλλα από τα οποία θα αναφερθούν πιο κάτω, ενώ σε άλλα έχει γίνει ήδη αναφορά όπως στην απλοποίηση των φορολογικών νόμων και στην σταθερότητα τους, αλλά και στην απλοποίηση γενικά του φορολογικού συστήματος.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο πρέπει να δοθεί προσοχή, είναι η σχέση μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων. Στην Ελλάδα οι έμμεσοι φόροι αποτελούν για πολλά χρόνια, όπως φαίνεται στο διάγραμμα **(7)**, την κύρια πηγή εσόδων του Ελληνικού κράτους, μόνο που κάτι τέτοιο, όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω (παρ. 4.7) φαίνεται στα μάτια των πολιτών να είναι άδικο, γιατί επιβαρύνει με τους ίδιους συντελεστές όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες, χωρίς να υπάρχει μέριμνα για την ελάφρυνση των ασθενέστερων οικονομικά. Οπότε με τον τρόπο αυτό μειώνεται η προσλαμβανόμενη από τους πολίτες δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος, άρα και η φορολογική τους συμμόρφωση.

Ένα άλλο κεφάλαιο που πρέπει να ανοίξει σε αυτό το σημείο είναι εκείνο των ληξιπροθέσμων βεβαιωμένων οφειλών μεγάλο μέρος των οποίων εσκεμμένα δεν αποδίδεται στο κράτος από τους οφειλέτες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γ.Γ.Δ.Ε. (Πηγή:http://www.publicrevenue.gr/kpi/static/doc/tax_admin_2016.pdf) το ύψος των παλιών ληξιπροθέσμων οφειλών, πλην εκείνων των Δημοσίων Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας, των Δημοτικών Επιχειρήσεων κ.α. και των πτωχευμένων επιχειρήσεων, είναι 63,262 δις € Πολλά από αυτά οφείλονται από φορολογουμένους οι οποίοι δεν δύνανται

να τα εξοφλήσουν, όμως υπάρχει και μεγάλο μέρος που όπως ειπώθηκε και πιο πάνω, εσκεμμένα δεν εξοφλείται, ενώ οι οφειλέτες έχουν την οικονομική δυνατότητα, χωρίς να εξαιρούνται από αυτούς και μερικές «πτωχευμένες επιχειρήσεις». Είναι λοιπόν επιτακτική ανάγκη, για την αποκατάσταση όσο το δυνατόν της δικαιοσύνης του φορολογικού συστήματος, να ευρεθούν οι οφειλέτες αυτοί οι οποίοι ενώ δύνανται να πληρώσουν τις οφειλές τους, δεν προβαίνουν στην εξόφληση τους και να «εξαναγκαστούν» σε τακτοποίηση των οφειλών τους. Βέβαια η μονάδα που έχει δημιουργηθεί από τη Γ.Γ.Δ.Ε. για το λόγο αυτό, δηλαδή η Επιχειρησιακή Μονάδα Είσπραξης, αριθμεί μόλις 69 άτομα προσωπικό. Μόνο από την παράθεση των αριθμών φαίνεται η επιτακτική ανάγκη ενίσχυσης της, καθώς και η ανάγκη εντατικοποίησης της προσπάθειας εντοπισμού τέτοιων οφειλετών και είσπραξης των οφειλών τους από όλες τις υπηρεσίες της Γ.Γ.Δ.Ε. και από την ελληνική Δικαιοσύνη

5.2.4 Βελτίωση της στελέχωσης της Γ.Γ.Δ.Ε. , καλύτερη επιμόρφωση, αξιολόγηση και αξιοποίηση του προσωπικού

Όπως φαίνεται από πολλά σημεία σε προηγούμενα κεφάλαια, αλλά και από τα ίδια τα αριθμητικά στοιχεία που φαίνονται στην ιστοσελίδα της Γ.Γ.Δ.Ε., αυτή τη στιγμή υπάρχει μια υποστελέχωση των υπηρεσιών της Γ.Γ.Δ.Ε., η οποία είναι εμφανής, τόσο αν αναγάγουμε τους αριθμούς των στελεχών σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας (όπως φαίνεται στον πίνακα (3), αλλά και με τους αριθμούς των υποθέσεων προς διεκπεραίωση και το χρόνο που απαιτείται, όπως έχει αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, (παρ.4.8). Χρειάζεται λοιπόν κατ' αρχάς μια ενίσχυση της Γ.Γ.Δ.Ε με προσωπικό, το οποίο όμως, λόγω των απαιτήσεων και της σοβαρότητας του έργου που καλούνται να επιτελέσουν θα πρέπει να είναι αυξημένων προσόντων, όπως έχει τονιστεί και πιο πριν και οι προσλήψεις να γίνουν στοχευμένες για την πλήρωση συγκεκριμένων θέσεων και όχι για την πλήρωση γενικά θέσεων εφοριακών ή τελωνειακών όπως γίνονταν ως τώρα.

Το πρώτο βήμα βέβαια που απαιτείται να γίνει προκειμένου να προχωρήσει σωστά μια διαδικασία τέτοιων προσλήψεων, θα πρέπει να δημιουργηθεί μητρώο θέσεων εργασίας της Γ.Γ.Δ.Ε με περιγραφή των θέσεων εργασίας και των καθηκόντων κάθε θέσης και καθορισμό των ουσιαστικών και των τυπικών προσόντων που απαιτούνται από κάποιον για να ανταποκριθεί σε αυτά τα καθήκοντα, ώστε η διαδικασία πρόσληψης να καθοριστεί ανάλογα με αυτά τα προσόντα και να επιλεγθούν οι πιο

κατάλληλοι για τις προκηρυσσόμενες θέσεις. Πιο συγκεκριμένα μια διαδικασία πρόσληψης θα μπορούσε να έχει ως εξής:

1. Καταγραφή των αναγκών σε προσωπικό ανά τμήμα της κάθε υπηρεσίας της Φορολογικής Διοίκησης.
2. Περιγραφή των προσόντων που απαιτούνται γι' αυτές τις θέσεις, σύμφωνα με το μητρώο θέσεων
3. Προκήρυξη (μέσω Α.Σ.Ε.Π.) διαγωνισμού για την κάλυψη των θέσεων κάθε τμήματος χωριστά σύμφωνα με τα προσόντα και τις δεξιότητες που απαιτούνται για τα συγκεκριμένα τμήματα.
4. Επιλογή επιτυχόντων
5. Υποχρεωτική τρίμηνη εκπαίδευση των επιτυχόντων, πριν την ανάληψη των καθηκόντων τους, στη σχολή της Γ.Γ.Δ.Ε. για τα καθήκοντα των συγκεκριμένων θέσεων
6. Μετά το πέρας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, διενέργεια εξετάσεων, προκειμένου να διαπιστωθεί η επάρκεια των εκπαιδευομένων για την πλήρωση των θέσεων
7. -Αν κριθούν επαρκείς να γίνεται ανάληψη καθηκόντων από αυτούς
-Αν κριθούν ανεπαρκείς να επαναλαμβάνουν τον κύκλο εκπαίδευσης και μετά να αναλαμβάνουν υπηρεσία. Η επανάληψη του κύκλου μαθημάτων όμως να γίνεται με δική τους οικονομική επιβάρυνση.

Πέρα όμως από την ενίσχυση του, το Υπουργείο οικονομικών και ιδιαίτερα η Γ.Γ.Δ.Ε. θα πρέπει να προβεί και στην προσπάθεια καλύτερης αξιοποίησης του υπάρχοντος προσωπικού . Προκειμένου λοιπόν να γίνει ανίχνευση των προσόντων και δεξιοτήτων των εργαζομένων θα πρέπει να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων, η οποία να ενημερώνεται συνεχώς, τόσο με τα τυπικά προσόντα του κάθε υπαλλήλου και τις μεταβολές τους, όσο και με τα αντικείμενα που υπηρετούσε και υπηρετεί, καθώς και με τις θέσεις ευθύνης που κατείχε και κατέχει.

Επίσης πρέπει να δημιουργηθεί ένα νέο σύστημα αξιολόγησης-αξιοποίησης του προσωπικού, το οποίο να αναδεικνύει και να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τα τυπικά, αλλά και τα ουσιαστικά προσόντα του υπαλλήλου και να αποτελεί τον οδηγό, τόσο για την επιβράβευση των υπαλλήλων . όσο και για την τοποθέτηση τους στα αντικείμενα και στις θέσεις ευθύνης που μπορούν να αποδώσουν καλύτερα, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις γνώμες των προϊσταμένων τους, όσο και την επίδοση των υπαλλήλων, σε

δοκιμασίες που θα καλούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα να περνούν. Οι δοκιμασίες αυτές δεν θα πρέπει να είναι μόνο γνωστικές αλλά ακόμα και ψυχολογικές. Αυτό βέβαια που θα πρέπει να ισχύει, αλλά κι να «επικοινωνηθεί» στους υπαλλήλους, είναι πως η διαδικασία αυτή δε γίνεται προκειμένου να «τιμωρηθούν» αλλά προκειμένου να βρεθούν οι πραγματικές τους δυνατότητες, οι ανάγκες τους για επιμόρφωση και βελτίωση, και οι κατάλληλες θέσεις που θα μπορέσουν να αποδώσουν, βάσει των χαρακτηριστικών τους και του μητρώου θέσεων.

Στη συνέχεια και με τη συνεργασία των προϊσταμένων της κάθε υπηρεσίας, μπορεί να προχωρήσει μια ανακατανομή του προσωπικού της κάθε υπηρεσίας, ανάλογα με τα αποτελέσματα των προαναφερθεισών διαδικασιών, αλλά και να γίνει όπου είναι εφικτό, ευρύτερη ανακατανομή θέσεων, μεταθέσεις-αποσπάσεις αλλά και μετατάξεις, προκειμένου να επιτευχθεί η μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των υπηρεσιών. Οι παραπάνω μετακινήσεις όμως θα πρέπει να γίνονται πάντα λαμβάνοντας υπόψη, τόσο τις ανάγκες των υπαλλήλων, όσο και τις ανάγκες τόσο της υπηρεσίας που ήδη βρίσκεται ο υπάλληλος, όσο και αυτής στην οποία πρόκειται να μετακινηθεί.

Πριν από λίγο καιρό έγινε από την Γ.Γ.Δ.Ε. ένα βασικό βήμα προς την υλοποίηση των προαναφερθέντων, μιας και προέβη, σε συνεργασία με τις υπηρεσίες, σε περιγραφή όλων των θέσεων εργασίας της και δημιουργήθηκε μητρώο θέσεων εργασίας για όλες αυτές τις θέσεις (570 θέσεις εργασίας συνολικά), φαίνεται όμως να έχει περιοριστεί μόνο σε περιγραφή καθηκόντων και όχι προσόντων.

(Πηγή: <http://www.publicrevenue.gr/kpi>).

Μένουν όμως πολλά βήματα ακόμη προκειμένου να επιτευχθούν σωστές προσλήψεις και σωστή κατανομή και αξιοποίηση του προσωπικού.

Όταν όμως κάνουμε αναφορά σε προσπάθεια αναβάθμισης της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας και γενικότερα συνολικής αναβάθμισης του προσωπικού των φορολογικών και τελωνειακών αρχών, δεν μπορούμε να αφήσουμε έξω την επιμόρφωση και την εκπαίδευση του. Η εκπαίδευση αυτή θα πρέπει κατά τη γνώμη μας να παρέχεται από φορέα που να ανήκει στην Γ.Γ.Δ.Ε, προκειμένου να γίνεται καλύτερη ανίχνευση των εκπαιδευτικών αναγκών των υπαλλήλων γενικά και ην πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ικανοποίηση τους, αλλά και να μπορεί να λειτουργήσει σε συνεργασία με το σύστημα αξιολόγησης που περιγράφεται πιο πάνω, για τη βελτίωση των υπαλλήλων που παρουσιάζουν αδυναμίες στην εκτέλεση των καθηκόντων τους και χρειάζονται εκπαίδευση προκειμένου να βελτιώσουν την απόδοσή τους.

Το έργο λοιπόν αυτής της σχολής θα πρέπει να εστιάζεται σε τρεις τομείς.

1. Στην εισαγωγική εκπαίδευση των νεοπροσλαμβανόμενων
2. Στην κάλυψη των αδυναμιών των υπαλλήλων σε σχέση με την εκτέλεση των καθηκόντων τους, πάντα σε συνεργασία με το σύστημα αξιολόγησης και με την κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων. και
3. Την επιμόρφωση όλων των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης, τόσο σε γενικά θέματα που αφορούν τη δημοσιούπαλληλική τους ιδιότητα, όσο και σε ειδικότερα θέματα που αφορούν φορολογικά και τελωνειακά αντικείμενα, προς βελτίωση της απόδοσης τους.

Όμως παράλληλα θα μπορεί να προβαίνει και στην εκπαίδευση υπαλλήλων εξωτερικών φορέων που συνεργάζονται με το Υπουργείο Οικονομικών, όπως των τραπεζών, προκειμένου να επιτευχθεί αρμονική συνεργασία και να αποφευχθούν προβλήματα σαν αυτά που έχουν προαναφερθεί. Επίσης θα μπορεί να προβαίνει στην επιμόρφωση και εκπαίδευση των λογιστών –φοροτεχνικών, ώστε να μπορούν καλύτερα να χειρίζονται τις νέες εφαρμογές της Γ.Γ.Δ.Ε και να επιτυγχάνεται έτσι αρμονική συνεργασία, χωρίς πολλά λάθη τα οποία χρειάζονται απασχόληση υπαλλήλων για τη διόρθωση τους, οι οποίοι θα μπορούσαν να απασχοληθούν σε πιο αποτελεσματικά καθήκοντα και επίσης δημιουργούν δυσπιστία των πολιτών, τόσο προς τους λογιστές, όσο και προς τη Φορολογική Διοίκηση. Εγγονός που αποτελεί επιβαρυντικό παράγοντα της φορολογικής συμμόρφωσης.

Επίσης Εδώ θα μπορούσε να προστεθεί ότι μέσα στις δραστηριότητες της Σχολής αυτής, θα πρέπει να είναι και η συνεργασία με τους φορείς του προγράμματος «δια βίου μάθησης» προκειμένου να επιτευχθεί, όπως έχει αναλυθεί παραπάνω (παρ. 5.1) η επιμόρφωση όσων πολιτών επιθυμούν γύρω από τη φορολογία. Αλλά και η συνεργασία της με το υπουργείο παιδείας για την κατάρτιση προγραμμάτων μαθημάτων σχετικών με τη φορολογία και την εισαγωγή τους στα Γυμνάσια και τα Λύκεια της Χώρας

5.2.5. Βελτίωση και εντατικοποίηση των εσωτερικών ελέγχων,

Στο σημείο αυτό, πρέπει να αναφερθούμε και στους εσωτερικούς ελέγχους που είναι απαραίτητο να γίνονται στις υπηρεσίες της φορολογικής διοίκησης, προκειμένου να διασφαλίζεται η εύρυθμη και αδιάβλητη λειτουργία αυτών των υπηρεσιών, η ορθή δίκαιη και ευσυνείδητη εκτέλεση των καθηκόντων τους από τους υπαλλήλους των υπηρεσιών αυτών, αλλά και η καλή εικόνα που αποκομίζουν οι φορολογούμενοι για τις υπηρεσίες αυτές και για τη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος.

Διαβάζοντας το επιχειρησιακό σχέδιο της Γ.Γ.Δ.Ε. για το 2016 βλέπουμε στην παράγραφο «Αποτελεσματικότερη και αξιόπιστη Διοίκηση ότι κατά το 2015 «ολοκληρώθηκαν 30 εσωτερικοί έλεγχοι για τη διασφάλιση των διαδικασιών,

συντάχθηκε Κανονισμός Εσωτερικού Ελέγχου και σχεδιάστηκε η μεθοδολογία για την ολοκληρωμένη διαχείριση κινδύνων, που απειλούν την επίτευξη του έργου της Φορολογικής και Τελωνειακής Διοίκησης με σκοπό τη λήψη μέτρων για τον περιορισμό τους. Επιπλέον αναθεωρήθηκε το Εγχειρίδιο Διενέργειας Εσωτερικών Ελέγχων της Γ.Γ.Δ.Ε»

Επειδή το θέμα της διενέργειας εσωτερικού ελέγχου είναι πολύ σοβαρό δεν μπορούμε να εκφέρουμε γνώμη για το αν ο αριθμός των 30 ελέγχων για τη διασφάλιση διαδικασιών είναι πολλοί ή λίγοι, όμως στο ίδιο το Εγχειρίδιο Διενέργειας Εσωτερικών Ελέγχων της Γ.Γ.Δ.Ε αναφέρεται ότι αντικείμενα ελέγχου αποτελούν εκτός από τις διαδικασίες και οι υπηρεσίες (κεντρικές, ειδικές, αποκεντρωμένες και περιφερειακές), οι λειτουργίες (επιτελικές, επιχειρησιακές, υποστηρικτικές), τα εκτελούμενα έργα κ.τ.λ. Το ότι δεν δημοσιεύονται στοιχεία για τους ελέγχους αυτούς στον έν λόγω απολογισμό δεν φαίνεται να είναι και τόσο ενθαρρυντικό στοιχείο. Επίσης το ότι μόλις το 2015 συστάθηκε κανονισμός εσωτερικού ελέγχου της Γ.Γ.Δ.Ε και ενώ έχει συμπληρώσει αρκετό χρόνο λειτουργία της, αποτελεί ανησυχητική ένδειξη, γιατί αυτός θα έπρεπε να υπάρχει ήδη από τη σύσταση της, όπως και η μεθοδολογία για τη διαχείριση κινδύνων.

Επίσης μέσα στο ίδιο Εγχειρίδιο Διενέργειας Εσωτερικών Ελέγχων της Γ.Γ.Δ.Ε αναφέρεται ότι οι εσωτερικοί έλεγχοι πραγματοποιούνται μέσω της σύστασης ομάδων ελέγχου και προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε ομάδα ελέγχου είναι η εκπαίδευση στις αρχές τις έννοιες και τη μεθοδολογία του εσωτερικού ελέγχου, Η αρχική εκπαίδευση ενός Εσωτερικού Ελεγκτή, γίνεται με την παρακολούθηση σχετικού προγράμματος κατάρτισης διάρκειας 4 τουλάχιστον ημερών στο Ε.Κ.Δ.Δ.Α ή στο Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ή σε άλλο πιστοποιημένο φορέα.

Το ερώτημα που τίθεται είναι αν αρκούν μόλις τέσσερις μέρες εισαγωγικής εκπαίδευσης, για ένα τέτοιο σημαντικό θέμα. Άρα θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την πληρέστερη εκπαίδευση των Εσωτερικών Ελεγκτών. Στην υποσημείωση (4) στην ίδια σελίδα διαβάζουμε ότι για την Γ.Γ.Δ.Ε εσωτερικοί ελεγκτές εννοούνται οι Οικονομικοί Επιθεωρητές και οι Οικονομικοί Επιθεωρητές κατ' Ανάθεση που Υπηρετούν στην Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου. Σύμφωνα με πληροφορίες μας από τη Γ.Γ.Δ.Ε. ο αριθμός των Οικονομικών Επιθεωρητών είναι περίπου 200 για το σύνολο της επικράτειας και ρόλος τους είναι να ελέγχουν όχι μόνο τη λειτουργία των υπηρεσιών της Γ.Γ.Δ.Ε, αλλά και την οικονομική διαχείριση όλων των Ο.Τ.Α. και των εποπτευομένων από το Υπουργείο Οικονομικών, φορέων Ν.Π.Δ.Δ. κ.τ.λ. Οπότε είναι εμφανές ότι χρειάζεται να αυξηθεί ο αριθμός των οικονομικών επιθεωρητών. Φυσικά η διαδικασία

επιλογής των Οικονομικών Επιθεωρητών, θα πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή, γιατί από στοιχεία δελτίου τύπου της Γ.Γ.Δ.Ε τις 27/01/2015 (Πηγή:http://www.publicrevenue.gr/kpi/public/blog/attach/files/rss/dt_27_1_15.pdf) που αναφέρονταν στον απολογισμό του έργου της Δ/σης Εσωτερικών Υποθέσεων για το 2014, μέσα στους 167 υπαλλήλους που διέπραξαν πειθαρχικά παραπτώματα, βρέθηκαν και δύο Οικονομικοί Επιθεωρητές, πράγμα που δεν είναι ότι καλύτερο για την αξιοπιστία της εικόνας του Υπουργείου Οικονομικών προς τους φορολογουμένους.

Γενικά η προσπάθεια για την καταπολέμηση της διαφθοράς και των επίορκων υπαλλήλων θα πρέπει να είναι από τις βασικές προτεραιότητες της Γ.Γ.Δ.Ε. η οποία παράλληλα με την αναβάθμιση, τόσο από αριθμητικής πλευράς, όσο και από πλευράς εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, αλλά και από πλευράς διαδικασιών επιλογής των Οικονομικών Επιθεωρητών, θα πρέπει να μεριμνήσει γενικά για την οικοδόμηση ενός συστήματος επιλογής προσωπικού, το οποίο με τη χρήση γραπτών ψυχομετρικών διαδικασιών (εκτός από τις γνωστικές δοκιμασίες και τις δοκιμασίες δεξιοτήτων) θα μπορέσει να προλάβει μερικά από τα φαινόμενα διαφθοράς στο προσωπικό της, με την ανίχνευση τέτοιων τάσεων στους υποψηφίους υπαλλήλους.

Επίσης ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη βελτίωση των συστημάτων παρακολούθησης και διασταύρωσης στοιχείων για την περιουσιακή κατάσταση των Δημοσίων Υπαλλήλων, από την Γ.Γ.Δ.Ε και στην επέκταση και αναβάθμιση των διαδικασιών ελέγχου του «πόθεν έσχες» των Δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι θα πρέπει να επεκταθούν σε ευρύτερες κατηγορίες υπαλλήλων και να βασίζονται σε περισσότερες ηλεκτρονικές διασταυρώσεις στοιχείων.

Οι διαδικασίες ελέγχου των Υπαλλήλων της Γ.Γ.Δ.Ε. αλλά και γενικά των Δημοσίων Υπαλλήλων, με σκοπό την πρόληψη αλλά και την πάταξη της διαφθοράς είναι αυτές που σε μεγάλο μέρος διασφαλίζουν την εικόνα που αποκομίζουν οι πολίτες ως προς τη δικαιοσύνη και τη διαφάνεια της Φορολογικής και Γενικά της Δημόσιας Διοίκησης.

5.2.6 . Δημιουργία ειδικής υπηρεσίας για τον Έλεγχο των κινήσεων λογαριασμών καταθέσεων ελλήνων πολιτών σε ξένες τράπεζες, σε συνεργασία με αυτές.

Πολλές από τις καταθέσεις των Ελλήνων σε τράπεζες του εξωτερικού δημιουργούν υποψίες για το αν έχουν φορολογηθεί ή όχι και για τη νομιμότητα απόκτησης των χρημάτων που βρίσκονται σε αυτές, επίσης συχνά στο παρελθόν έχει δοθεί αμνηστία, τουλάχιστον ως προς το θέμα της μη φορολόγησης αυτών των ποσών, προκειμένου να επαναπατριστούν. Οι υποψίες αυτές και η αμνηστία δημιουργούν στους πολίτες μια μείωση της προσλαμβανόμενης δικαιοσύνης του φορολογικού συστήματος. Από την

άλλη πλευρά οι αρμόδιες για το έλεγχο αυτών των υποθέσεων υπηρεσίες, όπως το ΚΕ.ΜΕ.ΕΠ και το ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π. δεν διαθέτουν το κατάλληλο αριθμό υπαλλήλων, αλλά ίσως και τα κατάλληλα μέσα για τον έλεγχο αυτό. Ακόμα επειδή για τέτοιους ελέγχους χρειάζεται και εξειδικευμένες γνώσεις, όχι μόνο για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, αλλά και για τη λειτουργία ξένων τραπεζικών συστημάτων, ερχόμαστε εδώ να προτείνουμε τη δημιουργία, με στοχευμένη πρόσληψη, με αδιάβλητες διαδικασίες και με υποβολή κατά την διαδικασία πρόσληψης των υποψηφίων και σε ψυχομετρικές εξετάσεις, μιας υπηρεσίας η οποία να αποτελείται από υπαλλήλους, αποφοίτους σχολών Τραπεζικής Διοικητικής. Οι οποίοι να ασχολούνται, σε συνεργασία με ξένες τράπεζες, με τον εντοπισμό παράνομων και αφορολόγητων λογ/μών καταθέσεων ελλήνων πολιτών στο εξωτερικό. Το σώμα αυτό θα πρέπει να βρίσκεται σε άμεση συνεργασία με τη Δικαιοσύνη προκειμένου τόσο η τιμωρία των κατόχων, όσο και η κατάσχεση των παρανόμων ποσών, προς εξασφάλιση των εσόδων του δημοσίου και κατ' επέκταση του δημοσίου συμφέροντος, να είναι όσο το δυνατόν γρηγορότερη.

Στην υπηρεσία αυτή θα πρέπει να υπαχθεί και η διερεύνηση των διαφόρων «λιστών» (Lagarde κ.τ.λ.) και οι υπάλληλοι της, εκτός από τις τακτικές τους αποδοχές, προτείνεται δε να αμείβονται και με ποσοστό επί των διασφαλισθέντων από αυτούς χρημάτων για το Ελληνικό Δημόσιο.

5.3 Προτάσεις για το κράτος (την Κεντρική Διοίκηση) γενικά

Η συμβολή γενικά του κράτους, εκτός από τη φορολογική Διοίκηση στην μείωση των φαινομένων φοροδιαφυγής και στην αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης μπορεί να είναι καίρια και αποφασιστική. Μια σειρά από Δημόσια αγαθά όπως Δημόσια Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Ασφάλιση, Δημόσια Έργα Δικαιοσύνη κ.τ.λ. είναι τομείς που αποτελούν τον καθρέφτη του κράτους απέναντι στους πολίτες. Η ποιότητα των παρεχόμενων από το κράτος υπηρεσιών, μπορεί να είναι σημαντικός ς παράγοντας που επηρεάζει το βαθμό φορολογικής συμμόρφωσης των πολιτών, γιατί ο πολίτης πολλές φορές σταθμίζει τις παρεχόμενες σε αυτόν υπηρεσίες από το κράτος με τα χρήματα που αποδίδει σε αυτό με τους φόρους του. Η σωστή και υψηλής ποιότητας παροχή υπηρεσιών από το Κράτος αποτελεί παράγοντα αύξησης της Εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος, που με τη σειρά της είναι σημαντικός παράγοντας

φορολογικής συμμόρφωσης, όπως είδαμε και προηγουμένως (σελ, 29) .

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει σε αυτό το σημείο στο χώρο της Δικαιοσύνης και ειδικά για το μεγάλο αριθμό των φορολογικών υποθέσεων που εκκρεμούν σε αυτή (παρ. 4.6.). Μια εικόνα με τέτοια βραδύτητα στην απονομή της Δικαιοσύνης, είναι αρνητικός παράγοντας στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών. Είναι λοιπόν επιβεβλημένη η ενίσχυση της Ελληνικής Δικαιοσύνης, τόσο με έμπυχο δυναμικό, όσο και με μέσα, προκειμένου να επιταχυνθούν οι διαδικασίες απονομής της. Αυτό θα λειτουργήσει ως ανασταλτικός παράγοντας στη φοροδιαφυγή. Βέβαια, εκτός από την ενίσχυση του έργου της Δικαιοσύνης, θα πρέπει να γίνει από την πλευρά της πολιτείας και μια προσπάθεια απλούστευσης και μείωσης των φορολογικών νόμων, αλλά και όλων γονικά των νόμων που ψηφίζονται, προκειμένου να διευκολυνθεί και η ταχύτητα λήψεως αποφάσεων της δικαιοσύνης. Η ανάγκη αυτή φαίνεται στα λόγια της κας Γιανναδάκη που έχουν παρατεθεί πιο πάνω (παρ 4.6.)

Συναφές με το θέμα της Δικαιοσύνης είναι και το θέμα της διαφθοράς στο Δημόσιο τομέα. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω (παρ. 4.6). η διαφθορά στην Ελλάδα βρίσκεται σε αρκετά υψηλά επίπεδα και δείχνει να είναι ένα μεγάλο υπαρκτό πρόβλημα για το 99% των Ελλήνων , ενώ δείχνει να επηρεάζει περίπου το 66% από αυτούς. Η διαφθορά όπως εξηγήθηκε πιο πάνω (παρ. 7.6.) αποτελεί παράγοντα ενίσχυσης της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας και επομένως μείωσης της φορολογικής συμμόρφωσης. Το κράτος θα πρέπει από την πλευρά του να λάβει μέτρα για τον περιορισμό της διαφθοράς στο Δημόσιο τομέα και όχι μόνο στις φορολογικές αρχές του αλλά γενικά στο σύνολο του . Μερικά χρήσιμα μέτρα φαίνεται να είχε προτείνει ο κύριος Λέανδρος Ρακιντζής, πρώην Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, στην ετήσια έκθεση του το 2014, πιο συγκεκριμένα προτείνει:

« 1.Τη θέσπιση κωλύματος εντοπιότητας για υπαλλήλους ή λειτουργούς σε κρίσιμους ή ιδιαίτερους τομείς του κράτους όπως δικαιοσύνη, αστυνομία, λιμενικό σώμα, εφορία/κτηματικές υπηρεσίες, πολεοδομία, επιθεώρηση κλπ., με αποτέλεσμα οι εντόπιοι πολίτες να έχουν ευμενέστερη μεταχείριση απ' τους ετερόχθονες,

2. Την κατανομή των αρμοδιοτήτων και του ανθρώπινου δυναμικού ανά φορέα ή υπηρεσία σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες και με ορθολογικά κριτήρια (νέα οργανογράμματα με οργανωτική ανάπτυξη που περιλαμβάνει σχεδιασμό και περιγραφή θέσεων εργασίας),

3.Τη θέσπιση εσωτερικής κινητικότητας του ανθρώπινου δυναμικού, με εναλλαγή στις θέσεις ευθύνης, και με την προϋπόθεση ότι αυτή γίνεται αξιοκρατικά για την καλύτερη

λειτουργία της υπηρεσίας και κατά την δικαστική αντιμετώπιση του θέματος να εξετάζεται και το δημόσιο συμφέρον,

4. Την ιδιωτικοποίηση εκείνων των τομέων του Δημοσίου, που δεν ανταποκρίνονται στο ρόλο αυτού ως *imperium*, χωρίς όμως το κράτος να απολέσει σε καμία περίπτωση τον ελεγκτικό ή ρυθμιστικό του ρόλο,

5. Τον αυτοπεριορισμό των συνδικαλιστών στα αμιγώς συνδικαλιστικά τους καθήκοντα,

6. Την ενίσχυση των μηχανισμών και συστημάτων ελέγχου και αυτοελέγχου τόσο στην κεντρική όσο και στην τοπική αυτοδιοίκηση, με ουσιαστικότερο και αποτελεσματικότερο έλεγχο από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις στους ΟΤΑ και στα εξαρτώμενα από αυτούς νομικά πρόσωπα, όπως και την επαρκή χρηματοδότηση των απασχολούμενων εκτός έδρας επιθεωρητών,

7. Την τοποθέτηση των υπαλλήλων σε άλλη Υπηρεσία, όταν αυτοί προάγονται, διότι πολλές φορές αδυνατούν να επιβληθούν σε πρώην ισόβαθμους συναδέλφους,» κ.α.

(Πηγή:<http://www.protothema.gr/greece/article/494548/rakidziskakodiaheirisidiafthorakaiatimorisiastodimosio/>)

Αυτές οι προτάσεις θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα καλό εφελτήριο για την καταπολέμηση της διαφθοράς στο Δημόσιο τομέα. Όμως μαζί με αυτές θα πρέπει να προστεθεί και η προσπάθεια για επιτάχυνση απονομής της δικαιοσύνης σε περιπτώσεις διεφθαρμένων υπαλλήλων και έγκαιρης απομάκρυνσης τους από το Δημόσιο με νόμιμες πάντα δίκαιες και διαφανείς διαδικασίες.

5.4 Επίλογος-Συμπεράσματα

Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε το φαινόμενο της φορολογικής συμμόρφωσης τη σαν αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης όχι μόνο οικονομικών , αλλά και ψυχολογικών, κοινωνικών καθώς και πολιτικών παραγόντων.

Αναλύσαμε τη σπουδαιότητα της, τόσο για την κοινωνία, το κράτος και τους πολίτες, όσο και για την σωστή λειτουργία της αγοράς και τον υγιή ανταγωνισμό των επιχειρήσεων.

Εξετάσαμε από πλευράς μέτρησης της φορολογικής συμμόρφωσης στις μελέτες “paying taxes” σε ποια θέση βρίσκεται η Ελλάδα και προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε τα σπουδαιότερα προβλήματα της Φορολογικής της Διοίκησης και του Φορολογικού της Συστήματος γενικά, καθώς και να διατυπώσουμε προτάσεις για την αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης.

Το θέμα βέβαια που τίθεται κλείνοντας αυτή τη μελέτη, είναι το κατά πόσο η χώρα μας, στην σημερινή κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει και κάτω υπό τον έλεγχο των διεθνών δανειστών της, μπορεί να υλοποιήσει κάποιες και ποιες από αυτές τις προτάσεις

Όπως και το ότι η σημερινή κατάσταση της Ελληνικής οικονομίας, οφείλεται εν πολλοίς στη φοροδιαφυγή, τη φοροαποφυγή και τη διαφθορά, δηλαδή τα φαινόμενα στην καταπολέμηση των οποίων αναφέρονται οι πιο πάνω προτάσεις.

Είναι λοιπόν ανάγκη, προκειμένου η χώρα να αποφύγει χειρότερες οικονομικές καταστάσεις, να υλοποιηθούν από την Πολιτεία όσο το δυνατόν περισσότερες δράσεις, από τις απαραίτητες για τη στήριξη της φορολογικής συμμόρφωσης και την πάταξη της φοροδιαφυγής της φοροαποφυγής και της Διαφθοράς

Ιδιαίτερη δε σημασία πρέπει να δοθεί στη φορολογική εκπαίδευση και επιμόρφωση, των ελλήνων πολιτών, η οποία να αρχίζει από το Γυμνάσιο και να επεκτείνεται στο Λύκειο, αλλά να τους ακολουθεί και με προγράμματα «δια βίου μάθησης» Με την πεποίθηση ότι η φορολογική εκπαίδευση, μπορεί να δημιουργήσει φορολογικά συνειδητοποιημένους πολίτες, γνώστες διαδικασιών, νόμων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, μπορούμε να πούμε ότι η φορολογική συμμόρφωση είναι συνδεδεμένη θετικά με τη φορολογική εκπαίδευση και η δεύτερη αποτελεί, βασικό υποστηρικτικό παράγοντα της πρώτης και βασικό ανασταλτικό παράγοντα της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς. Μπορούμε λοιπόν να συνοψίσουμε τα πιο πάνω λέγοντας πως :«Η φορολογική μόρφωση μπορεί να οδηγήσει στη φορολογική συμμόρφωση».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1.Βουγιούκα Εύα :«Η φοροαποφυγή των μεγάλων επιχειρήσεων – Μέρος ΙΙ» Άρθρο δημοσιευμένο στο <http://www.kordatos.org/> σελ. 1-3
- 2.Βουγιούκα Εύα :«Η φοροαποφυγή των μεγάλων επιχειρήσεων - Μέρος Ι» Άρθρο δημοσιευμένο στο <http://www.kordatos.org/> σελ. 1-8
- 3.Γεωργιάδης Π. Μενέλαος: «Εστιάζοντας στην Επιχειρηματική Φορολογική Διάνοξη (Ε.Φ.Δ.) για την αποτελεσματική διαχείριση και βελτίωση της εθελοντικής συμμόρφωσης στον τομέα του Φ.Π.Α.» Copyright Menelaos P. Georgiadis 2006. σελ. 1-12
- 4.Γκουμπανισάς Γιώργος :«Οικονομική Ανάλυση του Φαινομένου της Φοροδιαφυγής» old.phs.uoa.gr/~ahatzis/Goubanitsas.doc 2014 σελ. 1-10
- 5.Διονυσιοπούλου Π. Νένα :«Ν. 4174/2013 Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες Διατάξεις Κωδικοποίηση μέχρι και τον Ν.4330/2015» Ιούνιος 2015
<https://nenadion.files.wordpress.com/2015/06/nomos-4174.pdf> σελ.86-88
- 6.ωάννης Σταυρόπουλος: « Φοροαποφυγη και φοροδιαφυγή: έννοια, περιεχόμενο και κυρώσεις » <http://www.amcham.gr/wp-content/uploads/2015/taxspeeches/ioannis%20stavropoulos.pdf> 20/04/2015 Athens tax forum σελ. 1-7
- 7.Μπογιατζή Παναγιώτα: «Ελληνική Φορολογική Διοίκηση Αδιέξοδα και Προοπτικές» Δεκέμβριος 2011 σελ. 1-140
- 8.Πασσάς Αργύρης – Τσέκος Θεόδωρος: « Η Επαγγελματική Εκπαίδευση των Δημοσίων Υπαλλήλων- Ευρωπαϊκή και Ελληνική Εμπειρία» Μελέτες Ινστιτούτου Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε. - Α.Δ.Ε.Δ.Υ. Αθήνα 2004 σελ. 1-89
- 9.Πέρδιος Παναγιώτης: «Μελέτη της Φορολογικής Συμμόρφωσης στην Κύπρο» (Διατριβή επιπέδου Μάστερ) (Α.Π.ΚΥ) Επιβλέπων καθηγητής κος Ιωάννης Δημητρίου Λευκωσία Ιούνιος 2012 σελ. 1-52
- 10.Πουλάκος Χρήστος :«Το άρθρο 38 του Ν. 4174/2013 (Κ.Φ.Δ.) και η φοροαποφυγή ως νέο πεδίο προβλημάτων στην ημεδαπή έννομη τάξη». Άρθρο στο περιοδικό «Επιχείρηση» τεύχος 99/2013 ,Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη σελ. 1-3
- 11.Τενέντες Χρήστος: «Οργάνωση της Εκπαίδευσης στο Δημόσιο Τομέα Μελέτη Περίπτωσης της Σχολής Επιμόρφωσης Υπαλλήλων Υπουργείου Οικονομικών Σ.Ε.Υ.Υ.Ο.» (Πανεπιστήμιο Πειραιά, τμ, Οργαν. & Διοικ. Επιχ.) Αθήνα 2009 σελ. 1-145

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Allingham Michael G. and Sandmo Agnar "Income tax evasion: a theoretical analysis" *Journal of Public Economics* 1 (1972) North-Holland Publishing Company pp 323-337
2. Alm, J., Jackson, B., & McKee, M. (1992). "Estimating the determinants of taxpayer compliance with experimental data". *National Tax Journal*, 45(1), pp. 107-114.
3. Alm, J., Sanchez, I. and Juan, A. D.: 1995, "Economic and noneconomic factors in tax compliance", *Kyklos* 48, pp.3-18.
4. Andreoni, James, Brian Erard and Jonathan S. Feinstein (1998) 'Tax compliance', *Journal of Economic Literature* 36(2): 818-860.
5. Artavanis Nikolaos, Morse Adair, Tsoutsoura Margarita: "Tax evasion across industries: soft credit evidence from Greece" pp 2-53
6. Baldry, Jonathan C. (1987), "Income Tax Evasion and the Tax Schedule: Some Experimental Results", *42 Public Finance*, pp. 357-383.
7. Bărbuță Mișu Nicoleta :A Review of Factors for Tax Compliance *Annals of "Dunarea de Jos" University of Galati Fascicle I. Economics and Applied Informatics* Years XVII – no1/2011 pp 70-76
8. Bătrâncea Larissa-Margareta Lecturer Ph.D. , Nichita Ramona-Anca, Bătrâncea Ioan Professor Ph.D . "Understanding the Determinants of Tax Compliance Behavior as a Prerequisite for Increasing Public Levies" *The USV Annals of Economics and Public Administration* Volume 12, Issue 1(15), 2012 pp. 201-208
9. Boylan, S. and G. Sprinkle (2001). "Experimental Evidence on the Relation between Tax Rates and Compliance: The Effect of Earned vs. Endowed Income". *Journal of the American Taxation Association*, 23 (1), pp. 75-90.
10. Charles T. Clotfelter: "Tax Evasion and Tax Rates: An Analysis of Individual Returns", *The Review of Economics and Statistics* Vol. 65, No. 3 (Aug., 1983), pp. 363-373, Published by The MIT Press
11. Chau Gerald and Patrick Leung "A critical review of Fischer tax compliance model: A research synthesis" *Journal of Accounting and Taxation* Vol.1 (2), July, 2009 pp. 034-040,
12. Christian, C.W. (1994), "Voluntary Compliance with the Individual Income Tax: Results from the 1988 TCMP Study", *IRS Research Bulletin 1993/1994*, Publication 1500, pp.35-42
13. Feinstein, J.S. (1991): " An econometric analysis of income tax evasion and its detection". *The RAND Journal of Economics*, 22(1), pp.14-35.
14. Fischer, C. M., Wartick, M., & Mark, M. (1992). Detection probability and taxpayer compliance: A review of the literature. *Journal of Accounting Literature*(11), 1-49.
15. Franzoni, L. A. (1999). "Tax Evasion and Tax Compliance", *Encyclopedia of Law and Economics*, 4, pp.51-94.
16. Friedland Nehemiah, Maital Shlomo, Rutenberg Aryeh: "A Simulation Study of Income Tax Evasion" *Journal of Public Economics* 10 (1978) pp.107-116. North-Holland Publishing Company
17. Friedland, Nehemiah (1982) "A Note on Tax Evasion as a Function of the Quality of Information about the Magnitude and Credibility of Threatened Fines: Some Preliminary Research," *Journal of Applied Social Psychology* 12:

p.p. 54–59.

18. Houston J, Tran A (2001). "A Survey of Tax Evasion Using the Randomized Response Technique". *Adv. Taxation*, 13, pp. 69-94.
19. James, S. and C. Alley, 2004. "Tax Compliance, self assessment and tax administration". *Journal of Finance and Management in Public Services*, p.p. 27-42.
20. Kirchler, E., Muehlbacher, S., Kastlunger, B. and Wahl, I. Why Pay Taxes? A Review of Tax Compliance Decisions, International Studies Program, Working Paper 0730, December 2007, pp. 131.
21. Kirchler, E., Hoelzl, E. and Wahl, I.: "Enforced versus voluntary tax compliance: The "slippery slope" framework, *Journal of Economic Psychology*, Issue 29 (2008), pp. 210–225
22. Kirchler, E.: "The economic psychology of tax behaviour" Cambridge: Cambridge University Press, 2007
23. Malik, Arun S., and Schwab, R. (1991), "The Economics of Tax Amnesties", 46 *Journal of Public Economics*, pp.29-49.
24. Morris, Tony and Michele Lonsdale 'Translating the Compliance Model into Practical Reality', *The IRS Research Bulletin: Proceedings of the 2004 IRS Research Conference* pp. 57-75.
25. Nguyễn Tiến Thức MBA : "A Review of Factors impacting Tax Compliance" *Australian Journal of Basic and Applied Sciences* May 2013 pp. 476-479
26. Park, C., & Hyun, J.K. (2003). "Examining the determinants of tax compliance by experimental data: A case of Korea." *Journal of Policy Modeling*, 25(8), pp. 673-684.
27. Pommerehne, W.W. and H. Weck-Hannemann (1996): "Tax Rates, Tax Administration, and Income Tax Evasion in Switzerland", *Public Choice*, 88 pp.161-170.
28. Roth, Jeffrey A., John T. Scholz, and Ann D. Witte (eds.) "Taxpayer Compliance, Vol. 1: An Agenda for Research" Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1989.
29. Slemrod J., Blumenthal M., Christian C.: "Taxpayer response to an increased probability of audit: evidence from a controlled experiment in Minnesota." *J. Public. Econ.* 2001;79, pp.455–483.
30. Slemrod, Joel & Yitzhaki, Shlomo, 2002. "Tax avoidance, evasion, and administration," *Handbook of Public Economics*, in: A. J. Auerbach & M. Feldstein (ed.), *Handbook of Public Economics*, edition 1, volume 3, chapter 22, pages 1423-1470 Elsevier.
31. Song Y-D, Yarbrough TE. "Tax ethics and taxpayer attitudes: A survey". *Public Administration Review*.1978, pp.442–452
32. Spicer MW, Lundstedt SB. "Understanding tax evasion". *Public Finance*.1976;, pp.295–305
33. Stiglitz, Joseph E. "The General Theory of **Tax Avoidance**," *National Tax Journal*, Volume XXXVIII, No. 3, September **1985**, pp. 325-338.
34. Trivedi, V.U., Shehata, M., & Lynn, B. (2003). "Impact of personal and situational factors on taxpayer compliance: An experimental analysis" *Journal of Business Ethics*, , pp.175-197.
35. Vogel J.: "Taxation and public opinion in Sweden: An interpretation of recent survey data" *National Tax Journal*. 1974;27(1) pp.499–513.
36. Webley, P., Robben, H., Elffers, H. & Hessing, D.,. "Tax Evasion: The Experimental Approach." Cambridge: Cambridge University Press. 1991

37. Wenzel M. Motivation or rationalisation? Causal relations between ethics, norms and taxcompliance. *Journal of Economic Psychology*. 2005; pp.491–508

